

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ**

Адміністративна діяльність Національної поліції: загальна частина

Навчальний посібник

За загальною редакцією професора В.М. Бесчастного

Кривий Ріг – 2017

УДК 351.74
ББК 67.301.163я73
А 31

Рекомендовано до друку
Вченою радою ДЮІ МВС України
протокол від 21 грудня 2016 року № 4

Автори:

Бесчастний Віктор Миколайович – ректор Донецького юридичного інституту МВС України, доктор наук з державного управління, професор (глава 1-2,5, §3.1)

Мердова Ольга Миколаївна – доцент кафедри спеціальних дисциплін та адміністративної діяльності ДЮІ МВС України, кандидат юридичних наук (глава 1-2,5, практична частина, схематична частина);

Тулінов Валентин Сергійович – викладач кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності ДЮІ МВС України, кандидат юридичних наук (глава 3);

Сахно Артем Петрович – начальник сектору Управління інформаційного забезпечення ГУНП в Донецькій області, кандидат юридичних наук (§2.2., §3.4., 5.2.6, §5.4., глава 4).

Рецензенти:

Константінов Сергій Федорович – завідувач кафедри адміністративної діяльності Національної академії внутрішніх справ України доктор юридичних наук, професор полковник поліції

Свиридюк Наталія Петрівна – заступник начальника управління професійної освіти та науки – начальник відділу організації освітньої та наукової діяльності Департаменту персоналу, організації освітньої та наукової діяльності Міністерства внутрішніх справ України доктор юридичних наук, доцент

А 31 Адміністративна діяльність Національної поліції : загальна частина : [навчальний посібник] / [В. М. Бесчастний, О. М. Мердова, В.С. Тулінов та ін.]; за ред. В. М. Бесчастного. – Кривий Ріг : ДЮІ МВС України, 2017. – 188 с.

Навчальний посібник укладено з урахуванням програми навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції» і призначено для курсантів і слухачів усіх форм навчання, а також науково-педагогічного складу. Посібник складається з трьох частин: теоретичної, у якій подано інформацію щодо основних тем загальної частини навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції», практичної, яка містить тестові та практичні задачі, схематичної, у якій зосереджено теоретичну інформацію в схематичному вигляді, а також глосарій.

Навчальний посібник підготовлено на підставі чинного законодавства України станом на 1 грудня 2016 року і практики його застосування.

© Колектив авторів, 2017
© ДЮІ МВС, 2017

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА	6
Глава 1. Теоретико-правові основи адміністративної діяльності Національної поліції	6
§ 1.1. Поняття, предмет, мета та завдання вивчення навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції».....	6
§ 1.2. Система, джерела навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції» та її місце у навчальному процесі.....	7
§ 1.3. Поняття адміністративної діяльності Національної поліції, її види, риси, напрями та принципи.....	10
Глава 2. Форми та методи адміністративної діяльності Національної поліції	16
§ 2.1. Поняття та види форм адміністративної діяльності Національної поліції.....	16
§ 2.2. Поняття та види методів адміністративної діяльності Національної поліції.....	19
Глава 3. Поліцейська кар'єра	25
§ 3.1. Адміністративно-правовий статус працівників Національної поліції.....	25
§ 3.2. Поняття та правове регулювання проходження служби в органах Національної поліції.....	32
§ 3.3. Особливості проходження служби в органах Національної поліції.....	33
§ 3.4. Особливості юридичної відповідальності працівників Національної поліції.....	45
Глава 4. Забезпечення прав і свобод людини, законності та дисципліни в адміністративній діяльності Національної поліції	49
§ 4.1. Поняття і способи забезпечення законності та дисципліни в адміністративній діяльності Національної поліції.....	49
§ 4.2. Контроль в адміністративній діяльності Національної поліції.....	50
§ 4.3. Нагляд прокуратури за діяльністю Національної поліції.....	58
§ 4.4. Оскарження неправомірних дій працівників Національної поліції.....	61
Глава 5. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції	66
§ 5.1. Поняття та особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції.....	66
§ 5.2. Характеристика провадження у справах про адміністративні правопорушення, підвідомчі Національній поліції.....	67

5.2.1. Поняття, завдання, принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення.....	67
5.2.2. Суб'єкти провадження у справах про адміністративні правопорушення.....	73
5.2.3. Докази та доказування в провадженнях у справах про адміністративні правопорушення.....	79
5.2.4. Заходи щодо забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.....	83
5.2.5. Стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення.....	92
5.2.6. Особливості провадження про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху (щодо правопорушень, зафіксованих не в автоматичному режимі)	99
§ 5.3. Характеристика провадження за зверненнями громадян.....	102
§ 5.4. Характеристика дисциплінарного провадження в органах Національної поліції.....	106
ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА	110
Практичні завдання до теми «Теоретико-правові основи адміністративної діяльності Національної поліції».....	110
Практичні завдання до теми «Форми та методи адміністративної діяльності Національної поліції».....	115
Практичні завдання до теми «Поліцейська кар'єра».....	120
Практичні завдання до теми «Забезпечення прав і свобод людини, законності та дисципліни в адміністративній діяльності Національної поліції».....	125
Практичні завдання до теми «Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції».....	130
СХЕМАТИЧНА ЧАСТИНА	136
Схеми до теми «Теоретико-правові основи адміністративної діяльності Національної поліції».....	136
Схеми до теми «Форми та методи адміністративної діяльності Національної поліції».....	141
Схеми до теми «Поліцейська кар'єра».....	147
Схеми до теми «Забезпечення прав і свобод людини, законності та дисципліни в адміністративній діяльності Національної поліції».....	153
Схеми до теми «Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції».....	157
ГЛОСАРІЙ	175
ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК	181
ЛІТЕРАТУРА	183

ПЕРЕДМОВА

Вивчення навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції» (далі – «Адміністративна діяльність НП») спрямовується на формування у здобувачів вищої освіти знань, умінь та навичок, що відповідають професійно-кваліфікаційним характеристикам основних посад працівників Національної поліції та завданням, які ставляться перед поліцією на конкретному етапі розвитку українського суспільства. Останнім часом приділяється особлива увага підвищенню якості навчання курсантів та слухачів за рахунок практичної спрямованості навчального процесу, приведення освітнього процесу у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання системи МВС України до вимог новітнього законодавства, що регулює діяльність Національної поліції та до організаційно-штатних змін, обумовлених питаннями реформування системи правоохоронних органів. Ураховуючи це, нами було вирішено підготувати навчальний посібник «Адміністративна діяльність Національної поліції: загальна частина» для використання його в навчальному процесі.

У навчальному посібнику в систематизованому вигляді наводиться теоретична інформація до кожної теми, тестові завдання та задачі, що охоплюють вивчення тем загальної частини навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції». Деякі задачі, що наведено у навчальному посібнику, запозичено з практичної діяльності підрозділів Національної поліції.

Розв'язання задач, що містяться в посібнику, дозволить курсантам та слухачам закріпити отримані теоретичні знання, допоможе їм успішно засвоїти окремі найбільш важливі в практичному значенні питання курсу, отримати навички самостійної роботи з нормативно-правовими актами та правильного їх застосування.

Курсантам та слухачам, які вирішуватимуть задачі, необхідно звернути увагу на самостійне вивчення всіх нормативно-правових актів, що пропонуються авторами, у тому числі тих, які прийнято після видання навчального посібника.

При розв'язанні задачі перш за все необхідно уважно прочитати її умови, з'ясувати поставлені запитання, знайти нормативно-правові акти, що зазначені у рішенні, досконало їх вивчити і надати юридично вмотивовану відповідь на всі запитання. Курсант (слухач) повинен робити висновки на підставі конкретних статей, частин та пунктів нормативно-правових актів з урахуванням змін і доповнень чинного законодавства, і в разі необхідності скласти адміністративно-процесуальні документи.

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

Глава 1. Теоретико-правові основи адміністративної діяльності Національної поліції

§ 1.1. Поняття, предмет, мета та завдання вивчення навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції».

Навчальна дисципліна «Адміністративна діяльність Національної поліції» – це спеціальна юридична дисципліна, яка викладається у всіх вищих навчальних закладах системи МВС України, вивчає закономірності виконавчо-розпорядчої діяльності органів Національної поліції у сфері забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Особливістю навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції» є те, що суспільні відносини у зазначеній сфері носять яскраво виражений організаційний характер і спрямовані на забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Як відомо, предметом будь-якої навчальної дисципліни є сукупність суспільних відносин. У нашому випадку предметом є врегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини, що складаються у процесі виконавчо-розпорядчої діяльності органів Національної поліції, а також правові норми, що регулюють організацію і діяльність цих органів і підрозділів.

Отже, **навчальна дисципліна «Адміністративна діяльність Національної поліції»** – це система знань про врегульовану нормами адміністративного права, виконавчо-розпорядчу діяльність органів Національної поліції щодо забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Мета вивчення навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність НП» має три складові:

– *освітню (навчальну)*, що полягає у сприянні становленню сучасного всебічно розвинутого висококваліфікованого фахівця-юриста для органів Національної поліції, здатного на достатньому рівні репрезентувати зазначені органи у відносинах з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування та громадянами, формуванні правових знань здобувачів вищої освіти, умінь аналізувати нормативно-правові акти та інші документи; виробляти навички самостійного аналізу адміністративно-правових явищ, застосовувати отримані знання при оцінці конкретної

ситуації, виробляти настанови на оволодіння професійними вміннями та навичками;

– *виховну*, що полягає у формуванні ціннісних орієнтирів здобувачів вищої освіти відповідно до ідеалів переваги прав і свобод громадян, гуманізму, демократії, соціальної справедливості, поваги до особистості; виховуванні активної громадянської позиції; сприянні усвідомленню ролі та значення юридичної діяльності в розбудові та зміцненні української держави, служінні суспільству; формуванні у майбутніх працівників поліції високого рівня правової свідомості та правової культури, професійних та особистісних якостей;

– *розвиваючу*, що полягає у розвитку всіх сторін особистості фахівця-юриста: світогляду, кругозору, мислення, пам'яті, потреб у подальшому пізнанні, самоосвіті і самовихованні.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

– вивчення теоретичних основ виконавчо-розпорядчої діяльності органів Національної поліції;

– вивчення особливостей адміністративної діяльності окремих підрозділів і служб;

– формування у майбутніх працівників поліції знань, умінь та навичок, що відповідають професійно-кваліфікаційним характеристикам основних посад працівників Національної поліції України та завданням, які ставляться перед поліцією на конкретному етапі розвитку українського суспільства, що передбачає досягнення певного рівня підготовки здобувачів вищої освіти;

– узагальнення і розповсюдження передового досвіду органів поліції щодо боротьби з правопорушеннями, підтримання публічної безпеки і порядку, забезпечення охорони прав і свобод людини тощо.

§ 1.2. Система, джерела навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції» та її місце в навчальному процесі

Система навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції» є внутрішньо узгодженою, логічно послідовною низкою основних питань (тем), що відповідають її змісту. В основу системи навчальної дисципліни покладено реально існуючу систему відносин, що складається у сфері адміністративної діяльності органів Національної поліції.

В юридичній літературі існує декілька підходів до визначення складових системи навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції»:

– група дослідників, яка виділяє загальну та особливу частини (А. Н. Кокорев, П. В. Коновалов, А. Е. Маслов, М. В. Ковалів, З. Р. Кісіль, Д. П. Калянов);

– група дослідників, яка виділяє загальну, особливу та спеціальну частини (Ю. М. Римаренко, Є. М. Моїсеєв, В. І. Олефір). Автори посібника погоджуються із зазначеною позицією та підтримують її.

У загальній частині розкриваються теоретичні та правові основи адміністративної діяльності Національної поліції, її види, форми та методи; особливості застосування заходів адміністративного впливу на учасників суспільних відносин; специфіка адміністративно-правового статусу працівників Національної поліції; способи забезпечення прав і свобод людини, дисципліни та законності в адміністративній діяльності Національної поліції.

В особливій частині висвітлюється специфіка адміністративної діяльності окремих підрозділів органів Національної поліції: поліції превентивної діяльності, поліції охорони, поліції особливого призначення; їх взаємодія між собою, іншими підрозділами Національної поліції, правоохоронними органами, органами місцевої виконавчої влади і самоврядування та громадськістю.

Зміст спеціальної частини дисципліни складають теми, які розкривають специфіку адміністративно-правової діяльності Національної поліції щодо її окремих напрямів та сфер діяльності: забезпечення правил дозвільної системи, розгляду звернень громадян, запобіганню насильству в сім'ї, нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, охорони навколишнього природного середовища, охорони громадського порядку в умовах, що ускладнюють оперативну обстановку.

Вивчення навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції», як і будь-якої дисципліни, ґрунтується на певних **джерелах**, які умовно можна поділити на такі групи:

– *нормативно-правові акти* (національні: Конституція України, закони і розпорядження Верховної Ради України, укази і розпорядження Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, відомчі акти управління, акти управління інших органів виконавчої влади, а також міжнародні нормативно-правові акти);

– *навчально-методична література* (підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, курси лекцій, електронні засоби навчання тощо);

– *наукові джерела* (дисертаційні роботи, монографії, наукові статті, матеріали наукових конференцій, науково-практичні рекомендації тощо);

– *навчально-практичні джерела* (матеріали розповсюдження передового досвіду, інформація про оперативну обстановку, статистична інформація, практичні рекомендації тощо).

Вивчення навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції» тісно пов'язано з опануванням інших навчальних дисциплін. Зокрема, дисципліна «Адміністративна діяльність Національної поліції» тісно пов'язана з адміністративним правом. Якщо коротко охарактеризувати співвідношення навчальних дисциплін «Адміністративна

діяльність Національної поліції» та «Адміністративне право», то адміністративна діяльність є розгорнутою темою адміністративного права, що входить до блоку Особливої частини «Адміністративно-правове регулювання в адміністративно-політичній сфері». Крім того, теоретичні положення «Адміністративного права» є методологічною основою «Адміністративної діяльності Національної поліції». Отже, ці дві дисципліни співвідносяться як загальне і особливе.

Іншою навчальною дисципліною, з якою пов'язаний курс «Адміністративна діяльність Національної поліції» є «Управління в ОВС», що вивчає поняття і сутність управління; систему управління і її елементи; функції управління; управлінський цикл і його стадії; зміст і методи науки управління; інформаційно-аналітичну роботу; порядок підготовки, прийняття й виконання управлінських рішень, тобто загальні питання соціального управління й технологію процесу управління щодо діяльності органів Національної поліції. Внутрішньо організаційна адміністративна діяльність органів Національної поліції спирається саме на закони управління.

Мета курсу «Тактико-спеціальна підготовка» – навчання особового складу органів Національної поліції діям у надзвичайних ситуаціях (при проведенні різних спеціальних операцій; припиненні злочинів, пов'язаних із застосуванням вибухових пристроїв і вибухонебезпечних предметів; затриманні озброєних злочинців; блокуванні ділянок місцевості тощо), завчасна підготовка працівників до виконання службово-бойових завдань в умовах надзвичайних ситуацій мирного і воєнного часу. Основу тактико-спеціальної підготовки становлять розробка і вивчення тактичних способів і прийомів дій у надзвичайних ситуаціях; застосування зброї, бойової та поліцейської техніки, спеціальних засобів, а також бойових порядків; маневру силами і засобами; оволодіння керівниками і працівниками органів Національної поліції методикою керування особовим складом. Тобто своїм змістом адміністративна діяльність Національної поліції охоплює дії служб і підрозділів поліції з охорони громадського порядку у звичайних умовах повсякденної роботи. При цьому акцент робиться не на тактику, а на організаційно-правову основу адміністративної діяльності в цих умовах.

Як відомо, одним з напрямів адміністративної діяльності Національної поліції є адміністративно-юрисдикційна діяльність, предметом якої є розгляд та вирішення підвідомчих їм справ про адміністративні правопорушення, тобто здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення, відповідно до статті 222 КУпАП. Саме тому реалізація зазначених завдань не можлива без знань положень навчальної дисципліни «Адміністративний процес».

Слід підкреслити, що на сьогодні сформовано велику кількість спецкурсів, виокремлених з навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції», зокрема «Організація охорони громадського порядку», «Організація служби дільничних офіцерів поліції», «Адміністративно-правове регулювання міграційних процесів» тощо, які

більш детально вивчають окремі напрями адміністративної діяльності Національної поліції. Саме тому можна з упевненістю стверджувати, що навчальна дисципліна «Адміністративна діяльність Національної поліції» є фундаментальною для вивчення зазначених спецкурсів.

§ 1.3. Поняття адміністративної діяльності Національної поліції, її риси, види, напрями та принципи

Адміністративна діяльність Національної поліції – це врегульована нормами адміністративного права специфічна, виконавчо-розпорядча, підзаконна, державно-владна діяльність з організації та здійснення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

До основних *рис адміністративної діяльності Національної поліції* зараховують:

- 1) виконавчо-розпорядчий характер;
- 2) підзаконний характер;
- 3) державно-владний характер;
- 4) публічно-сервісний характер;
- 5) підзвітність та підконтрольність діяльності;
- 6) профілактична спрямованість;
- 7) здійснення діяльності в адміністративно-правових формах з використанням адміністративно-правових методів.

Виконавчо-розпорядчий характер адміністративної діяльності Національної поліції проявляється у тому, що працівники цих органів, з одного боку, можуть виступати як суб'єкти, що здійснюють розпорядчу діяльність (наприклад, встановлюють приписи, обов'язкові для виконання іншими суб'єктами; вимагають від громадян виконання встановлених приписів; указують на необхідність вчинення певних дій), з іншого – виконують приписи, які встановлені нормами чинного законодавства (наприклад, виконують обов'язки, покладені на них відповідно до законодавства; виконують приписи щодо дотримання прав і свобод громадян в процесі своєї діяльності тощо).

Підзаконний характер адміністративної діяльності органів Національної поліції означає, що виконавчо-розпорядча діяльність здійснюється ними задля виконання приписів законів, на підставах, способами та в межах, визначених законом. Тобто адміністративна діяльність органів Національної поліції чітко врегульована нормативно-правовими актами, норми яких реалізуються зазначеними органами.

Державно-владний характер адміністративної діяльності Національної поліції проявляється в тому, що її підрозділи та посадові особи здійснюють повноваження від імені держави, реалізуючи внутрішню функцію держави –

охорону правопорядку. Працівники органів Національної поліції є представниками державної влади, які мають право надавати обов'язкові для виконання приписи та розпорядження, застосовувати (за наявності підстав) заходи примусу.

Публічно-сервісний характер адміністративної діяльності Національної поліції полягає в тому, що її органи, підрозділи і посадові особи мають право надавати поліцейські послуги в межах своєї діяльності відповідно до чинного законодавства. Так, у статті 2 Закону України «Про Національну поліцію» прямо передбачено, що завданням поліції є надання поліцейських послуг у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; у межах, визначених законом послуг, допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Підзвітність адміністративної діяльності Національної поліції означає те, що Національна поліція в цілому, окремі її підрозділи, посадові особи звітують про результати своєї діяльності перед органами державного контролю, перед вищими органами і підрозділами, а також перед громадськістю. Так, наприклад, в ч. 2 ст. 9 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що поліція забезпечує постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку.

Підконтрольність адміністративної діяльності Національної поліції означає наявність права окремих суб'єктів контролювати дотримання законності в адміністративній діяльності Національної поліції.

Профілактична спрямованість адміністративної діяльності Національної поліції реалізується шляхом виявлення причин і умов, що сприяють скоєнню правопорушень, а також розробки заходів, спрямованих на їх недопущення. Профілактична діяльність вважається чи не найголовнішою в діяльності Національної поліції України.

Здійснення діяльності в адміністративно-правових формах з використанням адміністративно-правових методів означає те, що адміністративна діяльність Національної поліції як вид державного управління реалізується в конкретних формах виконавчо-розпорядчої діяльності і за допомогою сукупності прийомів, способів, засобів практичної реалізації задач і функцій цих органів.

Видами адміністративної діяльності Національної поліції є такі складові, здійснення яких спрямоване на виконання конкретних завдань щодо упорядкування однорідних суспільних відносин, урегульованих окремими нормами адміністративного права і здійснюваних структурними підрозділами або окремими групами підрозділів.

За змістом адміністративну діяльність Національної поліції можна поділити на *управлінську та юрисдикційну*. *Управлінська* адміністративна

діяльність Національної поліції за обсягом повноважень і сферою впливу є ширшою за юрисдикційну. Вона пов'язана з організацією правоохоронної діяльності Національної поліції в цілому. *Юрисдикційна адміністративна діяльність Національної поліції* стосується лише питань притягнення до адміністративної і дисциплінарної відповідальності, розгляду скарг громадян.

За напрямками впливу адміністративну діяльність ділять на:

– внутрішньоорганізаційну (внутрішньосистемну, внутрішню) адміністративну діяльність Національної поліції, яка забезпечує чітке функціонування служб і підрозділів Національної поліції.

– зовнішньоорганізаційну (зовнішню) адміністративну діяльність Національної поліції, в процесі якої реалізуються завдання і функції, покладені на її підрозділи.

Зміст внутрішньоорганізаційної (внутрішньої) адміністративної діяльності Національної поліції полягає в упорядкуванні відносин усередині її апарату, тобто у забезпеченні чіткого функціонування усіх підрозділів і служб, організованої роботи працівників Національної поліції, а також ефективного використання сил і засобів. Ця діяльність пов'язана із роботою з персоналом; розстановкою сил і засобів в охороні громадського порядку; удосконаленням організаційної побудови апаратів і служб Національної поліції, ресурсного, інформаційного та іншого забезпечення її діяльності; плануванням і координацією роботи; прийняттям управлінських рішень на певний період або на проведення конкретних заходів, операцій; наданням практичної допомоги підпорядкованим підрозділам і працівникам, налагодженням взаємодії між службами, підрозділами; узагальненням і поширенням передового досвіду поліцейської діяльності; контролем і перевіркою завдань, покладених на певні підрозділи; заохоченням працівників, їх атестування, використанням дисциплінарної практики тощо.

Здебільшого адміністративна діяльність Національної поліції є зовнішньою, тобто виходить за межі внутрішньоорганізаційних відносин. Це основна діяльність Національної поліції. Шляхом її здійснення забезпечується безпосередня реалізація завдань, покладених на цей орган виконавчої влади. Зовнішньоорганізаційна (зовнішня) діяльність спрямована на упорядкування відносин поза межами структури Національної поліції, тобто між нею та іншими державними органами (правоохоронними, іншими органами виконавчої влади, прокуратурою), громадськістю, засобами масової інформації, окремими громадянами тощо. Її метою є здійснення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Зовнішня адміністративна діяльність органів Національної поліції проявляється у її основних **напрямах**:

- охорона громадського порядку;
- адміністративно-юрисдикційна діяльність;
- організація профілактики правопорушень;
- забезпечення безпеки дорожнього руху;

- здійснення ліцензійно-дозвільної роботи;
- забезпечення дотримання міграційного законодавства;
- охорона і конвоювання певної категорії осіб;
- адміністративний нагляд;
- охорона майна на договірних засадах тощо.

Під **принципами адміністративної діяльності Національної поліції** розуміються ідеї, основні положення, якими вони керуються під час виконання службових обов'язків.

В юридичній літературі зустрічається безліч класифікацій принципів адміністративної діяльності Національної поліції, які мають право на життя, оскільки будь-яка класифікація є умовною і, насамперед, має пізнавальну мету.

Система принципів адміністративної діяльності Національної поліції містить такі принципи:

I. Загальні, тобто ті, що властиві будь-якій виконавчо-розпорядчій діяльності. До таких принципів зараховують:

1) *верховенство права* – конституційний принцип, який продубльований і в Законі України «Національну поліцію», відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави;

2) *законність* – один з найголовніших принципів діяльності Національної поліції, пов'язаний з точним і неухильним дотриманням всіма посадовими особами приписів, що містять нормативно-правові акти;

3) *дотримання прав і свобод людини* – під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, що сприяє у свою чергу їх реалізації;

4) *демократизм*, полягає в тому, що в адміністративній діяльності Національної поліції мають відобразитися основні напрями розвитку держави як правового, соціального, громадянського суспільства;

5) *поєднання гласності й професійної таємниці* полягає у відкритості і прозорості діяльності Національної поліції, за винятком випадків, що становлять державну таємницю відповідно до вимог законодавства;

6) *політична нейтральність*, яка полягає в забезпеченні поліцією захисту прав та свобод людини незалежно від політичних переконань та партійної приналежності;

7) *антикорупційність*, що пов'язана з неприпустимістю корупційних проявів у державних органах, у тому числі й у Національній поліції.

8) *взаємодії* з державними органами, громадськими організаціями, трудовими колективами й громадянами.

II. Спеціальні, тобто ті, на яких ґрунтується виконавчо-розпорядча діяльність органів Національної поліції:

- організаційні принципи:

1) *науковість* – означає, що виконавчо-розпорядча діяльність Національної поліції повинна спиратися на наукові досягнення в правоохоронній сфері, ураховувати різного роду зміни;

2) *плановість* – означає, що вироблення управлінських рішень в Національній поліції містить у собі сукупність окремих рішень і складається з послідовно змінюючих одна одну дій;

3) *комбінація територіального й лінійного принципів* побудови апаратів – означає, що підрозділи Національної поліції побудовані відповідно до адміністративно-територіального устрою держави та з урахуванням напрямів (ліній) роботи;

4) *єдиноначальність і колегіальність* – полягає в тому, що керівник конкретного рівня управління користується правом одноосібного вирішення питань, що входять до його компетенції, у свою чергу колегіальність передбачає вироблення колективного рішення на основі думок керівників різного рівня, а також виконавців конкретних рішень.

5) *комплексність у вирішенні поставлених задач* – означає необхідність всебічного охоплення всіх сторін, усіх напрямів, усіх аспектів при вирішенні задач, що стоять перед підрозділами Національної поліції;

б) *раціональний розподіл повноважень* – означає доцільність, своєчасність, закономірність розподілу задач між підрозділами Національної поліції або окремими працівниками.

– тактичні принципи:

1) *оперативність* – означає швидкість прийняття управлінських рішень при реалізації виконавчо-розпорядчої діяльності Національної поліції;

2) *безперервність і гнучкість* – означає безперервність діяльності Національної поліції та цілодобове виконання своїх завдань поряд із своєчасною адаптацією до оперативної обстановки;

3) *комплексність сил і засобів* – означає узгоджену розстановку сил і засобів підрозділів органів Національної поліції з метою ефективного їх використання в охороні громадського порядку, попередженні і припиненні правопорушень;

4) *маневреність* – означає спроможність змінення виконавчо-розпорядчої діяльності органів Національної поліції залежно від оперативної обстановки;

5) *наявність резерву сил і засобів*.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Визначте поняття, предмет мету та завдання вивчення навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції».

2. Проаналізуйте зв'язок навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції» з іншими навчальними дисциплінами, що викладаються в навчальному закладі.

3. Охарактеризуйте систему навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції».

4. Визначте джерела навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції».

5. Визначте поняття адміністративної діяльності Національної поліції, її види, риси та напрями.

6. Надайте характеристику основним принципам адміністративної діяльності Національної поліції.

Глава 2. Форми та методи адміністративної діяльності Національної поліції

§ 2.1. Поняття та види форм адміністративної діяльності Національної поліції

Багатоманітність форм виконавчо-розпорядчої діяльності органів державної влади, у тому числі і національної поліції, та її посадових осіб закріплено в нормативно-правових актах. Форма виконавчо-розпорядчої діяльності Національної поліції пов'язана з реалізацією її компетенції, оскільки саме виконавчо-розпорядчі дії дозволяють здійснювати зовнішнє вираження компетенції органу як суб'єкта державно-владних повноважень.

Під **формою адміністративної діяльності Національної поліції** слід розуміти той або інший спосіб зовнішнього вираження її змісту з метою реалізації поставлених завдань з охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Загально визнана концепція класифікації форм адміністративно-правового регулювання дозволяє виокремити такі форми адміністративної діяльності: правові (юридичні), тобто ті, що спричиняють правові наслідки, і неправові, які таких наслідків не спричиняють. Зазначені форми визначаються характерними діями підрозділів Національної поліції щодо здійснення покладених на них завдань та функцій.

Неправова форма реалізується через

– організаційні заходи, що проводяться з метою ефективного функціонування всієї системи підрозділів Національної поліції і не спричиняють виникнення, зміни або припинення правовідносин. Такі дії спрямовані на роботу з особовим складом Національної поліції, у ході їх здійснення до адресата доводиться певна управлінська інформація, відбувається обмін інформацією тощо. До організаційних заходів в Національній поліції, зокрема, відносяться проведення різного роду нарад, інструктажів, навчання особового складу, вивчення узагальнення і розповсюдження передового досвіду тощо.

– матеріально-технічні операції (дії), за допомогою яких забезпечується процес діяльності Національної поліції. Це будь-які дії, спрямовані на удосконалення матеріально-технічного забезпечення Національної поліції, упровадження інформаційних технологій в її адміністративну діяльність, обробка, аналіз, узагальнення і збереження інформації, здійснення діловодства тощо.

У свою чергу **правова форма** реалізується через

– прийняття актів управління, тобто нормотворчу діяльність;
– укладення адміністративних договорів;
– здійснення інших юридично значущих дій (правозастосовна діяльність, яка поділяється на регулятивну та правоохоронну).

Акти управління Національної поліції – це правова форма виконавчо-розпорядчої діяльності Національної поліції, яка являє собою односторонні владні приписи, спрямовані на встановлення, зміну й припинення конкретних правових відносин, які містять обов'язкові для підпорядкованих осіб і підрозділів правила (норми) з метою виконання завдань поліції. Діяльність структурних підрозділів Національної поліції, що здійснюється за встановленою законодавством процедурою з метою підготовки та прийняття нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання службової діяльності її підрозділів та окремих посадових осіб прийнято називати нормотворчою діяльністю.

Акти управління Національної поліції можна класифікувати за такими ознаками:

1) За сферою застосування:

– внутрішньоорганізаційні – норми цих актів спрямовані на врегулювання відносин у середині апарату, структури Національної поліції. Наприклад, наказ начальника підрозділу Національної поліції про переведення особового складу на посилений режим несення служби.

– зовнішньоорганізаційні – норми цих актів спрямовані на врегулювання відносин, які виникають при реалізації завдань і функцій, покладених на поліцію. Наприклад, інструкція про порядок організації здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі.

2) За юридичними властивостями:

– нормативні – норми цих актів загальні за призначенням, вони не конкретизують певних осіб, підрозділи, на які розповсюджуються. Наприклад, наказ МВС України «Про затвердження Правил етичної поведінки працівників апарату Міністерства внутрішніх справ України, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС» від 28 квітня 2016 року № 326.

– індивідуальні – норми цих актів індивідуальні за призначенням, тобто їх положення розповсюджуються на конкретний підрозділ або посадову особу. Наприклад, наказ Міністерства внутрішніх справ МВС України про заохочення переможців конкурсу на краще наукове та навчальне видання.

3) За формою реалізації:

– письмові – акти, що укладені в письмовій формі, тобто закріплені на матеріальному носіїві. Наприклад, будь-які накази, інструкції, положення, статuti, настанови тощо.

– усні – акти, що виражаються у вербальній формі, тобто словесно. Наприклад, керівник усно надає вказівку щодо виконання конкретних дій.

4) За назвою:

– наказ – видається з найбільш важливих питань функціонування органів Національної поліції та Міністерства внутрішніх справ України і спрямований на забезпечення виконання їх основних завдань і функцій, правове регулювання різних напрямів оперативно-службової діяльності, проходження служби в органах Національної поліції.

– положення – визначає статус, завдання, функції, права та обов'язки, порядок нормативного регулювання конкретних видів діяльності, що здійснюються структурними підрозділами Національної поліції;

– статут – це збір положень (правил), що визначають основи оперативно-службової діяльності, права й обов'язки працівників, загальний порядок проходження служби в структурних підрозділах національної поліції;

– інструкція – встановлює порядок застосування актів законодавства та містить норми, що встановлюють ким, у якому порядку, якими способами, методами і за допомогою яких засобів повинен здійснюватися той чи інший вид діяльності,

– правила – встановлюють порядок здійснення окремого виду діяльності, а також визначають норми права загального характеру з метою регулювання поведінки суб'єктів правовідносин у сфері діяльності структурних підрозділів Національної поліції;

– настанова – регламентує порядок дій конкретних структурних підрозділів Національної поліції у певній ситуації, спрямованих на реалізацію та виконання відповідних завдань та функцій.

Договір в адміністративній діяльності Національної поліції – це добровільна угода двох або більше суб'єктів адміністративного права, один з яких наділений владними або делегованими повноваженнями у правоохоронній сфері.

Для адміністративних договорів характерними є певні ознаки:

– однією зі сторін цієї угоди є уповноважений на те підрозділ, посадова особа національної поліції;

– така угода укладається на підставі адміністративно-правових норм;

– метою адміністративного договору є врегулювання суспільних відносин у правоохоронній сфері.

Адміністративні договори в діяльності Національної поліції поділяються на такі види:

1. Договори щодо надання послуг з охорони:

– договір з охорони фізичних осіб та об'єктів права приватної і комунальної власності;

– договір з охорони громадського порядку під час проведення масових заходів комерційного характеру на кошти організацій або осіб, які їх проводять.

2. Контракт про проходження служби в поліції.

3. Договори про взаємодію, співпрацю.

4. Договори із навчальними закладами на здійснення післядипломної освіти поліцейських.

Інші юридично значущі дії – це дії, які створюють нові юридичні положення, змінюють існуючі правові відносини або є необхідною умовою для настання правових наслідків. Змістом інших юридично значущих дій є застосування правових норм за конкретних обставин або до конкретних осіб,

але без прийняття акту управління. До таких дій слід віднести принесення присяги працівниками поліції, проведення атестування, складання протоколу про адміністративне правопорушення тощо.

Відмінністю актів управління від інших юридично значущих дій є те, що перші приймаються тільки уповноваженими на те посадовими особами, керівниками підрозділів Національної поліції, а другі – можуть здійснюватися іншими посадовими особами Національної поліції.

§ 2.2. Поняття та види методів адміністративної діяльності Національної поліції.

Методи адміністративної діяльності Національної поліції – це сукупність способів та засобів адміністративно-правового впливу, що застосовуються органами Національної поліції з метою практичної реалізації покладених на них завдань і функцій.

Загальноприйнятим є поділ методів адміністративної діяльності на такі види: переконання та примус.

Переконання як метод адміністративної діяльності Національної поліції реалізується через вплив на свідомість і волю осіб з метою формування позиції добровільного дотримання ними норма права. Головною метою методу переконання є формування у громадян усвідомлення в обґрунтованості, доцільності та необхідності добровільного та сумлінного дотримання встановлених державою норм права, а також заходів, що проводяться органами влади з метою забезпечення прав і свобод громадян, охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, запобігання та протидії правопорушенням.

В юридичній літературі існують різні форми переконання, а саме:

- виступи в засобах масової інформації;
- соціальна реклама на правову тематику;
- правова пропаганда;
- моральне і матеріальне стимулювання;
- підвищення правової культури населення, тобто надання населенню певних правових знань через проведення роз'яснювальної роботи серед населення, в трудових колективах тощо.

Особливістю методу переконання є те, що органи Національної поліції проводять певні заходи з метою переконання громадян в необхідності правомірної поведінки, у свою чергу результат цієї роботи прямо залежить від бажання останніх. Наприклад, через соціальну рекламу на біл-бордах підрозділи патрульної поліції звертається до водіїв з проханням користуватися ременями безпеки, але реальне виконання цього прохання залежить від бажання самого водія.

Адміністративний примус у діяльності Національної поліції є насамперед самостійним різновидом державного (правового) примусу. Адміністративний примус полягає в застосуванні примусових заходів психологічного, фізичного, матеріального та іншого характеру.

Адміністративний примус Національної поліції – це застосування відповідними суб'єктами до осіб, які не перебувають в їх підпорядкуванні, незалежно від волі і бажання останніх, передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу морального, майнового, особистісного та іншого характеру з метою охорони суспільних відносин, що виникають у сфері державного управління, шляхом попередження і припинення правопорушень, покарання за їх вчинення¹. Цей метод застосовується органами Національної поліції до осіб, які не виконують установлених загальнообов'язкових правил поведінки або допускають порушення при їх виконанні.

Адміністративний примус у діяльності органів Національної поліції характеризується такими ознаками:

- їх застосування відбувається під час реалізації виконавчо-розпорядчої діяльності цих органів і підрозділів із забезпечення прав і свобод громадян, охорони громадського порядку, попередження і припинення правопорушень;

- суб'єкти, до яких застосовуються заходи адміністративного примусу, не знаходяться в підпорядкуванні органів Національної поліції;

- заходи адміністративного примусу встановлюються лише нормативно-правовими актами;

- застосування заходів адміністративного примусу завжди спричиняє негативні наслідки для суб'єкта, відносно якого вони застосовуються;

- зазначені заходи повинні застосовуватися оперативно і доцільно, як реакція на протиправну поведінку;

- порядок їх застосування відрізняється процесуальною простотою.

В юридичній літературі існує декілька підходів до класифікації заходів адміністративного примусу:

- російські вчені (П. В. Коновалов, А. Н. Кокорєв, А. Є. Маслов) заходи адміністративного примусу поділяють на адміністративно-попереджувальні, заходи адміністративного припинення, адміністративно-процесуального забезпечення та заходи адміністративної відповідальності (адміністративного покарання);

- українські вчені (М. В. Ковалів, З. Р. Кісіль, Д. П. Калаєнов, С. Ф. Константінов, Є. М. Моїсєєв, В. І. Олефір, О. П. Рябченко, В. Д. Сущенко) заходи адміністративного примусу поділяють на адміністративно-попереджувальні (запобіжні), заходи адміністративного припинення та заходи адміністративної відповідальності. Підтримуючи позицію української юридичної думки, заходи адміністративного примусу в адміністративній діяльності Національної поліції можна поділити на:

¹ Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина : [підручник] / за заг. ред. О. П. Рябченко. – Х. : Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2009. – С. 70

1. Адміністративно-попереджувальні (запобіжні) заходи.
2. Заходи адміністративного припинення:
 - заходи адміністративного припинення загального призначення;
 - заходи адміністративного припинення спеціального призначення;
 - заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення;

3. Заходи адміністративної відповідальності.

З прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» вперше з'явилося поняття «**поліцейського заходу**», який у статті 29 визначено як дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень. Тобто по суті поліцейські заходи є адміністративно-попереджувальними (запобіжними) заходами та заходами адміністративного припинення.

Законом встановлено вимоги до поліцейських заходів. Зокрема, поліцейський захід застосовується виключно для виконання повноважень поліції. Обраний поліцейський захід має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним. Поліцейський захід припиняється, якщо досягнуто мети його застосування, якщо неможливість досягнення мети заходу є очевидною або якщо немає необхідності у подальшому застосуванні такого заходу.

Залежно від нормативно-правового акту, що визначає поліцейські заходи, останні можна поділити на:

- поліцейські заходи, застосування яких передбачено в Законі України «Про Національну поліцію»;
- поліцейські заходи, застосування яких передбачено в Кодексі України про адміністративні правопорушення;
- поліцейські заходи, застосування яких передбачено в Кримінальному процесуальному кодексі України.

Слід зазначити, що поліція для виконання покладених на неї завдань може застосовувати й інші заходи, визначені окремими законами.

У Законі України «Про Національну поліцію» поліцейські заходи поділено на превентивні заходи (стаття 31), які входять до групи адміністративно-попереджувальних (запобіжних) заходів, та поліцейські заходи примусу (стаття 42), що належать до заходів адміністративного припинення спеціального призначення.

Адміністративно-попереджувальні (запобіжні) заходи – комплекс заходів впливу морального, фізичного, організаційного та іншого характеру, які дозволяють виявляти і не допускати правопорушення, забезпечувати громадський порядок і громадську безпеку за різних надзвичайних обставин².

Чіткого переліку адміністративно-попереджувальних (запобіжних) заходів на сьогодні не встановлено, їх передбачено в різних нормативно-

² Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина : [підручник] / за заг. ред. О. П. Рябченко. – Х. : Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2009. – С. 73.

правових актах. Так, до адміністративно-попереджувальних (запобіжних) заходів зараховують такі:

- перевірка документів;
- опитування особи;
- поверхнева перевірка і огляд;
- зупинення транспортного засобу;
- вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території;
- обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;
- проникнення до житла чи іншого володіння особи;
- перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів Національної поліції;
- застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису
- перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб;
- поліцейське піклування;
- профілактичний облік певної категорії осіб;
- офіційне застереження осіб про неприпустимість протиправної поведінки;
- внесення до державних органів, підприємств, установ, організацій пропозицій і подань щодо усунення причин та умов, які сприяли вчиненню правопорушень;
- перевірка у фізичних і юридичних осіб дозволів (ліцензій) на здійснення певних дій або заняття певною діяльністю, контроль за якими покладений на органи Національної поліції;
- огляд багажу та особистий огляд пасажирів на повітряному транспорті;
- інші заходи.

Заходи адміністративного припинення – передбачені законом засоби впливу, спрямовані на примусове переривання (припинення) діянь, які мають ознаки адміністративного правопорушення, а в окремих випадках – і кримінально-правовий характер, недопущення шкідливих наслідків протиправної поведінки, забезпечення провадження в справі про адміністративне правопорушення і притягнення винного до адміністративної, а у виняткових випадках – до кримінальної відповідальності³.

До заходів адміністративного припинення належать:

заходи адміністративного припинення загального призначення:

- вимога припинити особами протиправні дії;
- заборона експлуатації транспортних засобів;

³ Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина : [підручник] / за заг. ред. О. П. Рябченко. – Х. : Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2009. – С. 84-85.

- заборона діяльності об'єктів дозвільної системи;
- анулювання дозволів у сфері дозвільної системи;

заходи адміністративного припинення спеціального призначення:

- фізичний вплив (сила);
- застосування спеціальних засобів;
- застосування вогнепальної зброї;

заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення:

- доставлення;
- адміністративне затримання;
- особистий огляд і огляд речей;
- вилучення речей і документів;
- тимчасове вилучення посвідчення водія;
- тимчасове затримання транспортних засобів;
- відсторонення водіїв від керування транспортними засобами та огляд їх на стан сп'яніння;
- привід.

4. *Заходи адміністративної відповідальності*, мірою яких є адміністративні стягнення. У статті 24 КУпАП закріплено систему адміністративних стягнень. Відповідно до ст. 222 КУпАП уповноважені на те посадові особи органів Національної поліції повинні розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення. До компетенції органів Національної поліції віднесено призначення таких видів адміністративних стягнень, як попередження і штраф. Крім того, за окремі види адміністративних правопорушень, підвідомчих суду, органи Національної поліції уповноважені виконувати стягнення. Так, відповідно до ч. 1 ст. 317 КУпАП постанова про позбавлення права керування транспортними засобами виконується посадовими особами органів Національної поліції, а також постанови про застосування адміністративного арешту відповідно до ст. 327 КУпАП.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Визначте поняття та види форм адміністративної діяльності Національної поліції.
2. Охарактеризуйте неправові форми адміністративної діяльності Національної поліції.
3. Надайте характеристику актам управління Національної поліції.
4. Визначте поняття, ознаки та наведіть приклади адміністративних договорів у діяльності Національної поліції.
5. Надайте характеристику іншим юридично значущим діям як правової форми адміністративної діяльності Національної поліції.

6. Визначте поняття і види методів адміністративної діяльності Національної поліції.

7. Класифікуйте основні методи адміністративної діяльності Національної поліції.

8. Охарактеризуйте заходи реагування на правопорушення, які застосовують у своїй діяльності працівники Національної поліції.

9. Охарактеризуйте адміністративно-попереджувальні заходи, які застосовують у своїй діяльності працівники Національної поліції.

10. Охарактеризуйте заходи адміністративного припинення, які застосовують у своїй діяльності працівники Національної поліції.

Глава 3. Поліцейська кар'єра

§ 3.1. Адміністративно-правовий статус працівника Національної поліції

У статті 17 Закону України «Про Національну поліцію» подано визначення **поліцейського**, яким є громадянин України, що склав Присягу поліцейського, проходить службу на відповідних посадах у поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції. Натомість поняття адміністративно-правового статусу поліцейського вироблено наукою.

Адміністративно-правовий статус працівника Національної поліції – це регламентована нормами адміністративного законодавства система складових елементів, що визначають правове становище працівника поліції в правовідносинах з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, фізичними та юридичними особами, а також з іншими поліцейськими при виконанні посадових обов'язків, що характеризує його як суб'єкта державно-владних повноважень⁴.

Переважає більшість науковців⁵ у сфері адміністративного права не розкриває поняття адміністративно-правового статусу, зосереджуючись тільки на характеристиці окремих його елементів, до яких класично відносять права, обов'язки та відповідальність. Проте в юридичній літературі зустрічаються й інші позиції щодо елементного складу адміністративно-правового статусу. Наприклад, в підручнику «Курс адміністративного права України» за редакцією професора В. В. Коваленка зазначається, що поняття адміністративно-правового статусу охоплює комплекс конкретно визначених суб'єктивних прав і обов'язків, закріплених за відповідним суб'єктом нормами адміністративного права⁶. Так, О. М. Алтуніна стверджує, що класичний елементний склад адміністративно-правового статусу характерний для фізичних осіб – суб'єктів адміністративного права. Для юридичних осіб доцільно до елементів адміністративно-правового статусу відносити мету, завдання, функції, повноваження та відповідальність⁷. Отже, в юридичній літературі адміністративно-правовий статус прийнято розглядати як складне

⁴ Лемеш Д.Л. Адміністративно-правовий статус працівників поліції в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Лемеш Дмитро Леонідович. – К., 2016. – С. 9.

⁵ Курс адміністративного права України : [підручник] / [В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух та ін.]; за ред. В. В. Коваленка. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – С.170; Гуржій Т. О. Адміністративне право України : [навчальний посібник] / Т. О. Гуржій. – К. : КНТ, Х. : Бурун і К, 2011. – С. 218; Шаргородский В. В. Понятие и содержание административно-правового статуса участников дорожного движения / В. В. Шаргородский // Вестник Воронежского института МВД России. – 2009. – № 4. – С. 83.

⁶ Курс адміністративного права України : [підручник] / [В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух та ін.]; за ред. В. В. Коваленка. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – С. 54

⁷ Алтуніна О. М. Адміністративно-правовий статус органів місцевого самоврядування / О. М. Алтуніна // Право і безпека. – 2010. – № 4 (36). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2010_4/PB-4/PB-4_18.pdf.

явище, і поряд з класичними його елементами (правами, обов'язками, відповідальністю) виділяти й інші елементи (гарантії, принципи, завдання, цілі, компетенцію тощо). Пропонуючи різні підходи до кількості елементів адміністративно-правового статусу, учені висловлюють думки, які нерідко протирічать одна одній. Не вступаючи в дискусію щодо пропонованих елементів статусу, необхідно виокремити одну загальну закономірність, яка простежується практично в усіх авторів, незалежно від використовуваних ними підходів. Вона полягає в тому, що основу, яка визначає вихідний елемент будь-якого статусу, його головний зміст складають відповідні права та обов'язки, гарантії та юридична відповідальність. Ураховуючи це, нами буде охарактеризовано адміністративно-правовий статус працівників Національної поліції.

Слід зазначити, що на відміну від Закону України «Про міліцію» чинний Закон України «Про Національну поліцію» не містить спеціальної норми, яка б мала назву «Права поліцейського». Замість цього законодавцем закріплено систему повноважень, що є офіційно наданим правом кому-небудь певної діяльності, ведення справ. Закріплені в законі повноваження поліції умовно можна поділити на дві групи:

- основні повноваження (ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»);
- додаткові повноваження (можуть бути передбачені окремими законами);
- повноваження у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення (ст. 25 Закону України «Про Національну поліцію»).

Відповідно до **основних повноважень поліція**

- 1) здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;
- 2) виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, уживає в межах своєї компетенції заходів для їх усунення;
- 3) уживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення;
- 4) уживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;
- 5) здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;
- 6) здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень у межах визначеної підслідності;
- 7) розшукує осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, зникли безвісти, та інших осіб у випадках, визначених законом;

8) здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання;

9) доставляє у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;

10) уживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;

11) регулює дорожній рух та здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;

12) здійснює супроводження транспортних засобів у випадках, визначених законом;

13) видає відповідно до закону дозволи на рух окремих категорій транспортних засобів; у випадках, визначених законом, видає та погоджує дозвільні документи у сфері безпеки дорожнього руху;

14) уживає всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я;

15) уживає заходів для визначення осіб, які не здатні через стан здоров'я, вік або інші обставини повідомити інформацію про себе; встановлює особу за невпізнаним трупом;

16) забезпечує безпеку взятих під захист осіб на підставах та в порядку, визначених законом;

17) у межах своєї компетенції, визначеної законом, здійснює контроль за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі;

18) уживає заходів для запобігання та припинення насильства в сім'ї;

19) здійснює охорону об'єктів права державної власності у випадках та порядку, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, а також бере участь у здійсненні державної охорони;

20) здійснює на договірних засадах охорону фізичних осіб та об'єктів права приватної і комунальної власності;

21) здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ;

22) здійснює у визначеному законом порядку прийом, зберігання та знищення вилученої чи добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв, наркотичних засобів або психотропних речовин;

23) здійснює контроль у межах своєї компетенції, визначеної законом, за дотриманням вимог режиму радіаційної безпеки у спеціально визначеній зоні радіоактивного забруднення;

24) сприяє забезпеченню відповідно до закону правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх оголошення на всій території України або в окремій місцевості;

25) виконує в межах компетенції запити органів правопорядку (правоохоронних органів) інших держав або міжнародних організацій поліції відповідно до закону та міжнародних договорів України;

26) здійснює оперативно-розшукову діяльність відповідно до закону.

26) уживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку під час примусового виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб), а також заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю державних виконавців, приватних виконавців та інших осіб, які беруть участь у вчиненні виконавчих дій, здійснює привід у виконавчому провадженні.

Залучення для проведення виконавчих дій працівників поліції здійснюється за вмотивованою постановою виконавця, яка надсилається керівнику територіального органу поліції за місцем проведення відповідної виконавчої дії. Відмова у залученні поліції для проведення виконавчих дій допускається лише з підстав залучення особового складу даного територіального органу поліції до припинення групового порушення громадської безпеки і порядку чи масових заворушень, а також для подолання наслідків масштабних аварій чи інших масштабних надзвичайних ситуацій.

Виконання **додаткових повноважень** може бути покладене на поліцію виключно законом.

Також слід зазначити, що поліція має **повноваження у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення**, де здійснює діяльність виключно для реалізації своїх повноважень.

Відповідно до вищезазначеного поліція в рамках інформаційно-аналітичної діяльності

1) формує бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України;

2) користується базами (банками) даних Міністерства внутрішніх справ України та інших органів державної влади;

3) здійснює інформаційно-пошукову та інформаційно-аналітичну роботу;

4) здійснює інформаційну взаємодію з іншими органами державної влади України, органами правопорядку іноземних держав та міжнародними

організаціями.

Органи поліції також можуть створювати власні бази даних, необхідні для забезпечення щоденної діяльності органів поліції у сфері трудових, фінансових, управлінських відносин, відносин документообігу, а також міжвідомчі інформаційно-аналітичні системи, необхідні для виконання покладених на неї повноважень.

Таким чином, діяльність поліції, пов'язана із захистом і обробкою персональних даних, здійснюється на підставах, визначених Конституцією України, Законом України «Про захист персональних даних», іншими законами України.

В юридичній літературі **обов'язки працівника поліції** визначаються як міра належної та необхідної для виконання покладених на нього завдань та функцій поведінки, зміст якої виражається у здійсненні певних дій або в утриманні від них та визначається законодавством України⁸

Відповідно до ст. 18 Закону України «Про Національну поліцію» **поліцейський зобов'язаний:**

1) неухильно дотримуватися положень Конституції України, законів України та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції, та Присяги поліцейського;

2) професійно виконувати свої службові обов'язки відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов'язків, наказів керівництва;

3) поважати і не порушувати прав і свобод людини;

4) надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я;

5) зберігати інформацію з обмеженим доступом, яка стала йому відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків;

6) інформувати безпосереднього керівника про обставини, що унеможливають його подальшу службу в поліції або перебування на займаній посаді.

Поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він обіймає, місцезнаходження і часу доби, у разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції.

Звертаючись до особи, або у разі звернення особи до поліцейського, поліцейський зобов'язаний назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість

⁸ Лемеш Д.Л. Адміністративно-правовий статус працівників поліції в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Лемеш Дмитро Леонідович. – К., 2016. – С. 9-10.

ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, не випускаючи його з рук.

Додаткові обов'язки, пов'язані з проходженням поліцейським служби в поліції, можуть бути покладені на нього виключно законом.

Система гарантій є суттєвою умовою реалізації прав і обов'язків, яка знаходиться з ними у взаємозв'язку і являє собою організаційно-правові засоби, спрямовані на забезпечення повноважень суб'єктів правовідносин. **Гарантії діяльності працівників поліції** – це закріплена в законодавстві система засобів адміністративно-правового впливу із забезпечення діяльності поліцейських, яка забезпечує реалізацію ними своїх прав і обов'язків.

У чинному Законі України «Про Національну поліцію» передбачено ряд гарантій професійної діяльності поліцейського.

Поліцейський під час виконання покладених на поліцію повноважень є представником держави, саме тому його законні вимоги є обов'язковими для виконання всіма фізичними та юридичними особами.

Законом заборонено втручатися в діяльність поліцейського, перешкоджати виконанню ним відповідних повноважень. Невиконання законних вимог поліцейського, будь-які інші протиправні дії стосовно поліцейського мають наслідком відповідальність відповідно до закону.

Якщо правопорушником є поліцейський або особа, що колись служила в органах, або близькі родичи, вони мають так само, як і інші категорії громадян, нести відповідальність відповідно до закону.

У разі затримання поліцейського через підозру у вчиненні кримінального правопорушення, його мають утримувати в спеціально призначеному для цього місці, але окремо від інших категорій осіб.

Поліцейські, а також особи, звільнені зі служби в поліції з об'єктивних підстав, для забезпечення власної безпеки мають право придбавати у власність пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, використовуючи їх виключно з підстав, визначених Законом.

Крім того, поліцейський:

1) забезпечується належними умовами для виконання покладених на нього службових обов'язків;

2) отримує в органах поліції в установленому порядку інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, та матеріали, необхідні для належного виконання покладених на нього обов'язків;

3) користується повноваженнями, передбаченими цим Законом, незалежно від посади, яку він обіймає, місцезнаходження і часу;

4) отримує своєчасно і в повному обсязі грошове забезпечення та інші компенсаційні виплати відповідно до закону та інших нормативно-правових актів України;

5) користується у повному обсязі гарантіями соціального та правового захисту, передбаченими цим Законом України «Про Національну поліцію» та іншими актами законодавства;

6) захищає свої права, свободи та законні інтереси всіма способами,

передбаченими законом;

7) користується безкоштовно всіма видами громадського транспорту міського, приміського і місцевого сполучення (крім таксі), а також попутним транспортом під час виконання службових обов'язків. Поліцейські, які виконують повноваження поліції на транспортних засобах, також мають право на безкоштовний проїзд у поїздах, на річкових і морських суднах. Під час службових відряджень поліцейські мають право на позачергове придбання квитків на всі види транспорту і розміщення в готелях при пред'явленні службового посвідчення та посвідчення про відрядження;

8) може бути переміщений по службі залежно від результатів виконання покладених на нього обов'язків та своїх професійних, особистих якостей.

Однією з гарантій діяльності поліцейських є можливість створення в органах (закладах, установах) поліції професійних спілок з метою захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів поліцейських відповідно до вимог законодавства.

Для створення сучасної поліції, підвищення престижу її органів вкрай необхідним є формування відповідного правового механізму соціального захисту працівників Національної поліції, який би відповідав сучасним міжнародним стандартам діяльності поліцейських.

Певні кроки в цьому напрямі вже зроблено. Так, розділ IX «Соціальний захист поліцейських» Закону України «Про Національну поліцію» містить прогресивні норми, які мають на меті покращення соціального захисту працівників поліції, зокрема щодо виплати поліцейським, які не мають власного житла в населеному пункті, де вони проходять службу, і винаймають житло на підставі договору житлового найму, компенсації за його найм; установа одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського; навчання дітей поліцейських. Зазначений закон вибудовує нову модель соціального забезпечення поліції, яка стає підґрунтям для підвищення престижу професії правоохоронця, проте реальні позитивні зміни у цьому напрямі зможуть з'явитися за умов прийняття і розробки належного механізму реалізації його положень. У цьому зв'язку у нагоді українським правозастосовувачам може стати позитивний зарубіжний досвід соціального захисту працівників поліції.

Останнім елементом адміністративно-правового статусу поліцейських є їх **юридична відповідальність**, яка буде нами докладно розглянута в § 3.4 «Особливості юридичної відповідальності працівників Національної поліції», урахувавши важливість вивчення цього питання.

§ 3.2. Поняття та правове регулювання проходження служби в органах Національної поліції

Служба в органах поліції – це державна служба особливого характеру, яка є професійною діяльністю поліцейських з виконання покладених на поліцію повноважень (ч.1 ст. 59 Закону України «Про Національну поліцію»).

Правове регулювання проходження служби в поліції:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII.

2. Про затвердження Порядку складання Присяги працівниками Національної поліції: Наказ МВС України від 09 листопада 2015 №1453.

3. Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських: Наказ МВС України від 17 листопада 2015 №1465.

4. Про затвердження Порядку добору, направлення та зарахування кандидатів на навчання до вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для Міністерства внутрішніх справ, поліцейських та військовослужбовців Національної гвардії України: Наказ МВС України від 15 квітня 2016 року №315.

5. Про затвердження Правил етичної поведінки працівників апарату Міністерства внутрішніх справ України, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належить до сфери управління МВС: Наказ МВС України від 28 квітня 2016 року №326.

6. Про затвердження Порядку присвоєння спеціальних звань поліції та позбавлення спеціальних звань: Наказ МВС України від 12 березня 2016 року № 177.

Персонал органів і підрозділів Національної поліції відповідно до виконуваних обов'язків і повноважень поділяються на три види:

- поліцейські;
- фахівці (спеціалісти);
- допоміжний обслуговуючий персонал.

Відповідно до ст. 80 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейські поділяються на три групи:

- молодшого складу;
- середнього складу;
- вищого складу поліції.

Належність до однієї з цих груп залежить від присвоєного поліцейському спеціального звання. Так, до молодшого складу поліції належать особи, які мають спеціальне звання:

- рядовий поліції;
- капрал поліції;
- сержант поліції;

– старший сержант поліції.

Середній склад має такі спеціальні звання поліції:

– молодший лейтенант поліції;

– лейтенант поліції;

– старший лейтенант поліції;

– капітан поліції;

– майор поліції;

– підполковник поліції;

– полковник поліції.

Генералів поліції зараховують до вищого складу. У поліції існує три генеральські звання:

– генерал поліції третього рангу;

– генерал поліції другого рангу;

– генерал поліції першого рангу.

§ 3.3. Особливості проходження служби в органах Національної поліції

Проходження служби в органах Національної поліції – це система елементів, що складається з юридичних фактів, які спричиняють виникнення, зміну і припинення відносин суб'єкта з органами Національної поліції.

Проходження служби в органах Національної поліції характеризується такими елементами (етапами):

1. Добір на посаду поліцейського.
2. Призначення на посаду.
3. Присвоєння спеціального звання.
4. Аtestування поліцейського.
5. Переміщення і просування по службі.
6. Звільнення зі служби.

Добір на посаду поліцейського.

На службу в поліцію можуть бути прийняті громадяни України віком від 18 років, які мають повну загальну середню освіту, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, які володіють українською мовою.

На службу в поліції не можуть бути прийняті:

– особи, які відмовляються від взяття на себе зобов'язань дотримуватись обмежень та/або від складання Присяги поліцейського, визначених законом;

– особи, які звільнені або мали бути звільнені з посад на підставі Закону України «Про очищення влади».

– особи, визнані недієздатними або обмежено дієздатними особами;

– особи, засуджені за умисне скоєння тяжкого та особливо тяжкого злочину, у тому числі судимість якої погашена чи знята у визначеному законом порядку;

– особи, які мають непогашену або незняту судимість за скоєння злочину, крім реабілітованих;

– особи, відносно яких було припинено кримінальне провадження з nereабілітуючих підстав;

– особи, до яких були застосовані заходи адміністративної відповідальності за скоєння адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією;

– особи, які відмовляються від процедури спеціальної перевірки під час прийняття на службу в поліції або від процедури оформлення допуску до державної таємниці, якщо для виконання нею службових обов'язків потрібен такий допуск;

– особи, які мають захворювання, що перешкоджають проходженню служби в поліції. Перелік захворювань, що перешкоджають проходженню служби в поліції, затверджується Міністерством внутрішніх справ України спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;

– особи, які втратили громадянство України та/або мають громадянство (підданство) іноземної держави, або особи без громадянства;

– особи, які надали завідомо неправдиву інформацію під час прийняття на службу в поліції.

Комплектування поліції проводиться шляхом виявлення кандидата, його вивчення, перевірки за оперативним обліком і за місцем мешкання, прийняття рішення про прийом кандидата на службу.

Процес відбору проходить такі основні етапи:

– соціально-правовий відбір;

– професійно-психологічний відбір;

– медичний відбір;

– конкурсно-екзаменаційний відбір⁹.

Призначення на посаду. Призначення на посади поліцейських здійснюють посадові особи органів поліції відповідно до номенклатури посад, яку затверджує Міністерство внутрішніх справ України, та відповідно до результатів конкурсу.

Призначення на посади курсантів (слухачів) вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, здійснюють керівники таких закладів.

Для визначення кандидата для призначення на відповідну посаду з метою добору осіб, здатних професійно виконувати повноваження поліції та посадові обов'язки за відповідною вакантною посадою, у випадках, передбачених Законом України «Про Національну поліцію», може

⁹ Адміністративна діяльність : [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / [М.В. Ковалів, З.Р. Кісіль, Д.П. Калаянов та ін.]. – К. : Правова єдність, 2009. – С.45

проводитися конкурс на службу в поліції та/або на обіймання вакантної посади.

Проведення конкурсу здійснюється з урахуванням рівня професійної компетентності, особистих якостей і досягнень кандидатів на прийняття на службу та обіймання вакантної посади.

Конкурс на службу в поліції проводиться в таких випадках:

– для осіб, які вперше приймаються на службу в поліцію з призначенням на посади молодшого складу поліції.

– за рішенням керівника, уповноваженого призначати на посади молодшого, середнього та вищого складу поліції, при їх комплектуванні в порядку просування по службі.

Конкурс проводиться відповідно до Типового порядку проведення конкурсу на службу до поліції та/або зайняття вакантної посади, що затверджується Міністром внутрішніх справ України. Для його проведення з метою забезпечення прозорого добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських на підставі об'єктивного оцінювання професійного рівня та особистих якостей кожного поліцейського, відповідності їх посаді, визначення перспективи службового використання в органах поліції утворюються **постійні поліцейські комісії**.

Службові відносини особи, яка вступає на службу в поліції, розпочинаються від дня видання наказу про призначення на посаду поліцейського.

Розрізняють два види призначення на посаду поліцейського:

– безстрокове призначення (до виходу на пенсію або у відставку) – здійснюється за умови успішного виконання службових обов'язків;

– строкове призначення – здійснюється в разі заміщення посади поліцейського на період відсутності особи, за якою відповідно до закону зберігається посада поліцейського, або посад, призначенню яких передують укладення угоди.

Випускники вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, призначаються на відповідні вакантні посади безпосередньо після закінчення навчання.

Якщо законом визначаються додаткові вимоги до кандидатів щодо призначення на окремі посади в органах поліції, призначення на такі посади здійснюється за умови відповідності особи, яка призначається на таку посаду, додатковим вимогам.

Слід зазначити, що Законом України «Про Національну поліцію» (стаття 68) передбачено особливий порядок призначення поліцейських на посади під час здійснення реорганізації.

Присвоєння спеціального звання працівникам Національної поліції відбувається з урахуванням їх кваліфікації, освіти, ставлення до служби, вислуги років і обійманої посади. Порядок присвоєння спеціальних звань поліції та позбавлення спеціальних звань регламентується наказом МВС України від 12 березня 2016 року № 177.

Спеціальні звання залежно від категорії осіб, яким вони присвоюються, поділяються на:

- первинні;
- чергові.

Первинні спеціальні звання поліції присвоюються особам наказом по особовому складу, яким вони прийняті на службу і призначені на відповідні посади. *Порядок присвоєння первинних спеціальних звань залежать від категорії складу поліції:*

1. Первинні спеціальні звання молодшого складу поліції присвоюються керівниками органів поліції, керівниками навчальних закладів, які здійснюють підготовку поліцейських, та установ поліції, які приймають рішення про прийняття на службу в поліцію.

2. Первинні спеціальні звання середнього складу поліції присвоюються особам, уперше прийнятим на службу в поліцію, які не мають військових звань офіцерського складу запасу або спеціальних звань середнього складу інших органів державної влади з призначенням на посаду, після закінчення курсів первинної професійної підготовки, а також особами, уперше прийнятим або переведеним на службу в поліцію з інших органів державної влади, з наявним військовим або іншим спеціальним званням у порядку переатестування, після закінчення курсів первинної професійної підготовки.

3. Первинні спеціальні звання вищого складу поліції присвоюються Президентом України.

Особи, які раніше проходили службу в системі органів внутрішніх справ України та поліції і були відряджені до інших органів державної влади для подальшого проходження служби, зараховуються в кадри поліції в наявному військовому чи спеціальному званні з подальшим переатестуванням. Особам, що мають військові звання сержантського чи старшинського складу, спеціальні звання молодшого начальницького складу, вищі від військового звання старшого сержанта, або спеціальне звання старшого сержанта, при прийомі на службу в поліцію присвоюється спеціальне звання старшого сержанта поліції.

Чергові спеціальні звання поліції присвоюються відповідно до статті 82 Закону України «Про Національну поліцію» після закінчення терміну вислуги в попередньому званні, якщо інше не визначено зазначеним законом, за умови відповідності спеціального звання, що присвоюється, спеціальному званню, передбаченому обійманою штатною посадою, відсутності незнятих дисциплінарних стягнень.

Міністр внутрішніх справ України присвоює спеціальні звання від молодшого складу поліції до полковника включно, а також Голові Національної поліції України та керівникам вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських.

Наказ про присвоєння спеціальних звань поліції видається один раз на місяць в останній робочий день місяця.

Відповідно до частини третьої статті 83 Закону України «Про

Національну поліцію» термін вислуги в спеціальному званні обчислюється від дня підписання наказу про присвоєння звання.

Чинними нормативно-правовими актами для молодшого середнього складу поліції встановлюються такі терміни вислуги в спеціальних званнях поліції:

- капрал поліції – 1 рік;
- сержант поліції – 3 роки;
- молодший лейтенант поліції – 1 рік;
- лейтенант поліції – 2 роки;
- старший лейтенант поліції – 3 роки;
- капітан поліції – 4 роки;
- майор поліції – 4 роки;
- підполковник поліції – 5 років.

Терміни вислуги в званнях рядового поліції, старшого сержанта поліції та полковника поліції, генерала поліції третього рангу, генерала поліції другого рангу не встановлюються.

Поліцейським, пониженим у спеціальному званні на один ступінь, термін вислуги для присвоєння чергового спеціального звання починає обраховуватися від дня видання наказу по особовому складу про пониження в попередньому спеціальному званні на один ступінь.

Громадянам, які були повторно прийняті на службу в поліції, до вислуги років у спеціальному званні зараховується термін вислуги у званні до звільнення зі служби.

Поліцейським, поновленим у спеціальному званні у зв'язку із скасуванням як незаконного наказу про присвоєння спеціального звання, до вислуги років для отримання чергового спеціального звання зараховується термін вислуги у спеціальному званні, що було їм присвоєно внаслідок видання незаконного наказу, а також термін вислуги в наявному спеціальному званні до видання незаконного наказу.

Положеннями нормативно-правових актів передбачено можливість дотермінового присвоєння спеціального звання та присвоєння спеціального звання на один ступінь вище від звання, передбаченого обійманою штатною посадою. Достроково спеціальні звання можуть бути присвоєні в порядку заохочення після закінчення не менше половини визначеного терміну вислуги в спеціальному званні (у разі дострокового присвоєння спеціального звання посмертно – незалежно від терміну вислуги в попередньому спеціальному званні та обійманій штатній посаді) у разі відповідності спеціального звання, що присвоюється, спеціальному званню, передбаченому обійманою штатною посадою. Чергові спеціальні звання поліції на один ступінь вище від спеціального звання, передбаченого обійманою штатною посадою, можуть присвоюватися в порядку заохочення після закінчення не менше ніж півтора терміну вислуги у попередньому спеціальному званні.

Атестування працівників Національної поліції є обов'язковим елементом проходження служби.

Атестування в органах Національної поліції проводиться згідно з Інструкцією про порядок проведення атестування поліцейських, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України від 17 листопада 2015 року № 1465.

Метою атестування є оцінка ділових, професійних, особистих якостей поліцейських, їх освітнього та кваліфікаційного рівнів, на підставі глибокого і всебічного вивчення визначення відповідності посадам, а також перспектив їхньої службової кар'єри.

Головним завданням атестування є

- оцінка ділових, професійних, особистих якостей особового складу органів та підрозділів національної поліції, їх освітнього та кваліфікаційного рівня, фізичної підготовки на підставі глибокого і всебічного вивчення;
- визначення відповідності посадам, які вони обіймають;
- стимулювання їх творчої активності та відповідальності за стан боротьби зі злочинністю, зміцнення правопорядку;
- визначення перспектив їх службової кар'єри;
- запобігання вчиненню поліцейськими протиправних дій;
- виявлення таких поліцейських, які не спроможні виконувати покладені на них завдання.

Атестування поліцейських проводиться:

- при призначенні на вищу посаду, якщо заміщення цієї посади здійснюється без проведення конкурсу;
- для вирішення питання про переміщення на нижчу посаду через службову невідповідність;
- для вирішення питання про звільнення зі служби в поліції через службову невідповідність.

Не підлягають атестуванню поліцейські жіночої статі під час перебування у відпустках у зв'язку з вагітністю, пологами і для догляду за дитиною.

Рішення про проведення атестування та про терміни, у які проводиться атестування, приймає Голова Національної поліції України, керівники органів поліції стосовно осіб, які згідно із законом та іншими актами законодавства України призначаються на посади їх наказами.

Атестування проводиться атестаційними комісіями органів поліції, що створюються їх керівниками, а саме:

1) центральні атестаційні комісії, персональний склад яких затверджується наказом Національної поліції України, до повноважень якої належить проведення атестування всіх поліцейських;

2) атестаційні комісії органів поліції, персональний склад яких затверджується наказом керівника відповідного органу за погодженням із Національною поліцією України, до повноважень якої належить проведення атестування поліцейських відповідних органів поліції.

До складу атестаційних комісій входять:

- 1) у центральних атестаційних комісіях:

голова комісії – Голова Національної поліції України, або його перший заступник, або заступник;

секретар комісії – особа, яку визначає Голова Національної поліції України.

2) в атестаційних комісіях органів поліції:

голова комісії та секретар комісії визначаються керівником органу поліції за погодженням із Головою Національної поліції України.

Організаційні заходи щодо підготовки та проведення атестування оголошуються наказами відповідних керівників і передбачають:

1) створення атестаційних комісій;

2) складання списків поліцейських, які підлягають атестуванню;

3) визначення дати, часу і місця проведення засідання комісії;

4) розміщення на офіційному веб-сайті МВС, Національної поліції України чи відповідних органів поліції оголошень про набір до атестаційної комісії;

5) доведення до поліцейських інформації про проведення атестування, у тому числі шляхом розміщення на офіційному веб-сайті МВС, Національної поліції України чи відповідного органу поліції інформації про час та місце проведення атестування.

Атестаційні листи на поліцейських складають безпосередні керівники за умови спільної служби в одному підрозділі з ним не менше 3 місяців. Якщо на час складання атестаційного листа керівник не має тримісячного терміну спільної служби з поліцейським, який атестується, то такий лист складається заступником керівника або прямим керівником, який має термін спільної служби понад 3 місяці.

В атестаційному листі зазначаються такі відомості про поліцейського, який атестується:

1) результати службової діяльності згідно з функціональними обов'язками;

2) дисциплінованість, принциповість у вирішенні службових питань, уміння будувати свої стосунки з громадянами та колегами по службі, здатність працювати над усуненням особистих недоліків, авторитет у колективі та серед населення;

3) прагнення до вдосконалення службової діяльності, почуття особистої відповідальності, стійкість моральних принципів, сміливість, рішучість, організованість, здатність контролювати власні емоції, поведінка поза службою;

4) володіння іноземними мовами;

5) професійна культура та ставлення до підвищення свого освітнього та культурного рівнів;

6) стан здоров'я та фізична підготовленість, уміння володіти табельною вогнепальною зброєю, прийомами рукопашного бою, спеціальними засобами індивідуального захисту та активної оборони, здатність переносити психофізичні навантаження та труднощі служби;

7) найбільш характерні та істотні недоліки в службовій діяльності та особистій поведінці;

8) інші дані, які, на думку керівника, заслуговують на увагу для більш повної характеристики підлеглого;

9) результати проходження підвищення кваліфікації.

Прямі керівники зобов'язані всебічно розглянути зміст атестаційного листа, з'ясувати відповідність викладених у ньому даних дійсному стану справ у службовій діяльності поліцейського, який атестується, та внести до відповідного розділу атестаційного листа один з таких висновків:

1) обійманій посаді відповідає;

2) обійманій посаді відповідає, заслуговує призначення на вищу посаду;

3) обійманій посаді не відповідає, підлягає переміщенню на нижчу посаду через службову невідповідність;

4) обійманій посаді не відповідає, підлягає звільненню зі служби в поліції через службову невідповідність.

Атестаційний лист після розгляду прямими керівниками передається на розгляд до атестаційної комісії.

З метою визначення теоретичної та практичної підготовленості, компетентності, здатності якісно та ефективно реалізовувати на службі свої потенційні можливості атестаційна комісія проводить протягом одного дня тестування поліцейського на знання законодавчої бази (професійний тест) та тестування на загальні здібності з метою виявлення здатності аналізувати, обробляти та інтерпретувати великі обсяги інформації за нетривалий час, знаходити причинні зв'язки між ними і робити правильні висновки та навички. За кожним видом тестування атестаційна комісія встановлює мінімальний бал, що становить 25 балів за тестом на знання законодавчої бази, та 25 балів за тестом на загальні здібності і навички, що в обов'язковому порядку враховується атестаційною комісією при прийнятті рішення.

Для кожного з видів тестувань Інструкцією про порядок проведення атестування поліцейських встановлено особливий порядок.

Рівень знань чинного законодавства поліцейські перевіряється за такою процедурою:

1) професійний тест триває не більше 1 години;

2) кожному поліцейському електронна система тестування генерує унікальний набір тестових завдань, який складається із запитань та ситуативних задач;

3) кожна правильна відповідь на тестове питання оцінюється в 1 бал, а на ситуативну задачу – 5 балів. Максимальна кількість можливих балів дорівнює 60;

4) кожен поліцейський після проходження професійного тесту ознайомлюється зі своїм результатом.

Перевірка загальних здібностей та навичок поліцейських здійснюється

за такою схемою:

- 1) тестування на загальні здібності та навички триває до 1 години;
- 2) перевірка загальних здібностей поліцейського передбачає визначення рівня логічних, вербальних та математичних здібностей;
- 3) кожному поліцейському електронна система тестування генерує унікальний набір із 60 тестових завдань;
- 4) кожна правильна відповідь на тестове питання оцінюється в 1 бал. Максимальна кількість можливих балів дорівнює 60;
- 5) кожен поліцейський після проходження тестування на загальні здібності та навички ознайомлюється зі своїм результатом.

Результати тестів фіксуються у відомості про результати тестування і засвідчуються підписом поліцейського. Максимальна кількість балів, яку може набрати поліцейський за результатами проходження двох тестувань, – 120, які враховуються рівними частинами (50 % – тестування на знання законодавчої бази (професійний тест) та 50 % – тестування на загальні здібності та навички). Результати тестування зберігаються в електронному вигляді на сервері МВС України чи Національної поліції України.

Слід зазначити, що поліцейські, що атестуються, можуть проходити додаткове тестування на поліграфі за своєю згодою.

Атестування працівника поліції відбувається на засіданні атестаційної комісії, про час і місце якого особа попереджається заздалегідь. Засідання атестаційної комісії вважається правомочним за умови участі в її роботі не менше половини від її складу.

На підставі вивчення атестаційного листа, інших матеріалів, які були зібрані на поліцейського, а також результатів співбесіди атестаційна комісія приймає один з таких висновків:

- обійманій посаді відповідає;
- обійманій посаді відповідає, заслуговує призначення на вищу посаду;
- обійманій посаді не відповідає, підлягає переміщенню на нижчу посаду через службову невідповідність;
- обійманій посаді не відповідає, підлягає звільненню зі служби в поліції через службову невідповідність.

Зазначені висновки заносяться до атестаційного листа, який підписується головою та секретарем комісії та в місячний термін направляється до керівника, якому надано право на призначення поліцейського на посаду та звільнення з посади або зі служби в поліції.

Поліцейський, який атестувався, зобов'язаний ознайомитися з висновком атестування під особистий підпис із зазначенням дати ознайомлення. Якщо протягом 5 робочих днів поліцейський, який проходив атестування, не ознайомлюється без поважних причин, що підтверджується документально, з висновком атестування, його результати оприлюднюються на офіційному веб-сайті МВС, Національної поліції України чи відповідного органу поліції.

У випадку прийняття атестаційною комісією рішення про

невідповідність обійманій посаді і підляганню переміщенню на нижчу посаду або звільнення зі служби через службову невідповідність поліцейський, що атестується, за умови набрання ним загалом за професійний тест та тест на загальні здібності та навички 60 балів і більше має право протягом 5 робочих днів від дня ознайомлення або оприлюднення на офіційному веб-сайті МВС, Національної поліції України чи відповідного органу поліції результатів атестування подати скаргу на висновок відповідної атестаційної комісії.

Скарга подається безпосередньо до апеляційної атестаційної комісії відповідно до компетенції чи шляхом надсилання на адресу відповідної апеляційної атестаційної комісії рекомендованою кореспонденцією (листом, телеграмою). Одночасно з подачею скарги поліцейський зобов'язаний повідомити про її подання керівника відповідного органу поліції.

Апеляційна атестаційна комісія робить запит матеріалів атестування поліцейського, який подав скаргу, з кадрового підрозділу відповідного органу поліції. Останній протягом доби зобов'язаний надіслати матеріали атестування на адресу відповідної апеляційної атестаційної комісії.

Висновки апеляційної атестаційної комісії заносяться до атестаційного листа, який підписують голова та секретар комісії, та протягом 5 робочих днів надсилаються для обов'язкового негайного виконання керівнику, якому надано право на призначення поліцейського на посаду та звільнення з посади або зі служби в поліції.

Працівник поліції, що оскаржував рішення атестаційної комісії, ознайомлюється з висновком апеляційної атестаційної комісії із зазначенням дати та підпису.

Переміщення і просування по службі.

Переміщення поліцейських в органах, закладах та установах поліції здійснюється:

- а) на вищі посади – у порядку просування по службі;
- б) на рівнозначні посади:
 - для більш ефективної служби, виходячи з інтересів служби;
 - за ініціативою поліцейського;
 - у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням реорганізації;
 - у разі необхідності проведення кадрової заміни в місцевостях з особливими природними, географічними, геологічними, кліматичними, екологічними умовами;
 - за станом здоров'я – на підставі рішення медичної комісії;
 - з меншим обсягом роботи з урахуванням професійних і особистих якостей – на підставі висновку атестації;
 - у разі звільнення з посади на підставі рішення місцевої ради про прийняття резолюції недовіри;
- в) на посади, нижчі ніж та, на якій перебував поліцейський:
 - у зв'язку зі скороченням штатів або реорганізацією в разі неможливості призначення на рівнозначну посаду;
 - за станом здоров'я – на підставі рішення медичної комісії;

- через службову невідповідність – на підставі висновку атестації з урахуванням професійних і особистих якостей;
- за ініціативою поліцейського;
- як виконання накладеного дисциплінарного стягнення – звільнення з посади відповідно до Дисциплінарного статуту Національної поліції України;
- у разі звільнення з посади на підставі рішення місцевої ради про прийняття резолюції недовіри;

г) у зв'язку із зарахуванням на навчання до вищого навчального закладу із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських, на денну форму навчання, а також у разі призначення на посаду після закінчення навчання.

Посада вважається вищою, якщо за цією посадою штатом (штатним розписом) передбачене вище спеціальне звання поліції.

Випускники вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, призначаються на відповідні вакантні посади безпосередньо після закінчення навчання в цих навчальних закладах.

Поліцейський, переміщений з вищої посади на посаду, нижчу ніж та, яку він обіймав, у подальшому просувається по службі з дотриманням вимог, визначених Законом України «Про Національну поліцію», а звільнений з посади в дисциплінарному порядку, – після зняття дисциплінарного стягнення.

Не допускається переміщення поліцейських жіночої статі за ініціативою керівника відповідного органу (установи, закладу) поліції на посади, нижчі ніж та, яку вони обіймали, з мотивів, пов'язаних із вагітністю, наявністю дітей віком до трьох років (до шести років – за медичними показниками), або у зв'язку з тим, що вони є самотніми матеріями та мають дітей віком до чотирнадцяти років чи дітей-інвалідів.

Переведення поліцейських здійснюється у разі, якщо звільнення їх із посад або призначення на інші посади належить до номенклатури призначення різних керівників.

Переведення поліцейського може здійснюватися за його ініціативою, ініціативою прямих керівників, керівників інших органів поліції, які порушили питання про переміщення.

Переведення здійснюється на підставі єдиного наказу про звільнення із обійманої посади та направлення для подальшого проходження служби до іншого органу поліції та про призначення на посаду в органі поліції, до якого переміщується поліцейський.

У разі якщо згідно із законом та іншими нормативно-правовими актами призначенню поліцейського на посаду повинно передувати погодження відповідних органів державної влади або органів місцевого самоврядування чи їх посадових осіб, призначення на посаду здійснюється після отримання такого погодження.

Не допускається переміщення поліцейських на вищі посади протягом

шести місяців від дня притягнення до адміністративної чи дисциплінарної відповідальності.

Просування по службі поліцейських провадиться, як правило, на конкурсній основі з урахуванням їх ділових і особистих якостей, результатів роботи і проявленої здатності виконання обов'язків на вищій посаді, а також висновків атестації.

Звільнення зі служби в поліції.

Поліцейські можуть бути звільнені зі служби в поліції за такими підставами:

- 1) у зв'язку із закінченням терміну контракту;
 - 2) через хворобу – за рішенням медичної комісії про непридатність до служби в поліції;
 - 3) за віком – у разі досягнення встановленого для нього граничного віку перебування на службі в поліції відповідно до ст.76 Закону України «Про Національну поліцію»: для молодшого складу поліції до досягнення ними 55-річного віку; для середнього і вищого складу поліції до підполковників поліції включно також 55 років, а для полковників, генералів поліції – 60 років. У разі якщо поліцейський має високу професійну підготовку і досвід практичної роботи на обійманій посаді та визнаний придатним за станом здоров'я для проходження служби, граничний вік перебування на службі може бути продовжений, але не більше ніж на 5 років, керівником, уповноваженим призначати на посади поліцейських. У виняткових випадках керівник поліції може повторно продовжити таким особам термін служби до п'яти років.
 - 4) у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів;
 - 5) через службову невідповідність;
 - 6) у зв'язку із реалізацією дисциплінарного стягнення у вигляді звільнення зі служби, накладеного відповідно до Дисциплінарного статуту Національної поліції України;
 - 7) за власним бажанням;
 - 8) у зв'язку з переходом у встановленому порядку на роботу до інших міністерств і відомств (організацій);
 - 9) у зв'язку з безпосереднім підпорядкуванням близькій особі;
 - 10) у разі набрання законної сили рішенням суду щодо притягнення до відповідальності за скоєння адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, або кримінального правопорушення;
 - 11) у зв'язку з набуттям громадянства або підданства іншої держави.
- Днем звільнення зі служби в поліції вважається день видання наказу про звільнення або дата, зазначена в наказі про звільнення. День звільнення вважається останнім днем служби.

§ 3.4. Особливості юридичної відповідальності працівників Національної поліції

3.4.1. Загальна характеристика юридичної відповідальності працівників Національної поліції

У питаннях забезпечення законності і дисципліни в органах Національної поліції юридична відповідальність відіграє важливу роль, оскільки за допомогою її заходів можна суттєво впливати на свідомість і поведінку працівників поліції, виховувати їх в дусі дотримання законів, відповідального ставлення до виконання наданих службових обов'язків.

Специфіка юридичної відповідальності працівників Національної поліції обумовлена перебуванням цих осіб на сервісній державній службі в органах, які здійснюють функції за допомогою форм та методів, характерних тільки для їх діяльності.

Протиправна поведінка працівника Національної поліції, як правило, пов'язана з неналежним здійсненням ним своїх владних повноважень. Компетентний орган (посадова особа), вирішуючи питання про можливість застосування санкцій щодо працівника Національної поліції, який вчинив правопорушення, в першу чергу встановлює факт його перебування на службі в Національній поліції, у певних випадках визначає, чи пов'язана протиправна поведінка винного з його службовою діяльністю, окреслює обсяг та характер службових повноважень, наданих такому працівникові.

Ознаки протиправних діянь, суб'єктами яких можуть бути працівники Національної поліції, санкції за скоєння таких діянь, а також порядок притягнення до відповідальності визначаються низкою чинних в Україні нормативно-правових актів.

У статті 19 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що в разі скоєння протиправних діянь поліцейські несуть кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність відповідно до закону. До того ж цією статтею на державу покладено обов'язок щодо відшкодування шкоди, завданої фізичній або юридичній особі рішеннями, дією чи бездіяльністю органу або підрозділу поліції, поліцейським під час здійснення ними своїх повноважень.

Крім того, у ст. 15 КУпАП зазначено, що за скоєння адміністративних правопорушень поліцейські несуть дисциплінарну відповідальність, окрім випадків порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм, правил полювання, рибальства та охорони рибних запасів, митних правил, скоєння корупційних правопорушень, порушення тиші в громадських місцях, неправомірного використання державного майна, незаконного зберігання спеціальних технічних засобів

негласного отримання інформації, невжиття заходів щодо окремої ухвали суду чи окремої постанови судді або подання прокурора, ухилення від виконання законних вимог прокурора, порушення законодавства про державну таємницю, порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, ці особи несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах.

3.4.2. Характеристика кримінальної, адміністративної, дисциплінарної і матеріальної відповідальності працівників Національної поліції

Підставою *кримінальної відповідальності* є злочин. Суб'єктами деяких злочинів можуть бути лише такі фізичні особи, яким, крім загальних, притаманні ще й спеціальні (додаткові) ознаки.

Працівники Національної поліції представляють владу. Деякі з них обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або виконують такі обов'язки за спеціальним повноваженням. Отже, працівники Національної поліції як суб'єкти правопорушень мають додаткові ознаки, а тому можуть відповідати за злочини, за які притягуються до відповідальності тільки особи, яким притаманні ці ознаки. Відповідно до Кримінального кодексу України такими злочинами є: зловживання владою або службовим становищем (ст. 364); перевищення влади або службових повноважень (ст. 365); службове підроблення (ст. 366); службова недбалість (ст. 367); одержання хабаря (ст. 368); провокація хабаря (ст. 370); завідомо незаконні затримання, привід або арешт (ст. 371); притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності (ст. 372); примушування давати показання (ст. 373); порушення права на захист (ст. 374); втручання в діяльність судових органів (ст. 376); невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист (ст. 380); розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист (ст. 381); розголошення даних досудового слідства або дізнання (ст. 387); втручання в діяльність захисника чи представника особи (ст. 397).

Серед видів юридичної відповідальності, суб'єктами яких можуть бути працівники Національної поліції, особливе місце посідають адміністративна і дисциплінарна, оскільки застосування адміністративних стягнень чи заходів дисциплінарного впливу дозволяє, не усуваючи, як правило, зазначених осіб від виконання повноважень по службі, швидко корегувати їхню поведінку.

Основні питання, що виникають у зв'язку з притягненням до *адміністративної відповідальності працівників Національної поліції*, знайшли відбиття у тексті Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Статтею 15 КУпАП встановлено, що поліцейські в разі скоєння адміністративних правопорушень несуть відповідальність за дисциплінарними статутами. За окремі порушення, перелік яких міститься у КУпАП, ці особи несуть відповідальність на загальних підставах з урахуванням лише того, що до них не може бути застосовано виправні роботи і адміністративний арешт.

Аналіз приписів КУпАП дозволяє стверджувати, що при вирішенні питання про адміністративну відповідальність поліцейського законодавець виходить з того, що така особа поряд з іншими фізичними особами може вчинити будь-яке правопорушення із зазначених у згаданому кодексі. Однак мета застосування примусових заходів щодо особи, яка перебуває на службі в Національній поліції, швидше буде досягнута, якщо застосувати стягнення, передбачені дисциплінарними статутами.

Дисциплінарну відповідальність працівників Національної поліції можна визначити як особливий правовий стан суб'єктів правовідносин, що передбачає наявність у них нормативно закріплених і пов'язаних з перебуванням на службі прав та обов'язків, розуміння доцільності й необхідності дотримання відповідних правових приписів, а також можливість настання несприятливих наслідків у випадку порушення таких приписів на підставі та у порядку, встановлених в законі. Станом на 01 грудня 2016 року поняття службової дисципліни, обов'язки осіб рядового і начальницького складу органів Національної поліції стосовно її дотримання, види заохочень та дисциплінарних стягнень, порядок і права начальників щодо їх застосування, а також порядок оскарження дисциплінарних стягнень регламентуються Дисциплінарним статутом ОВС, затвердженим Законом України від 22 лютого 2006 року № 3460-IV. Спеціального нормативно-правового акту, який би визначав сутність службової дисципліни в Національній поліції України, повноваження поліцейських та їх керівників з її додержання, види заохочень і дисциплінарних стягнень, а також порядок їх застосування та оскарження, на жаль, не прийнято, хоча й були спроби підготовки проекту Дисциплінарного статуту Національної поліції¹⁰

Підставою для дисциплінарної відповідальності є дисциплінарний проступок, під яким слід розуміти шкідливе, протиправне, винне діяння, що полягає в невиконанні чи неналежному виконанні особою рядового або начальницького складу національної поліції службових повноважень, наданих їй відповідно до обійманої посади, чи інших нормативно закріплених обов'язків.

Особи, які посягають на державну власність, недбало ставляться до озброєння, техніки та іншого військового майна, притягаються до *цивільно-правової відповідальності*. Відшкодуванню поліцейським підлягає пряма шкода, заподіяна розкраданням, пошкодженням, втратою чи незаконним

¹⁰ Проект Закону «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» реєстраційний номер 3857 від 01 лютого 2016 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH2Z500A.html

використанням майна, погіршенням або зниженням його цінності, що спричинило додаткові витрати для відновлення, придбання майна чи інших матеріальних цінностей або надлишкові виплати. Слід відзначити, що притягнення до цивільно-правової відповідальності не звільняє від дисциплінарної, адміністративної чи кримінальної відповідальності.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Поняття адміністративно-правового статусу працівника Національної поліції, його елементи.
2. Повноваження працівника поліції.
3. Обов'язки працівника поліції.
4. Гарантії діяльності працівників поліції.
5. Поняття та правова основа проходження служби в органах Національної поліції.
6. Порядок прийняття, переміщення і просування по службі в Національній поліції.
7. Службове атестування працівників Національної поліції.
8. Порядок звільнення з Національної поліції.
9. Особливості юридичної відповідальності працівників Національної поліції.

Глава 4. Забезпечення прав і свобод людини, законності та дисципліни в адміністративній діяльності Національної поліції

§ 4.1. Поняття і способи забезпечення законності і дисципліни в адміністративній діяльності Національної поліції.

Законність – це комплексне політико-правове явище, яке характеризується неухильним дотриманням вимог чинного законодавства всіма суб'єктами права. Іншими словами, коли в державі всі суб'єкти права виконують (дотримуються) приписів норм права, тоді можна говорити про стан законності. *Для законності є характерними такі основні риси:*

- універсальність – положення законів регулює суспільні відносини незалежно від місця і часу виникнення суспільних відносин;

- загальнообов'язковість – прояв сили вищих юридичних законів, оскільки приписи норм права обов'язкові для всіх суб'єктів права, незалежно від майнового статусу, належності до державної влади тощо;

- обґрунтованість – положення законів має об'єктивний характер, вони насправді спрямовують суспільні відносини у вигідні для суспільства напрями, коли досягається баланс інтересів людини та держави;

- наявність у державі органів, які забезпечують дотримання законності. Ідеться насамперед про правоохоронні органи, прокуратуру, суд, правозахисні громадські організації тощо.

Законність у Національній поліції України – це суворе і неухильне дотримання, виконання і застосування працівниками Національної поліції вимог чинного законодавства при виконанні поставлених перед ними задач.

Дисципліна в Національній поліції України – це свідоме додержання встановлених правовими та іншими соціальними нормами правил поведінки працівниками Національної поліції у державному і суспільному житті. Говорячи про дисципліну, слід відзначити, що вона, на відміну від законності, більш наближена до людини. Остання може не знати чинного законодавства, не володіти інформацією щодо того, як норми права регулюють ті чи інші суспільні відносини, водночас про дисципліну людина знає. *Для дисципліни характерними є такі основні риси:*

- наявність певної системи норм, правил поведінки людей;

- указану систему сформовано набагато раніше, ніж систему законодавства;

- існування певних різновидів дисципліни залежно від варіантів людських колективів;

- нерідко норми дисципліни не закріплено в чинному законодавстві.

Законність і дисципліна є необхідними умовами існування демократичної держави. Особливої ролі їх додержання набуває у сфері державного управління. Значимість належної уваги до забезпечення

законності та дисципліни у сфері державного управління полягає у наступному:

1. Необхідність забезпечення належних умов державного управління в економічній, соціально-культурній та адміністративно-політичній сферах суспільного життя.

2. Правозастосовна діяльність суб'єктів державного управління повинна базуватися на дотриманні законності й дисципліни.

3. Правотворча діяльність суб'єктів державного управління не може суперечити положенням Конституції України і тим законам, які уже діють.

4. Необхідність сприяння реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів громадян з боку органів державного управління.

У науці прийнято виділяти такі основні способи забезпечення законності в органах і підрозділах Національної поліції:

- контроль;
- прокурорський нагляд;
- оскарження неправомірних дій працівників Національної поліції.

§ 4.2. Контроль в адміністративній діяльності Національної поліції

Основним способом забезпечення законності в адміністративній діяльності Національної поліції є контроль. Контроль як одна з важливих функцій державної влади та управління дозволяє не лише виявляти, але й усувати недоліки в роботі учасників управління. Контроль полягає у спостереженні за відповідністю діяльності підконтрольного об'єкта приписам, отриманим від органів або посадових осіб.

Контроль в адміністративній діяльності Національної поліції – це спосіб забезпечення дисципліни і законності, який є системою спостереження, вивчення, перевірки і оцінки оперативно-службової діяльності Національної поліції.

Основними завданнями контролю є:

- забезпечення точного і неухильного виконання положень нормативно-правових актів, регламентуючих діяльність Національної поліції;
- забезпечення своєчасності і повноти виконання завдань, що покладаються на окремі підрозділи чи посадових осіб;
- попередження і усунення порушень дисципліни, недоліків в роботі;
- підвищення загального рівня організаторської і оперативно-службової діяльності;
- сприяння раціональному розподілу робочого навантаження.

Існує декілька **класифікацій контролю:**

- *залежно від призначення контролю* виділяється загальний (всесторонньо охоплює діяльність суб'єкта, що контролюється) і спеціалізований (контроль окремого напрямку роботи);

– залежно від мети та часу здійснення контролю розрізняють попередній (спрямований на прогнозування та запобігання проблем), поточний (призначений для підтримки установленної схеми взаємодії суб'єктів) та підсумковий контроль (який застосовується для покращення роботи всієї системи);

– залежно від частоти проведення та передбачуваності контроль може бути систематичним, тобто таким, що здійснюється періодично, та одиничним (позаплановим), який здійснюється в разі необхідності;

– за предметною ознакою виділяються такі види контролю: фінансовий, експортний, антидемпінговий тощо;

– за формами здійснення розрізняють такі види контролю, як: аналіз, аудит, моніторинг, нагляд, облік, оцінка, ревізія, спостереження, перевірка;

– залежно від суб'єкта виділяється державний (здійснюється органами державного управління) та недержавний (здійснюється недержавними структурами) контролю;

– за сферою діяльності, яка підлягає контролю, розрізняють внутрішньовідомчий (контроль у межах одного відомства), міжвідомчий (застосовується стосовно об'єктів, які організаційно підпорядковані органам виконавчої влади) та позавідомчий (застосовується стосовно об'єктів, які організаційно не підпорядковані органам виконавчої влади) контролю¹¹.

Систему та суб'єкти контролю над правоохоронними органами держави визначає Закон України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією та правоохоронними органами держави» від 19 червня 2003 року. Так, до системи цивільного контролю над правоохоронними органами держави зараховують: парламентський контроль; президентський контроль; урядовий контроль; контроль з боку органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; судовий контроль; прокурорський нагляд; громадський контроль.

Суб'єктами цивільного контролю над правоохоронними органами держави є: Верховна Рада України; Уповноважений Верховної Ради України з прав людини; Президент України; Рада національної безпеки і оборони України; Кабінет Міністрів України; центральні та місцеві органи виконавчої влади; органи місцевого самоврядування; прокуратура України; судові органи України; громадяни України та громадські організації; засоби масової інформації.

Верховна Рада України, здійснюючи парламентський контроль за діяльністю правоохоронних органів, відповідно до Конституції України:

- визначає основи забезпечення громадського правопорядку;
- затверджує загальну структуру та чисельність МВС України;
- визначає основи правового і соціального захисту та види пенсійного забезпечення працівників правоохоронних органів;

¹¹ Братель С. Г. Громадський контроль за діяльністю міліції : дис. ... кандидата юрид. наук. – К., 2007. – С. 34- 35.

- при затвердженні Державного бюджету України визначає розмір витрат на забезпечення громадського порядку із зазначенням конкретного спрямування бюджетних асигнувань;
- розглядає за поданням Кабінету Міністрів України і затверджує загальнодержавні програми реформування та розвитку правоохоронних органів;
- обговорює хід реформування Національної поліції у форматі «Дня Уряду України»;
- визначає порядок збереження державної таємниці при інформуванні громадськості про діяльність Національної поліції.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини має право:

- безперешкодно відвідувати органи та підрозділи внутрішніх справ, бути присутнім на їх засіданнях;
- на ознайомлення з документами, у тому числі і секретними, та отримання їх копій в органах і підрозділах внутрішніх справ;
- відвідувати у будь-який час місця утримання затриманих, опитувати осіб, які там перебувають, та отримувати інформацію щодо умов їх утримання;
- направляти до правоохоронних органів акти реагування Уповноваженого у разі виявлення порушень прав і свобод людини і громадянина для вжиття заходів;
- перевіряти стан додержання встановлених прав і свобод людини і громадянина відповідними державними органами, у тому числі тими, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність.

Президент України при здійсненні своїх державних функцій відповідно до Конституції і законів України

- вносить на затвердження Верховної Ради України пропозиції щодо загальної структури та чисельності МВС України;
- вживає заходів щодо припинення спроб використання особового складу правоохоронних органів для обмеження прав і свобод громадян або з метою повалення конституційного ладу, усунення органів влади чи перешкоджання їхній діяльності.

Кабінет Міністрів України, реалізуючи конституційні повноваження щодо громадського порядку, боротьби зі злочинністю, відповідно до Конституції і законів України

- розробляє та вносить на розгляд Верховної Ради України проекти законів з питань правоохоронної діяльності, що потребують законодавчого врегулювання, і в межах своєї компетенції приймає відповідні рішення;
- визначає згідно із законодавством потреби у витратах на правоохоронну діяльність, боротьбу з організованою злочинністю, охоронну діяльність;
- доповідає та звітує перед Верховною Радою України про виконання Державного бюджету України у сфері правоохоронної діяльності;

– вносить на розгляд Президента України пропозиції щодо вдосконалення організаційної структури МВС.

Відомчий контроль за діяльністю Національної поліції, відповідно до статті 22 Закону України «Про Національну поліцію», здійснює керівник поліції, який у межах компетенції організовує та контролює виконання поліцією Конституції та законів України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, наказів міністерств, а також наказів і доручень Міністра внутрішніх справ України з питань, що належать до сфери діяльності поліції; звітує перед Міністром внутрішніх справ України про виконання покладених на поліцію завдань і повноважень; скасовує повністю чи в окремій частині акти територіальних органів поліції.

Судовий контроль. Зазначений варіант державного контролю реалізується через діяльність судів. Треба усвідомлювати, що судова влада займається не лише судочинством. Певною мірою система судів України виконує контрольні функції у сфері державного управління. Це досягається за рахунок:

1. Діяльності Конституційного Суду України у вирішенні справ і наданні висновків у справах щодо:

– конституційності законів та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим;

– відповідності Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість;

– додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту в межах, визначених Конституцією України;

– офіційного тлумачення Конституції та законів України.

2. Діяльності судів загальної юрисдикції у процесі розгляду кримінальних і цивільних справ:

– установа відповідності закону дій посадових осіб правоохоронних органів;

– порушення питання щодо усунення недоліків у роботі органів Національної поліції, які сприяли вчиненню правопорушення;

– визнання правових актів органів Національної поліції незаконними тощо.

3. Діяльності господарських судів:

– перевірки відповідності актів і дій органів Національної поліції (посадових осіб) вимогам чинного законодавства;

– направлення окремих ухвал керівникам Національної поліції та їх посадовим особам про вжиття необхідних заходів, які впливають на скоєння правопорушень тощо.

4. Діяльності адміністративних судів із вирішення справ щодо

- суперечок фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності;
- суперечок з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби;
- суперечок між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, зокрема делегованих повноважень, а також суперечки, що виникають через укладання та виконання адміністративних договорів;
- суперечок, пов'язаних із зверненням суб'єкта владних повноважень у випадках, установлених законом;
- суперечок щодо правовідносин, пов'язаних із виборчим процесом чи процесом референдуму.

Важливим етапом розвитку адміністративного права України, який суттєво вплинув на прояви судового контролю, стало прийняття у 2005 році Кодексу адміністративного судочинства України. Завдяки нормам зазначеного документа в нашій країні стали вирішуваними справи «людина проти держави», коли окремо взятий громадянин може реально відстоювати свої права, свободи та законні інтереси у відносинах з органами держави. Розвиток адміністративної юстиції (яку можна вважати одним із проявів судового контролю), безумовно, сприятиме вдосконаленню державотворення і правотворення в Україні.

Громадський контроль в адміністративній діяльності Національної поліції – це діяльність органів місцевого самоврядування, політичних партій, громадських та профспілкових організацій, засобів масової інформації, а також окремих громадян та їх об'єднань, спрямована на виявлення й усунення недоліків в адміністративній діяльності Національної поліції (без права безпосереднього втручання до неї).

Однією із ключових ознак демократичної країни є ступінь контролю громадянського суспільства за державою. Це нормальна світова практика розвинених країн, коли громадянське суспільство має реальні важелі впливу на прийняття державних управлінських рішень та контроль за діяльністю органів виконавчої влади. Керуючись наведеною раніше класифікацією, зупинимося на варіантах громадського контролю.

Слід відзначити, що в Законі України «Про Національну поліцію», на відміну від Закону України «Про міліцію», здійснення громадського контролю визначено в окремому розділі VIII, який має назву «Громадський контроль поліції».

Аналіз положень зазначеного вище розділу дозволяє позитивно оцінити чітке визначення в ньому **форм здійснення громадського контролю**, до яких віднесено:

- звіт про поліцейську діяльність;
- прийняття резолюції недовіри керівникам поліції;

– залучення громадськості до розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських.

З метою інформування громадськості про діяльність поліції керівник поліції та керівники територіальних органів поліції, відповідно до статті 86 Закону України «Про Національну поліцію» раз на рік готують та опубліковують на офіційних веб-порталах органів поліції звіт про діяльність поліції.

Щорічний звіт про діяльність поліції та територіальних органів поліції повинен містити аналіз ситуації зі злочинністю в країні чи регіоні відповідно, інформацію про заходи, які вживалися поліцією, та результати цих заходів, а також інформацію про виконання пріоритетів, поставлених перед поліцією та територіальними органами поліції відповідними поліцейськими комісіями.

Керівники територіальних органів поліції зобов'язані регулярно оприлюднювати статистичні та аналітичні дані про вжиті заходи щодо виявлення, запобігання та припинення порушень публічного порядку на офіційних веб-порталах органів, які вони очолюють.

Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Київська та Севастопольська міські ради, обласні, районні та міські ради мають право за результатами оцінки діяльності органу поліції на території відповідної громади своїм рішенням прийняти резолюцію недовіри керівнику відповідного органу (підрозділу) поліції, що є підставою для звільнення його із займаної посади. Рішення про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції може бути прийнято не раніше, ніж через один рік після його призначення на посаду. Таке рішення вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало не менше двох третин від складу депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Київської та Севастопольської міських рад, обласних, районних та міських рад.

У рішенні про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції мають бути зазначені мотиви для його прийняття з посиланням на обставини, що їх обґрунтують. Завірена належним чином копія рішення про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції невідкладно надсилається кур'єром або поштовою кореспонденцією з повідомленням про отримання керівнику органу поліції, до повноважень якого належить право призначення та звільнення з посади керівника органу (підрозділу) поліції, відносно якого відповідний орган прийняв резолюцію недовіри.

Керівник органу поліції, до повноважень якого належить право призначення на посаду та звільнення з посади керівника органу (підрозділу) поліції, відносно якого прийнято резолюцію недовіри, з моменту надходження до очолюваного ним органу завіреної належним чином копії рішення відповідної місцевої ради про прийняття резолюції недовіри зобов'язаний невідкладно своїм наказом звільнити з посади такого керівника або відсторонити його від виконання службових обов'язків та призначити службову перевірку для вивчення обставин, що слугували мотивами для

прийняття місцевою радою такого рішення. Про прийняте рішення відповідна місцева рада інформується в одноденний термін.

Службова перевірка для вивчення обставин, що слугували мотивами для прийняття місцевою радою резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції, проводиться в десятиденний термін. За результатами проведеної службової перевірки керівник органу поліції, до повноважень якого належить право на призначення та звільнення з посади керівника органу (підрозділу) поліції, відносно якого прийнято резолюцію недовіри, зобов'язаний протягом трьох робочих днів від дня закінчення перевірки прийняти рішення про подальше перебування такого керівника на обійманій посаді. Про прийняте рішення щодо подальшого перебування керівника, відносно якого прийнято резолюцію недовіри, на обійманій посаді письмово інформується місцева рада, яка прийняла резолюцію недовіри.

У разі прийняття рішення про залишення керівника органу (підрозділу) поліції, відносно якого прийнято резолюцію недовіри, на обійманій посаді відповідний керівник органу поліції повинен письмово проінформувати відповідну місцеву раду про причини прийняття такого рішення та надати копії матеріалів проведеної перевірки. Матеріали, що містять інформацію з обмеженим доступом, надаються на підставах та в порядку, визначених законом.

Місцева рада, яка прийняла резолюцію недовіри, протягом одного місяця від дня отримання рішення про залишення на посаді керівника органу (підрозділу) поліції, відносно якого прийнято резолюцію недовіри, та копій матеріалів проведеної перевірки має право повторно розглянути питання про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції. У разі якщо при повторному розгляді за рішення про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції проголосувало не менше трьох четвертей від складу відповідної місцевої ради, таке рішення вважається остаточним і підлягає обов'язковому виконанню у триденний термін від дня прийняття.

У тому випадку, якщо керівник органу поліції, до повноважень якого належить право на призначення на посаду та звільнення з посади керівника органу (підрозділу) поліції, відносно якого прийнято резолюцію недовіри, протягом чотирнадцяти днів від дня отримання відповідного рішення очолюваним органом не видав наказу про звільнення такого керівника або не надіслав до відповідної місцевої ради інформацію щодо залишення на посаді такого керівника разом із матеріалами проведеної перевірки, рішення місцевої ради про прийняття резолюції недовіри набуває статус остаточного і підлягає обов'язковому виконанню у триденний термін.

Керівники територіальних органів поліції відповідно до статті 88 Закону України «Про Національну поліцію» повинні не менше одного разу на два місяці проводити відкриті зустрічі з представниками органів місцевого самоврядування на рівнях областей, районів, міст та сіл з метою налагодження ефективної співпраці між поліцією та органами місцевого

самоврядування і населенням. На таких зустрічах обговорюється діяльність поліції, визначаються поточні проблеми та обираються найефективніші способи їх вирішення. Керівники територіальних органів поліції з метою підвищення авторитету та довіри населення до поліції систематично інформують громадськість про стан правопорядку, заходи, які вживаються щодо попередження правопорушень.

Крім того, поліція взаємодіє з громадськістю шляхом підготовки та виконання спільних проектів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань. Співпраця між поліцією та громадськістю спрямована на виявлення та усунення проблем, пов'язаних із здійсненням поліцейської діяльності, і сприяння застосуванню сучасних методів для підвищення результативності та ефективності здійснення такої діяльності. Поліція надає підтримку програмам правового виховання, **пропаганує** правові знання в освітніх закладах, засобах масової інформації та у видавничій діяльності.

Важливим напрямом громадського контролю виступає й залучення громадськості до розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських. Контроль за діяльністю поліції може здійснюватися у формі залучення представників громадськості до спільного розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських та до перевірки інформації про належне виконання покладених на них обов'язків відповідно до законів та інших нормативно-правових актів України.

Крім того, аналіз положень зазначеного закону дає право виокремити ще одну форму громадського контролю, яка в ньому визначена як участь представників громадськості в роботі поліцейських комісій, які створюються для забезпечення прозорого добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських. Проте це не всі форми громадського контролю, які на сьогоднішній день відомі правозастосовній практиці. Ми вважаємо, що як форма громадського контролю в діяльності Національної поліції України активно може застосовуватися звернення громадян, громадська експертиза проектів нормативно-правових актів, які стосуються діяльності зазначеного органу публічного адміністрування, громадські розслідування, під якими розуміють одну із форм громадського контролю за діяльністю органів влади та їх посадових осіб, які проводяться в цілях зміцнення демократичного порядку організації та функціонування державної влади; інформування громадськості про причини та обставини порушення прав людини, які мають громадський інтерес; вироблення рекомендацій щодо ліквідації наслідків таких подій, їх недопущенню і покаранню винних тощо. Усі форми громадського контролю за діяльністю поліції можна розподілити на загальні, визначені в базовому Законі України «Про громадський контроль», який неодмінно має бути прийнятий, та спеціальні, визначені в Законі України «Про Національну поліцію».

§ 4.3. Нагляд прокуратури за діяльністю Національної поліції

Прокурорський нагляд – це специфічний вид діяльності органів прокуратури, який полягає в перевірці точного і неухильного виконання і застосування законів.

Прокурорський нагляд є одним із способів забезпечення законності в адміністративній діяльності Національної поліції. Він спрямований, перш за все, на захист прав та законних інтересів громадян – учасників адміністративних правовідносин, забезпечення своєчасного, всебічного, повного та об'єктивного з'ясування обставин справи, вирішення її в точній відповідності із законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, посилення впливу заходів адміністративної відповідальності на запобігання злочинів.

Здійснюючи нагляд за додержанням законодавства про адміністративні правопорушення, прокурор використовує повноваження, передбачені розділом IV «Повноваження прокурора з виконання покладених на нього функцій» Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року № 1697 -VII.

Повноваження прокурора при здійсненні нагляду за виконанням законів при провадженні у справах про адміністративні правопорушення конкретизовано у ст. 250 КУпАП, відповідно до якої прокурор (його заступник) має право:

- порушувати провадження в справі про адміністративне правопорушення;
- знайомитися з матеріалами справи;
- перевіряти законність дій органів (посадових осіб) при провадженні в справі;
- брати участь у розгляді справи;
- заявляти клопотання;
- давати висновки із питань, що виникають під час розгляду справи;
- перевіряти правильність застосування відповідними органами (посадовими особами) заходів впливу за адміністративні правопорушення;
- вносити подання, оскаржувати постанову і рішення щодо скарги у справі про адміністративне правопорушення, а також вчиняти інші передбачені законом дії.

Крім прокурора та його заступника, здійснювати дії, спрямовані на виявлення порушень закону під час провадження у справі про адміністративні правопорушення, має право також помічник прокурора.

Приводами до проведення перевірки можуть бути статистичні дані судів, адміністративних комісій, органів Національної поліції за формами 1-АП, 1-А (піврічна, річна) «Звіт про розгляд справ про адміністративні правопорушення та осіб, які притягнуті до адміністративної

відповідальності», який складають органи, посадові особи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення по суті.

У звіті, зокрема, вказується:

- найменування статей КУпАП; кількість розглянутих справ, за якими прийнято постанови (рішення);
- дані про кількість осіб, притягнутих до адміністративної відповідальності, про закриття провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- дані про кількість осіб, відносно яких винесені постанови (рішення) про застосування адміністративного стягнення: попередження, штрафу, конфіскації, оплатного вилучення предмета, позбавлення спеціального права, виправних робіт, адміністративного арешту;
- застосування до неповнолітніх віком від 16 до 18 років заходів впливу, передбачених ст. 24-1 КУпАП;
- вказуються дані про суми накладеного та стягнутого штрафу, розміри матеріальних збитків, завданих правопорушеннями, та суми відшкодованих збитків.

Відповідно до статті 26 Закону України «Про прокуратуру» прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, має право:

1) у будь-який час за посвідченням, що підтверджує обійману посаду, відвідувати місця утримання затриманих, попереднього ув'язнення, установи, в яких засуджені відбувають покарання, установи, де перебувають особи, відносно яких застосовані примусові заходи медичного або виховного характеру, та будь-які інші місця, до яких доставлено осіб з метою складення протоколу про адміністративне правопорушення чи в яких особи примусово тримаються згідно з судовим рішенням або рішенням адміністративного органу;

2) опитувати осіб, які перебувають у вищеназваних місцях, з метою отримання інформації про умови їх утримання та поведіння з ними, ознайомлюватися з документами, на підставі яких ці особи утримуються в таких місцях, засуджені або до них застосовано заходи примусового характеру;

3) знайомитися з матеріалами, отримувати їх копії, перевіряти законність наказів, розпоряджень, інших актів відповідних органів і установ та в разі невідповідності законодавству вимагати від посадових чи службових осіб їх скасування та усунення порушень закону, до яких вони призвели, а також скасовувати незаконні акти індивідуальної дії;

4) вимагати від посадових чи службових осіб надання пояснень щодо допущених порушень, а також вимагати усунення порушень та причин і умов, що їм сприяли, притягнення винних до передбаченої законом відповідальності;

5) знайомитися з матеріалами виконавчого провадження щодо виконання судових рішень у кримінальних справах, робити з них виписки, знімати копії та в установленому законом порядку оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця;

б) вимагати від керівників органів вищого рівня проведення перевірок підпорядкованих і підконтрольних органів та установ попереднього ув'язнення, виконання покарань, застосування заходів примусового характеру та перевірок інших місць, де здійснюється утримання затриманих, попереднього ув'язнення, установи, в яких засуджені відбувають покарання, установи, де перебувають особи, відносно яких застосовані примусові заходи медичного або виховного характеру, та будь-які інші місця, до яких доставлено осіб з метою складення протоколу про адміністративне правопорушення чи в яких особи примусово тримаються згідно з судовим рішенням або рішенням адміністративного органу;

7) звертатися до суду з позовом (заявою) у визначених законом випадках.

Прокурор здійснює нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян в органах та установах, шляхом проведення регулярних перевірок, а також у зв'язку з необхідністю належного реагування на відомості про можливі порушення законодавства, що містяться у скаргах, зверненнях чи будь-яких інших джерелах. У межах реалізації зазначеної функції прокурор має право залучати відповідних спеціалістів.

Прокурор зобов'язаний негайно звільнити особу, яка незаконно (за відсутності відповідного судового рішення, рішення адміністративного органу або іншого передбаченого законом документа чи після закінчення передбаченого законом або таким рішенням терміну) перебуває у місці утримання затриманих, попереднього ув'язнення, обмеження чи позбавлення волі, установі для виконання заходів примусового характеру, інших місцях утримання затриманих, попереднього ув'язнення, установи, в яких засуджені відбувають покарання, установи, де перебувають особи, відносно яких застосовані примусові заходи медичного або виховного характеру, та будь-які інші місця, до яких доставлено осіб з метою складення протоколу про адміністративне правопорушення чи в яких особи примусово тримаються згідно з судовим рішенням або рішенням адміністративного органу.

Письмові вказівки прокурора щодо додержання встановлених законодавством порядку та умов утримання осіб у вищеназваних місцях, а також письмові вказівки прокурора, надані іншим органам, що виконують судові рішення у кримінальних справах та справах про адміністративні правопорушення, є обов'язковими і підлягають негайному виконанню.

§ 4.4. Оскарження неправомірних дій працівників Національної поліції

Право на оскарження дій чи бездіяльності органів виконавчої влади передбачено усіма без винятку законодавчими актами, які регулюють ті чи інші аспекти (напрями) їх діяльності. Однак особливе місце у системі законодавчих актів, які регулюють право фізичних та юридичних осіб на оскарження дій та бездіяльності органів виконавчої влади, у тому числі й органів (підрозділів) Національної поліції, займає Закон України «Про звернення громадян», Кодекс адміністративного судочинства України, Кодекс України про адміністративні правопорушення.

Так, Закон України «Про звернення громадян» регулює питання практичної реалізації громадянами України наданого їм Конституцією України права вносити в органи державної влади, об'єднання громадян відповідно до їх статуту пропозиції про поліпшення їх діяльності, викривати недоліки в роботі, оскаржувати дії посадових осіб, державних і громадських органів. Закон забезпечує громадянам України можливості для участі в управлінні державними і громадськими справами, для впливу на поліпшення роботи органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, для відстоювання своїх прав і законних інтересів та відновлення їх у разі порушення. У цьому Законі визначено поняття скарги як *«звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб»* (ст.3). У ст. 4 цього ж Закону наведено перелік рішень, дій (бездіяльності), які можуть бути оскаржені, зокрема ті, внаслідок яких порушено права і законні інтереси чи свободи громадянина (групи громадян), створено перешкоди для здійснення громадянином його прав і законних інтересів чи свобод, незаконно покладено на громадянина які-небудь обов'язки або його незаконно притягнуто до відповідальності.

У статті 16 Закону України «Про звернення громадян» зазначено, що скарга на дії чи рішення органу державної влади, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, об'єднання громадян, засобів масової інформації, посадової особи подається у порядку підлеглості вищому органу або посадовій особі, що не позбавляє громадянина права звернутися до суду відповідно до чинного законодавства, а в разі відсутності такого органу або незгоди громадянина з прийнятим за скаргою рішенням – безпосередньо до суду. Як видно, Закон передбачає альтернативний порядок оскарження, бо скарга може бути подана у порядку підлеглості вищому органу або посадовій особі або безпосередньо до суду.

Законом України «Про звернення громадян» передбачено: термін подання та розгляду скарги (ст.ст. 17, 20); права громадян та обов'язки

органів (посадових осіб) під час розгляду скарги (ст.ст. 18, 19); порядок особистого прийому громадян зі скаргами посадовими особами (ст. 21); відповідальність посадових осіб за порушення законодавства про звернення громадян та порядок відшкодування збитків громадянину у зв'язку з порушенням вимог цього Закону при розгляді його скарги (ст.ст. 24, 25); відповідальність громадян за подання звернень протиправного характеру (ст. 26).

В іншому законодавчому акті – Кодексі адміністративного судочинства України – визначено повноваження адміністративних судів щодо розгляду справ адміністративної юрисдикції, порядок звернення до адміністративних судів і порядок здійснення адміністративного судочинства. Відповідно до ст. 2 КАСУ завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень.

До адміністративних судів можуть бути оскаржені будь-які рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень, крім випадків, коли відносно таких рішень, дій чи бездіяльності Конституцією чи законами України встановлено інший порядок судового провадження. *Компетенція адміністративних судів не поширюється на публічно-правові справи:*

- що віднесені до юрисдикції Конституційного Суду України;
- що належить вирішувати в порядку кримінального судочинства;
- про накладення адміністративних стягнень;
- щодо відносин, які відповідно до закону, статуту (положення) об'єднання громадян віднесені до його внутрішньої діяльності або виключної компетенції.

Відповідно до ст.17 КАСУ компетенція адміністративних судів поширюється на:

1) суперечки фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів або правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності;

2) суперечки з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби;

3) суперечки між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень, а також суперечки, які виникають з приводу укладання та виконання адміністративних договорів;

4) суперечки за зверненням суб'єкта владних повноважень у випадках, встановлених законом;

5) суперечки щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму.

Слід зазначити, що в КАСУ встановлено більш тривалі у порівнянні із Законом України «Про звернення громадян» терміни подання скарги. Так, у ч. 2 ст. 99 КАСУ передбачено, що «для звернення до адміністративного суду за захистом прав, свобод та інтересів особи встановлюється річний термін, який, якщо не встановлено інше, обчислюється від дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів»; для порівняння, у ст. 17 Закону України «Про звернення громадян» – не пізніше одного місяця з часу ознайомлення громадянина з прийнятим рішенням. Проте в КАСУ передбачено більш тривалий термін розгляду скарг – до двох місяців, а в Законі України «Про звернення громадян» максимальний термін розгляду звернень громадян становить сорок п'ять днів.

Беручи до уваги те, що Кодекс адміністративного судочинства України на відміну від Закону України «Про звернення громадян» є більш спеціалізованим законодавчим актом, у якому передбачено умови та порядок вирішення публічно-правових спорів, у якому хоча б однією зі сторін є орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа або інший суб'єкт, який здійснює владні управлінські функції на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень, то і як слід під час оскарження дій (бездіяльності) чи рішень вищевказаних суб'єктів необхідно застосовувати саме його норми.

У свою чергу, Закон України «Про звернення громадян» передбачатиме умови та процедуру розгляду інших видів звернень громадян, зокрема пропозицій (зауважень) та заяв (клопотань); умови та порядок оскарження рішень, дій (бездіяльності) інших суб'єктів, які не є органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування (їхніми посадовими чи службовими особами) та не здійснюють владні управлінські функції.

Крім того, ч. 2 ст. 1 Закону України «Про звернення громадян» передбачено, що «військовослужбовці, працівники органів внутрішніх справ і державної безпеки мають право подавати звернення, які не стосуються їх службової діяльності».

Іншим законодавчим актом, зокрема *Кодексом України про адміністративні правопорушення*, передбачено порядок оскарження постанов по справам про адміністративні правопорушення, зокрема постанову іншого органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення, постанову по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі – у вищий орган (вищий посадовій особі) або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України, з особливостями, встановленими КУпАП.

Скарга подається в орган (посадовій особі), який виніс постанову по справі про адміністративне правопорушення, якщо інше не встановлено законодавством України. Скарга, що надійшла, протягом трьох діб

надсилається разом із справою органу (посадовій особі), правочинному відповідно до цієї статті її розглядати.

Скаргу на постанову по справі про адміністративне правопорушення відповідно до статті 289 КУпАП може бути подано протягом десяти днів від дня винесення постанови, а щодо постанов по справі про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксовані в автоматичному режимі, протягом десяти днів від дня вручення такої постанови. У разі пропуску зазначеного терміну з поважних причин цей термін за заявою особи, відносно якої винесено постанову, може бути поновлено органом (посадовою особою), правочинним розглядати скаргу.

Відповідно до п. 1 ч. 2 ст. 17 КАСУ суперечки з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби розглядаються адміністративними судами.

За процедурною формою, як під час першого виду оскарження (коли оскаржуються дії працівника поліції фізичними чи юридичними особами), так і під час другого (коли працівник поліції оскаржує дії (бездіяльність), рішення вищих органів чи посадових осіб) передбачено альтернативні види оскарження: в порядку підлеглості чи до суду.

Крім того, відповідно до статті 267 КУпАП адміністративне затримання, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, які знижують увагу та швидкість реакції, що застосовані працівниками Національної поліції, може бути оскаржено зацікавленою особою у вищій орган (вищій посадовій особі) відносно органу (посадової особи), який застосував ці заходи, або до суду.

Таким чином, *особливість оскарження* як одного із засобів забезпечення законності під час підготовки та прийняття управлінських рішень в адміністративній діяльності Національної поліції полягає у тому, що воно:

- по-перше, є конституційно закріпленим правом;
- по-друге, стосується, як правило, уже прийнятих управлінських рішень;
- по-третє, має альтернативний характер, бо управлінське рішення може бути оскаржене в порядку підлеглості чи до суду;
- по-четверте, може стосуватись як зовнішньо-адміністративних, так і внутрішньо-організаційних управлінських рішень (у деяких випадках подання заяв та скарг є не тільки правом, а й обов'язком особового складу Національної поліції);
- по-п'яте, як правило, носить індивідуальний характер, хоча трапляються випадки подання колективних скарг, чи скарга подається іншою

особою, трудовим колективом або організацією, яка здійснює правозахисну діяльність, якщо вони отримали від громадянина відповідні повноваження, оформлені відповідно до законодавства;

– по-шосте, законодавчими та підзаконними нормативними актами передбачено вимоги як до самої скарги, так і до процедури її прийняття, реєстрації, розгляду тощо;

– по-сьоме, за допомогою скарг виявляються ті чи інші порушення вимог, які висуваються до управлінських рішень, уживаються вчасні та необхідні заходи щодо попередження порушення встановлених вимог, припинення правопорушень та усунення негативних наслідків від прийняття незаконних управлінських рішень.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Поняття і способи забезпечення дисципліни і законності в адміністративній діяльності Національної поліції.

2. Характеристика контролю як способу забезпечення дисципліни і законності в адміністративній діяльності Національної поліції.

3. Види контролю як способу забезпечення дисципліни і законності в адміністративній діяльності Національної поліції.

4. Права органів прокуратури щодо здійснення нагляду за діяльністю Національної поліції.

5. Роль пропозицій, заяв та скарг громадян в забезпеченні законності в адміністративній діяльності Національної поліції.

Глава 5. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції

§ 5.1. Поняття та особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції

Аналіз чинного законодавства свідчить про те, що працівники Національної поліції належать до числа основних суб'єктів адміністративної юрисдикції, від ефективної діяльності яких багато в чому залежить забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів громадян, публічної безпеки та порядку, попередження і припинення правопорушень.

Адміністративна юрисдикція (лат. *jus* – право, *disco* – кажу) – термін, який не має на сьогодні єдиного визначення. Різними авторами зазначена категорія визначається як:

а) коло повноважень суду або адміністративних органів з правової оцінки конкретних фактів, у тому числі з вирішення суперечок і застосування передбачених законом санкцій;

б) правозастосовна діяльність відповідної спрямованості;

в) підвідомчість, компетенція щодо здійснення й безпосередньо реалізація відповідної правозастосовної діяльності тощо.

В юридичній літературі склалося дві позиції щодо визначення адміністративно-юрисдикційної діяльності:

– одні вчені (М. В. Ковалів, З. Р. Кісіль, Д. П. Калаянов та ін.) ототожнюють адміністративно-юрисдикційну діяльність поліції з суто провадженням у справах про адміністративні правопорушення;

– інші (В. В. Гордієнко, А. Н. Кокорев, О. П. Рябченко та ін.) визначають, що адміністративно-юрисдикційну діяльність поліції складають різні провадження: провадження у справах про адміністративні правопорушення, провадження за зверненнями громадян, дисциплінарні провадження.

Отже, адміністративно-юрисдикційну діяльність Національної поліції слід розглядати у вузькому та широкому розумінні.

У вузькому розумінні адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції – це урегульована нормами адміністративного права діяльність щодо розгляду та вирішення по суті підвідомчих їм справ про адміністративні правопорушення.

У широкому розумінні адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції – це врегульована нормами матеріального і процесуального адміністративного права виконавчо-розпорядча діяльність органів Національної поліції з вирішення адміністративно-правових суперечок, розгляду справ про адміністративні правопорушення.

Особливостями адміністративно-юрисдикційної діяльності є те, що:

- вона є складовою частиною адміністративного процесу, який містить у собі як юрисдикційне, так і процедурне провадження;
- виникає з приводу конкретної адміністративно-правової суперечки;
- однією зі сторін завжди виступає відповідний підрозділ чи посадова особа Національної поліції, уповноважені на вирішення суперечок;
- має правовий характер, тобто всебічно регламентується нормами адміністративного права;
- ця діяльність, спрямована на прийняття правозастосовного рішення на основі правової оцінки дій сторін виниклої суперечки.

§5.2. Характеристика провадження у справах про адміністративні правопорушення, підвідомчих органам Національної поліції

5.2.1 Поняття, завдання і принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення

Сутність провадження у справах про адміністративні правопорушення достатньо чітко і повно сформульована в статті 245 КУпАП, де визначені **завдання** цього виду процесуальної діяльності: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності із законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, вихованням громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення треба розглядати як комплексний адміністративно-процесуальний феномен, в якому інтегруються процесуально-процедурні норми і процесуально-процедурні дії суб'єктів правозастосування щодо забезпечення реалізації адміністративно-правових санкцій. Тому провадження у справах про адміністративні правопорушення визначається і як правовий інститут, і як вид адміністративно-процесуальної діяльності.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення (як правовий інститут) – це сукупність адміністративно-процесуальних норм, що визначають порядок вирішення конкретних справ про адміністративні правопорушення.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення (як вид процесуальної діяльності) – це врегульований адміністративно-процесуальними нормами порядок здійснення дій учасників адміністративно-юрисдикційних правовідносин, пов'язаний з реалізацією завдань щодо своєчасного, всебічного, повного і об'єктивного з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності до закону, забезпечення

виконання винесеної постанови, а також виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, вихованням громадян у дусі дотримання законів, зміцнення законності.

Порядок здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення, підвідомчі Національній поліції регламентується:

1. Кодексом України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-Х.

2. Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затверджена наказом МВС України від 06 листопада 2015 року № 1376.

3. Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затверджена наказом МВС України від 07 листопада 2015 року № 1395.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення, підвідомчі поліції, вирішує дві групи завдань: юрисдикційне, що полягає у прийнятті справедливого рішення по справі про адміністративне правопорушення і профілактичне – попередження нових правопорушень.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення, будучи складовою частиною адміністративного процесу, має свою структуру, що утворюється сукупністю стадій, які характеризуються функціональною специфічною спрямованістю, відносною самостійністю і логічною завершеністю. Структурно провадження складається зі стадій, які складаються з етапів, на яких реалізуються певні процесуальні дії. У чинному законодавстві про адміністративні правопорушення питання щодо визначення його стадій чітко не врегульоване. В адміністративно-правовій науці щодо цього питання панує плюралізм думок. Так, В.К. Колпаков виділяє 6 стадій в адміністративно-деліктному провадженні: порушення справи, адміністративне розслідування, розгляд справи, винесення постанови, перегляд постанови, виконання постанови, зазначаючи, що вони реалізуються в 19 етапах¹². Е.Ф. Демський виділяє п'ять стадій: відкриття справи, розгляд справи, винесення постанови, перегляд постанови, виконання постанови¹³. Таку саму позицію розділяє і професор С.Г. Стеценко¹⁴. Більшість учених (Т.О. Коломоєць, О.В. Кузьменко, М.І. Миколенко,) підтримують позицію, згідно з якою виділяють чотири основних стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення¹⁵. Ми також

¹² Колпаков В.К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право) : [навчальний посібник] / В.К. Колпаков. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 196

¹³ Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право України : [навчальний посібник] / Е.Ф. Демський. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – С. 449.

¹⁴ Стеценко С.Г. Адміністративне право України : [навчальний посібник] / С.Г. Стеценко. – Київ : Атіка, 2007. – С. 273-277.

¹⁵ Адміністративне право України : [підручник] / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; За ред. Ю. П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – С. 223-224; Коломоєць Т.О. Адміністративне право України : [підручник] / Т.О. Коломоєць. – Київ: „Істина”, 2008. – С. 222; Кузьменко О.В. Теоретичні засади

підтримуємо зазначену позицію і пропонуємо виділити такі *стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення*:

- порушення справи і з'ясування її обставин;
- розгляд справи про адміністративне правопорушення;
- оскарження постанови у справі про адміністративне правопорушення;
- виконання постанови у справі про адміністративне правопорушення.

У провадженні в справах про адміністративні правопорушення уповноваженими на те органами і посадовими особами Національної поліції України реалізуються загально-юрисдикційні принципи, що мають свою специфіку, обумовлену адміністративно-правовою природою правовідносин, які виникають між учасниками провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Слід зазначити, що чіткого переліку принципів провадження у справах про адміністративні правопорушення законодавством не встановлено. В юридичній літературі існує безліч різного роду думок щодо визначення переліку принципів провадження у справах про адміністративні правопорушення, які мають право на існування.

До числа таких принципів нами віднесено:

- принцип законності;
- принцип презумпції невинуватості;
- принцип оперативності;
- принцип рівності громадян перед законом і органом, що розглядає справу;
- принцип публічності;
- принцип гласності;
- принцип змагальності;
- принцип національної мови провадження;
- принцип об'єктивної істини;
- принцип диспозитивності тощо.

Стисла правова характеристика їх сутності може бути представлена таким чином:

1. *Принцип законності* знаходить свій вираз у багатьох нормах Кодексу України про адміністративні правопорушення, з аналізу положень якого можна зробити декілька висновків про його дотримання щодо діяльності осіб, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення. Наприклад, ст. 7 КУпАП встановлює: «Провадження в справах про адміністративні правопорушення здійснюється на основі суворого додержання законності». При цьому адміністративні стягнення можуть бути накладені тільки компетентними органами (посадовими особами) з дотриманням матеріально-правових і процесуально-правових норм. Ці кардинальні положення підкріплюються чіткою вказівкою закону на

адміністративного процесу : [монографія] / О.В. Кузьменко. – К. : Атіка, 2005. – С. 281; Миколенко А.И. Административный процесс и административная ответственность в Украине : [учебное пособие] / А.И. Миколенко. – Х.: «Одиссей», 2004. – С. 153-155;

те, що дотримання вимог закону при застосуванні заходів адміністративного стягнення забезпечується систематичним контролем вищих органів і посадових осіб, прокурорським наглядом, правом оскарження постанов. Масштабність принципу законності свідчить про те, що він охоплює своїм змістом всю діяльність осіб, які здійснюють провадження у справах про адміністративні правопорушення.

2. *Принцип презумпції невинуватості* закріплений у Конституції України та реалізується у кримінальному процесі, проте його зміст є цілком доречним і для адміністративно-деліктного процесу. Він означає, що особа вважається невинною доти, доки протилежне не буде доведено і зафіксовано у встановленому законом порядку.

3. *Принцип оперативності*¹⁶ означає те, що провадження у справах про адміністративні правопорушення характеризується стислістю процесуальних термінів. Відомий вчений-адміністративець І.О. Галаган свого часу зазначав, що весь процес по справі здійснюється швидко, в обмежені терміни, що обумовлено нескладністю адміністративних правопорушень і оперативним характером управлінської діяльності¹⁷

Так, відповідно до ч. 1 ст. 38 КУпАП за загальним правилом адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше як через два місяці від дня скоєння правопорушення, а при триваючому правопорушенні – не пізніше як через два місяці від дня його виявлення, за винятком випадків:

- якщо справи про адміністративні правопорушення підвідомчі суду (судді), то накладення адміністративного стягнення можливе не пізніше як через три місяці від дня скоєння правопорушення, а при триваючому правопорушенні – не пізніше як через три місяці від дня його виявлення;

- скоєння корупційного правопорушення, коли стягнення може бути накладено протягом трьох місяців від дня виявлення, але не пізніше одного року від дня його скоєння. Адміністративне стягнення за скоєння правопорушення, передбаченого статтею 164-14 КУпАП, може бути накладено протягом трьох місяців від дня виявлення, але не пізніше двох років від дня його скоєння.

Крім того, провадження у справах про адміністративні правопорушення характеризується і стислістю термінів розгляду справи уповноваженими на те суб'єктами. Так, за загальним правилом термін розгляду справи складає 15 днів, проте є скорочені терміни розгляду окремих категорій адміністративних справ які складають: одну добу, три, п'ять і сім днів (ст. 277 КУпАП).

4. *Принцип рівності* перед законом і органом, що розглядає справу, всіх громадян незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового

¹⁶ В деяких джерелах зазначений принцип іменується принципом швидкості та економічності розгляду справ (Див.: Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право України : [навчальний посібник] / Е.Ф. Демський. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – С. 447)

¹⁷ Галаган И. А. Административная ответственность в СССР. Процессуальное регулирование / И.А. Галаган. – Воронеж, 1976. – С. 182.

стану місця проживання, мови та інших обставин, сформульований в ст. 24 Конституції України і закріплений ст. 248 КУпАП. У такому випадку йдеться про рівність громадян перед законом, а не про рівність учасників провадження.

5. Принцип публічності знаходить свій прояв в тому, що застосування законодавства про адміністративну відповідальність здійснюється в інтересах держави, від імені держави і органами (посадовими особами), спеціально уповноваженими на те державою. Наприклад, заходи адміністративної відповідальності за правопорушення встановлюються законодавчими органами держави; застосування заходів адміністративного примусу проводиться тільки уповноваженими на те державою органами і посадовими особами в межах їх компетенції і в точній відповідності законодавству; перелік органів і посадових осіб, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, встановлений законом (глава 17 КУпАП).

6. Принцип гласності виявляється, перш за все, в тому, що всі справи про адміністративні правопорушення розглядаються відкрито, за винятком випадків, коли це суперечить інтересам охорони державної таємниці (ст. 249 КУпАП).

З метою підвищення виховної і запобіжної ролі провадження в справах про адміністративні правопорушення такі справи можуть розглядатися безпосередньо в трудових колективах, за місцем навчання або проживання порушника.

7. Принцип змагальності. Вважається, що на сьогодні зазначений принцип найбільш повно реалізується у кримінальному та цивільному процесі, саме тому не всі автори розділяють його віднесення до принципів провадження у справах про адміністративні правопорушення¹⁸, оскільки чинний Кодекс України про адміністративні правопорушення не закріплює зазначений принцип і не містить поняття «сторони». На нашу думку, розподіл основних процесуальних функцій закріплено за допомогою встановлення прав і обов'язків учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення. Так, зазначений принцип проявляється в тому, що особи, які притягаються до адміністративної відповідальності, і потерпілі, а також їх представники, адвокат, прокурор наділені рівними процесуальними правами і вільні у виборі передбачених законом доказів і засобів доказування (глава 21 КУпАП). Указані положення закону про правомочність учасників провадження зобов'язують органи (посадові особи), що розглядають справу, враховувати позицію цих учасників процесу і мотивувати рішення, що приймається по справі з урахуванням їх думок.

8. Принцип національної мови у провадженні у справах про адміністративні правопорушення прямо не закріплений в КУпАП, проте в Законі України «Про засади державної мовної політики» зазначено:

¹⁸ Стеценко С.Г. Адміністративне право України : [навчальний посібник] / С.Г. Стеценко. – Київ : Атіка, 2007. – С. 260-264; Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право України : [навчальний посібник] / Е.Ф. Демський. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – С. 447.

«Українська мова як державна мова обов'язково застосовується на всій території України при здійсненні повноважень органами законодавчої, виконавчої та судової влади, у міжнародних договорах, у навчальному процесі в навчальних закладах в межах і порядку, що визначаються цим Законом» (ст. 6). Крім того, у ст. 14 зазначеного Закону закріплено: «Судочинство в Україні у цивільних, господарських, адміністративних і кримінальних справах здійснюється державною мовою. У межах території, на якій поширена регіональна мова (мови), що відповідає умовам частини третьої статті 8 цього Закону, за згодою сторін суди можуть здійснювати провадження цією регіональною мовою (мовами)». У випадках, коли особа, яка притягується до адміністративної відповідальності, не володіє мовою, на якій здійснюється адміністративне провадження, то вона може виступати рідною мовою і користуватися допомогою перекладача.

9. *Принцип об'єктивної істини* у справах про адміністративні правопорушення забезпечується за допомогою суворого дотримання порядку розгляду справ, дослідження всіх фактичних обставин справи і оцінки доказів, неупередженого і об'єктивного підходу до розгляду кожної справи. У першу чергу, сутність цього принципу виражена в ст. 246 КУпАП, відповідно до якої завданнями провадження у справах про адміністративні правопорушення є своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності із законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності. Крім того, зазначений принцип знаходить своє відображення у нормах ст. 252 КУпАП, у якій встановлено: «Орган (посадова особа) оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю».

10. *Принцип диспозитивності* виявляється у використанні учасниками процесу наданої законом можливості розпоряджатися своїми, правами. Наприклад, учасники процесу мають право знайомитися з усіма матеріалами справи, заявляти клопотання, користуватися допомогою перекладача, у передбачених законом випадках оскаржити постанови про адміністративні правопорушення (глава 21 КУпАП). Але вони мають право і не використовувати вказані можливості. Це не звільняє органи адміністративної юрисдикції від обов'язків роз'яснювати права учасникам процесу, забезпечувати реальну можливість для участі в справі адвоката, оскарження постанови тощо.

Усі перераховані принципи нерозривно пов'язані між собою і утворюють гармонічну систему керівних засад провадження у справах про адміністративні правопорушення.

5.2.2. Суб'єкти провадження у справах про адміністративні правопорушення, підвідомчі органам Національної поліції України

У науці адміністративного права прийнято розділяти терміни «Суб'єкти провадження у справах про адміністративні правопорушення» та «Учасники провадження у справах про адміністративні правопорушення».

Суб'єктами провадження у справах про адміністративні правопорушення є особи, що потенційно мають право (можуть) бути учасниками провадження за наявності відповідних юридичних фактів. У свою чергу, учасниками провадження у справах про адміністративні правопорушення є особи, які реально беруть участь у провадженні по конкретній справі про адміністративне правопорушення.

Коло суб'єктів адміністративно-юрисдикційних правовідносин у справах про адміністративні правопорушення вельми широкий. В юридичній літературі існує безліч різного роду класифікацій суб'єктів провадження у справах про адміністративні правопорушення. Наприклад, В.К. Колпаков пропонує поділяти їх на: компетентних органів і осіб, наділених правом на владні дії (акти), що впливають на рух і долю справи; суб'єктів, що мають особистий інтерес у справі; суб'єктів, що сприяють встановленню об'єктивної істини шляхом надання компетентним органам (посадовим особам) відомої їм інформації щодо обставин правопорушення; суб'єктів, які мають спеціальні знання і залучаються для дослідження з їх використанням фактичних даних, що фігурують у справі; суб'єктів, що засвідчують важливі для встановлення об'єктивної істини факти, дії, обставини; суб'єктів, що сприяють виконанню постанови по справі¹⁹. Е.Ф. Демський поділяє зазначених суб'єктів на чотири групи: особи (органи), які розглядають і вирішують адміністративні справи; особи, які обстоюють в адміністративному процесі особисті права та законні інтереси; особи, які представляють та захищають інтереси інших осіб; особи, які сприяють адміністративним провадженням²⁰. О.В. Крикун, розглядаючи адміністративно-правовий статус осіб, що беруть участь у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення, виділяє особу, відносно якої здійснюється провадження у справі про адміністративне правопорушення; потерпілого в справі про адміністративне правопорушення; органи та осіб, уповноважених здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення; осіб, що беруть участь у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення²¹.

¹⁹ Колпаков В.К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право) : [навчальний посібник] / В.К. Колпаков. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 146-147.

²⁰ Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право України : [навчальний посібник] / Е.Ф. Демський. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – С. 80.

²¹ Крикун О.В. Адміністративно-правовий статус учасників проваджень у справах про адміністративні правопорушення : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Крикун Ольга Володимирівна. – К., 2011. – С. 3.

Ми пропонуємо розподілити суб'єктів провадження у справах про адміністративні правопорушення, підвідомчих органам Національної поліції України на чотири групи:

- органи і посадові особи Національної поліції;
- особи, що зацікавлені у справі про адміністративне правопорушення;
- особи, які представляють і захищають інтереси інших осіб;
- особи, які сприяють здійсненню провадження.

1. Органи і посадові особи Національної поліції.

Відповідно до п. 8 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про національну поліцію» поліція відповідно до покладених на неї завдань у випадках, визначених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання.

Слід зазначити, що в Кодексі України про адміністративні правопорушення чітко визначено юрисдикційні повноваження органів Національної поліції щодо конкретних категорій адміністративних справ. Так, в ряді випадків органи і посадові особи Національної поліції:

- уповноважені тільки на складання протоколів про адміністративні правопорушення (п. 1 ч. 1 ст. 255 КУпАП);
- уповноважені і на складання протоколів про адміністративні правопорушення, і на розгляд справ про адміністративні правопорушення (п. 1 ч. 1 ст. 255 КУпАП та ст. 222 КУпАП);
- уповноважені на виконання стягнення у вигляді штрафу (ч. 3 ст. 222 КУпАП) і адміністративного арешту (ч. 2 ст. 300 КУпАП).

2. Особи, що зацікавлені у справі про адміністративне правопорушення, є активними суб'єктами адміністративно-юрисдикційного процесу. До них відносяться: особа, відносно якої ведеться провадження, тобто особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, і потерпілий. Наголосимо, що не в усіх справах про адміністративні правопорушення є наявність потерпілої особи. Слід зазначити, що названі суб'єкти провадження у справах про адміністративні правопорушення є носіями спеціального адміністративно-процесуального статусу.

У положеннях чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення чітко не визначено момент настання адміністративно-процесуальної правосуб'єктності ані особи, що притягається до адміністративної відповідальності, ані потерпілого. Моментом виникнення процесуальної правосуб'єктності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, за загальним правилом є момент складання протоколу про адміністративне правопорушення, проте цей момент може бути пов'язаний із початком доставленням особи, коли протокол про адміністративне правопорушення на місці скоєння скласти не можливо, або для подальшого адміністративного затримання особи. Аналізуючи чинне законодавство щодо адміністративних правопорушень, можна зробити висновок про те, що особа стає потерпілою в момент завдання їй фізичної, матеріальної або іншої

шкоди, тобто в момент скоєння адміністративного правопорушення. Наприклад, вчинення насильства в сім'ї (ст. 173-2 КУпАП), порушення правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів (ст. 124 КУпАП) тощо. Мають місце і такі випадки, коли особа визнається потерпілою після визнання факту завдання їй шкоди в установленому законом порядку. Наприклад, при вчиненні адміністративного правопорушення передбаченого ст. 51-2 КУпАП обов'язковим є встановлення в передбаченому законом порядку потерпілого, права інтелектуальної власності якого порушено.

Адміністративно-процесуальний статус особи, що притягається до адміністративної відповідальності і потерпілого, розкривається через їх процесуальні права та обов'язки.

Відповідно до ч. 1 ст. 268 КУпАП особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право:

- знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання;
- при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження;
- оскаржити постанову по справі.

Крім того, особа, що притягається до адміністративної відповідальності, має право на оскарження заходів забезпечення провадження, застосованих до неї (ст. 267 КУпАП), право на отримання копії протоколу про адміністративне правопорушення (ч. 2 ст. 254 КУпАП) тощо.

У свою чергу, потерпілий має право знайомитися з матеріалами справи, заявляти клопотання, при розгляді справи користуватися правовою допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, оскаржувати постанову по справі про адміністративне правопорушення (ч. 2 ст. 269 КУпАП).

Слід зазначити, що на відміну від прав процесуальні обов'язки зазначених вище осіб в положеннях Кодексу України чітко не визначені. Аналіз чинного законодавства дозволяє стверджувати, що до числа процесуальних обов'язків, які фактично існують, проте законодавчо не закріплені, слід віднести: обов'язок зазначених вище осіб з'являтися на вимогу органу чи посадової особи, що здійснює провадження по справі про адміністративне правопорушення, давати правдиві пояснення, повідомляти про всі відомі факти щодо конкретної справи. Крім того, для особи, що притягається до адміністративної відповідальності законодавець передбачив обов'язковість її участі при розгляді певної категорії адміністративних справ (ч. 2 ст. 268 КУпАП).

3. Особи, які представляють і захищають інтереси інших осіб:

– законні представники – це батьки, усиновителі, опікуни, піклувальники, що мають право представляти інтереси особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, і потерпілого, які є неповнолітніми або особами, що через свої фізичні або психічні вади не можуть самі здійснювати свої права у справах про адміністративні правопорушення;

– представники – це адвокат, інший фахівець у галузі права, що здійснюють представництво інтересів потерпілого під час розгляду справи про адміністративне правопорушення;

– захисники – адвокат, інший фахівець у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи.

Законні представники та представники мають право знайомитися з матеріалами справи; заявляти клопотання; від імені особи, інтереси якої вони представляють, надавати скарги на рішення органу (посадової особи) Національної поліції, який розглядає справу; захисники поряд із зазначеними правами, мають і інші права, передбачені законами України.

Повноваження законних представників, представників і захисників повинні підтверджуватися відповідними документами. Для законних представників такими документами є документи, що підтверджують належність законного представника до потерпілого або особи, що притягається до відповідальності. Наприклад, свідоцтво про народження дитини, документи, що свідчать про усиновлення тощо. Представники і захисники діють на підставі довіреності на ведення справи, посвідченою нотаріусом або посадовою особою, якій відповідно до закону надано право посвідчувати довіреності, або ордера чи доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, або договору про надання правової допомоги. До ордера обов'язково додається витяг з договору, в якому зазначаються повноваження адвоката або обмеження його прав на вчинення окремих дій як захисника. Витяг засвідчується підписами сторін.

4. Особи, які сприяють здійсненню провадження у справах про адміністративні правопорушення є активними і корисними учасниками процесу за багатьма категоріями справ про адміністративні правопорушення. До них зараховують понятих, свідків, експертів, перекладачів.

На сьогодні процесуальний статус понятого у провадженнях у справах про адміністративні правопорушення є не врегульованим. У положеннях чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення зазначений суб'єкт провадження у справах про адміністративні правопорушення згадується двічі: у ч. 2 ст. 264 КУпАП наголошено на необхідності присутності двох понятих під час проведення особистого огляду, а в ч. 4 ст. 264 КУпАП – при огляді певних речей за відсутності їх власника (володільця). На нашу думку, такий стан речей щодо невизначеності

процесуального статусу зазначеного суб'єкта є прогалиною чинного законодавства.

В юридичній науці понятим визнається дієдатна особа, яка не має особистої зацікавленості у справі про адміністративне правопорушення і не пов'язана з іншими учасниками провадження родинними зв'язками, підлеглистю чи підконтрольністю²².

На відміну від понять, процесуальний статус *свідка* як особи, що сприяє здійсненню провадження у справах про адміністративні правопорушення визначено в статті 272 КУпАП. Свідком у справі про адміністративне правопорушення може бути викликана кожна особа, про яку є інформація, що їй відомі якісь обставини, які підлягають установленню по даній справі.

Слід зазначити, що процесуальний статус свідка розкривається через його процесуальні права і обов'язки, а також гарантії і відповідальність. Свідок має право:

- на відшкодування в установленому порядку витрат, що він зазнав у зв'язку з явкою в орган (до посадової особи), у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення;

- на збереження в установленому порядку середнього заробітку за місцем роботи за час своєї відсутності у зв'язку з явкою в орган (до посадової особи), у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення.

У свою чергу, до обов'язків свідка належать:

- з'являтися у зазначений час на виклик органу (посадової особи), у провадженні якого перебуває справа;

- надавати правдиві пояснення;

- повідомляти все відоме йому по справі;

- відповідати на поставлені запитання.

Свідок володіє правом імунітету свідка, основи якого визначені у ст. 63 Конституції України: «Особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом». Інститут імунітету свідка є важливою процесуальною гарантією прав суб'єктів провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Виконання обов'язків свідка забезпечується заходами юридичної і, в першу чергу, адміністративної відповідальності. У чинному Кодексі України про адміністративні правопорушення передбачено адміністративну відповідальність свідка за такі види правопорушень:

- неповага до суду, що виражається у злісному ухиленні від явки в суд свідка (ст. 185-3 КУпАП);

- злісне ухилення свідка від явки до органів досудового розслідування чи прокурора (ст. 185-4 КУпАП).

²² Колпаков В.К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право) : [навчальний посібник] / В.К. Колпаков. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 193-194.

Що стосується другого складу правопорушення відносно свідка як суб'єкта провадження у справах про адміністративні правопорушення, можна казати лише про його злісне ухилення від явки до прокурора, оскільки органи досудового розслідування не мають публічного інтересу в провадженні у справах про адміністративні правопорушення, а є суб'єктами кримінального процесу.

Експерт (ст. 273 КУпАП). У положеннях чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення, на жаль, не визначено поняття «експерт», який на нашу думку вдало знайшло своє відображення у нормах Кодексу адміністративного судочинства України (ст. 66 КАСУ). Ураховуючи його положення, можна стверджувати, що *експерт у провадженнях у справах про адміністративні правопорушення* – це особа, яка має необхідні знання, та якій в порядку, встановленому законодавством, доручається дати висновок з питань, що виникають під час провадження у справі про адміністративне правопорушення, і стосуються спеціальних знань цієї особи, шляхом дослідження матеріальних об'єктів, явищ і процесів, що містять інформацію про обставини у справі.

У ч. 1 ст. 273 КУпАП зазначено, що при виникненні потреби в спеціальних знаннях, у тому числі для визначення розміру майнової шкоди, заподіяної адміністративним правопорушенням, а також суми грошей, одержаних внаслідок скоєння адміністративного правопорушення, які підлягатимуть конфіскації органом (посадовою особою), у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення, призначається експерт.

Експерт має право знайомитися з матеріалами справи, що стосуються предмета експертизи, заявляти клопотання про надання йому додаткових матеріалів, необхідних для дачі висновку; з дозволу органу (посадової особи), у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення, ставити особі, яка притягається до відповідальності, потерпілому, свідкам запитання, що стосуються предмета експертизи; бути присутнім при розгляді справи.

Перекладач (ст. 274 КУпАП) призначається органом (посадовою особою), у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення. Перекладачем визнається особа, що вільно володіє мовою, якою здійснюється провадження у справі про адміністративне правопорушення, та іншою мовою, знання якої необхідне для усного або письмового перекладу з однієї мови на іншу, а також особа, яка володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухонімими.

Перекладач зобов'язаний з'явитися на виклик органу (посадової особи) і зробити повно й точно доручений йому переклад. Він як свідок і експерт має право на відшкодування у встановленому порядку витрат, що він зазнав у зв'язку з явкою в орган (до посадової особи), у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення та збереження у встановленому порядку середнього заробітку за місцем роботи за час своєї відсутності у

зв'язку з явкою в орган (до посадової особи), в провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення.

Крім того, перекладач може нести адміністративну відповідальність за ст. 185-3 та 185-4 КУпАП.

5.2.3. Докази та доказування в провадженні у справах про адміністративні правопорушення, підвідомчі поліції

У ст. 251 КУпАП визначається, що *доказами* у справі про адміністративні правопорушення є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює:

- наявність чи відсутність адміністративного правопорушення;
- винність особи в його вчиненні;
- інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Слід відзначити, що доказами є не «будь-які фактичні дані», а тільки дані, що мають доказове значення, отримані у встановленому законом порядку, уповноваженим на те органом (посадовою особою) і мають належне процесуальне оформлення.

Отже, доказами у справі про адміністративне правопорушення, підвідомчій поліції, є фактичні дані, що мають доказове значення, отримані у встановленому законом порядку, уповноваженим на те органом (посадовою особою) Національної поліції і мають належне процесуальне оформлення, на підставі яких орган (посадова особа), що здійснює провадження по справі, встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність особи в його вчиненні, інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Зазначені дані підлягають доказуванню суб'єктами правозастосування на всіх стадіях провадження у справах про адміністративні правопорушення. Закон визначає тільки легальні докази, тобто отримані законно. Такими визнаються:

- протокол про адміністративне правопорушення;
- пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності;
- пояснення інших учасників провадження у справі про адміністративне правопорушення: потерпілих, свідків;
- висновки експерта;
- речові докази;
- показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі тих, що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками, а також працюючими в автоматичному режимі чи засобів фото- і кінозйомки,

відеозапису, у тому числі тих , що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками, а також працюючими в автоматичному режимі, які використовуються при нагляді за виконанням правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху;

– протокол про вилучення речей і документів;

– іншими документами.

Протокол про адміністративне правопорушення – це основний процесуальний документ, який має доказове значення у справі про адміністративне правопорушення. Протокол у справі про адміністративне правопорушення має особливе значення, оскільки доволі часто він є єдиним документом, який має доказове значення для вирішення справи про адміністративне правопорушення, саме тому законодавець чітко встановив у розділі 17 Кодексу України про адміністративні правопорушення вимоги щодо його складання. Проте цінність інших доказів у справах про адміністративні правопорушення є беззаперечною і залежить від обставин кожної конкретної справи.

Законодавство про адміністративні правопорушення достатньо повно регламентує порядок отримання доказів, які можуть бути зібрані у зв'язку із застосуванням заходів адміністративного примусу: адміністративного затримання (ст. 261 КУпАП), особистого огляду і огляду речей (ст. 264 КУпАП); вилучення речей і документів (ст. 265 КУпАП), огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (ст. 266 КУпАП).

Під речовими доказами у справі про адміністративне правопорушення розуміються знаряддя або предмети адміністративного правопорушення, зокрема знаряддя або предмети адміністративного правопорушення, що зберегли на собі його сліди. Речові докази у разі потреби фотографуються або фіксуються іншим встановленим способом і залучаються до справи про адміністративне правопорушення. Про наявність речових доказів робиться запис в протоколі про адміністративне правопорушення або в іншому протоколі.

Документи визнаються доказами, якщо відомості, викладені або засвідчені в них організаціями, їх об'єднаннями, посадовими особами і громадянами, мають значення для провадження у справі про адміністративне правопорушення. Документи можуть містити відомості, зафіксовані як у письмовій, так і в іншій формі. До документів можуть бути віднесені матеріали фото- і кінозйомки, звуко- і відеозапису, інформаційних баз і банків даних та інші носії інформації.

Органи (посадові особи), у провадженні яких знаходиться справа про адміністративне правопорушення, зобов'язані вжити необхідних заходів щодо забезпечення доказів до вирішення справи по суті, а також прийняти рішення про них після закінчення розгляду справи.

В юридичній літературі прийнято розподіляти всі докази за певними критеріями спорідненості та узагальненості на групи, що дозволяє з'ясувати особливості окремих доказів і систематизувати отримані знання про них. Особливості кожної групи доказів допомагають правозастосовувачам зробити висновок про доведеність чи недоведеність фактів, дозволяють здійснити доказування з урахуванням правил і рекомендацій, що стосуються тих чи інших класифікаційних груп.

Залежно від певних критеріїв докази прийнято класифікувати за такими підставами:

- залежно від предмету доказування: прямі й непрямі;
- залежно від процесу формування – первісні й похідні;
- за змістом – обвинувачувальні й виправдувальні;
- за способом отримання та збереження – особисті й речові тощо.

Прямі докази – це докази, які містять інформацію, що належить предмету доказування, наприклад, пояснення потерпілої особи, свідків. Непрямими вважають докази, з яких можна зробити ймовірний висновок про існування чи відсутність факту, що підлягає доказуванню. На жаль, критерії поділу доказів на прямі й непрямі в сучасній юридичній науці розмиті. У законодавстві відсутні норми, що визначають, які докази є прямими, а які – непрямыми.

Первісними вважаються докази, отримані з першоджерела. Наприклад, висновки експерта, оригінали документів тощо. Похідними вважаються докази, в яких інформація, що встановлюється, міститься в іншому джерелі. Такими доказами можуть бути свідчення особи про обставини, які відомі їй зі слів інших осіб, копії документів тощо.

Обвинувачувальні докази характеризуються наявністю в них інформації, яка безпосередньо вказує на вину особи, що вчинила адміністративне правопорушення, виправдувальні, навпаки, підтверджують непричетність особи до вчиненого адміністративного правопорушення.

За способом збереження і передачі інформації докази розподіляються на особисті й речові. Це розмежування здійснюється залежно від того, де – у свідомості людей або на матеріальних об'єктах – відобразилися сліди події адміністративного правопорушення або інформації, що має значення для вирішення справи про адміністративне правопорушення.

Доказуванням у справах про адміністративні правопорушення є заснований на адміністративно-процесуальних нормах процес збирання, закріплення, дослідження і оцінки уповноваженими на те органами і посадовими особами Національної поліції фактичних даних, необхідних для встановлення істини у справі про адміністративне правопорушення і вирішення завдань адміністративно-деліктного провадження.

Збирання, закріплення, дослідження і оцінка доказів можуть бути розмежовані лише умовно, оскільки фактично ці етапи доказування нерозривно пов'язані між собою, супроводжують один одного. Слід зазначити, що оцінка доказів притаманна не тільки заключному етапу

доказування, а й пронизує весь процес доказування. Таким чином, оцінці підлягає кожен доказ у процесі його отримання та дослідження.

Поняттям збирання доказів охоплюється процес пошуку, виявлення і отримання інформації, яка має значення для вирішення завдань провадження у справах про адміністративні правопорушення уповноваженими на те органами і посадовими особами Національної поліції. Для того, щоб зібрана інформація мала доказове значення, вона повинна бути закріплена в установленому законом порядку, наприклад, у вигляді складання протоколів, оформлення пояснень, фото-, звуко-, відеозаписів тощо.

Орган (посадова особа) Національної поліції оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю (ст. 252 КУпАП). Д.В. Приймаченко виділив дві сторони такої оцінки: «логічну, яка об'єднує в собі інтелектуальні операції щодо аналізу доказів, установлення їх належності, вірогідності, допустимості, зведення доказових даних в єдину взаємопов'язану систему, і правову, яка зводиться до того, що конкретні логічні операції здійснюються суб'єктами адміністративно-правових відносин, дослідженню підлягають лише докази, отримані законним шляхом та ін.»²³.

Висновки у справі про адміністративні правопорушення повинні ґрунтуватися на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи. Саме тому всі зібрані докази повинні всебічно досліджуватися шляхом їх аналізу, перевірки, порівняння, шляхом проведення доказових дій як для пошуку нових доказів, так і для підтвердження або спростовування доказів, що вже отримані.

У провадженні у справах про адміністративні правопорушення орган (посадова особа) Національної поліції, що здійснює провадження у справі, самостійно вирішує питання щодо достовірності доказів, істинності відомостей, що в них містяться, достатності їх для остаточного правильного виводу і обґрунтування рішення.

Достатність – це одна із обов'язкових властивостей доказів, яка означає, що на основі сукупності зібраних у справі матеріалів може бути зроблений достовірний висновок і прийняття відповідного рішення у справі. Визначення достатності – найбільш складний етап оцінки доказів, що базується на внутрішньому переконанні. Тут немає заздалегідь установлених критеріїв, що становлять найбільшу складність. Під внутрішнім переконанням розуміють висновок, що робить орган (посадова особа) Національної поліції про обставини справи, який ґрунтується на доказах, зібраних у справі про адміністративне правопорушення.

Отже, процес доказування є складним і тому потребує від органів і посадових осіб Національної поліції, що здійснюють провадження у справах про адміністративні правопорушення, спеціальних знань, вмінь і навичок.

²³ Приймаченко Д. В. Деякі питання оцінки доказів у провадженні у справах про порушення митних правил / Д. В. Приймаченко // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – №7. – С. 68.

5.2.4. Заходи щодо забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення

У випадках, передбачених законами України, з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, установлення особи, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення допускається застосування заходів щодо забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Заходи щодо забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення – це передбачені адміністративно-процесуальним законодавством процесуальні засоби державно-правового примусу, що застосовуються уповноваженими на те органами (посадовими особами), які здійснюють провадження у справах про адміністративні правопорушення у чітко визначеному законом порядку стосовно осіб, які залучаються до адміністративно-процесуальної діяльності для запобігання та припинення їх неправомірних дій, забезпечення виявлення та закріплення доказів, створення інших умов для об'єктивного розгляду адміністративних справ з метою досягнення дієвості адміністративної відповідальності.

Оскільки заходи щодо забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення частіше за все пов'язані з обмеженням особистої свободи і волі громадян, що є характерною ознакою адміністративного примусу, то їх застосування можливе лише за умов чіткої відповідності закону, що визначає їх призначення та процедуру застосування.

Загальною підставою застосування цих заходів є наявність обставин, що визначають можливість застосування конкретного заходу, передбаченого правовою нормою, за умов яких вона може реалізовуватися. Їх реалізація, перш за все, обумовлена об'єктивною необхідністю правового виконання юридичних обов'язків державними органами в межах адміністративного процесу.

Гарантії законності в разі застосування певних заходів полягають у тому, що застосовуватися можуть лише заходи, передбачені КУпАП. Право приймати рішення про застосування заходів щодо забезпечення провадження в межах встановленої компетенції надане уповноваженим особам. Складання спеціального протоколу або вказівка про застосування запобіжних заходів у протоколі про адміністративне правопорушення є обов'язковою умовою.

Закріплені у Кодексі України про адміністративні правопорушення заходи щодо забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення передбачають різні цілі. Загалом вони спрямовані на забезпечення названого провадження. Кожен з цих адміністративно-правих заходів займає важливе місце у справі охорони прав і законних інтересів особистості.

Розглянемо сутність заходів щодо забезпечення провадження у справі про адміністративне правопорушення, які застосовуються відповідно до положень КУпАП.

Доставлення порушника (ст. 259 КУпАП). На жаль, в КУпАП законодавець не надає визначення поняття «доставлення», його вироблено наукою адміністративного права: «доставлення – примусове супроводження фізичної особи з метою складання протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості його складання на місці виявлення адміністративного правопорушення (якщо складання протоколу є обов'язковим)».

Доставлення порушника для складання протоколу є первинною дією поліцейських, що здійснюється при виявленні адміністративного правопорушення. Доставлення особи можливо тільки за умов, якщо скоєне адміністративне правопорушення, у якому вона підозрюється, припускає складання протоколу. Випадки, коли адміністративне покарання призначається (накладається) без складання протоколу про адміністративне правопорушення, визначені ст. 258 КУпАП. Якщо особа заперечує факт здійснення нею адміністративного правопорушення у вказаних випадках або вважає застосовуване до неї адміністративне покарання неспіввимірним правопорушенню, вона так само може бути доставлена для складання протоколу.

Зі змісту ч. 1 ст. 259 КУпАП очевидно, що фізична особа супроводжується з місця виявлення адміністративного правопорушення, тобто виявлений сам факт скоєння правопорушення, але не встановлено провини особи, що доставляється, в його скоєнні. Необхідною передумовою доставлення порушника є наявність обставин, що перешкоджають складанню протоколу на місці виявлення правопорушення.

Доставлення порушника до органу поліцію має бути проведене в короткий термін, а відомості про нього фіксуються в журналі обліку доставлених осіб, що вчинили адміністративні правопорушення, який за наявності технічної можливості ведеться в електронній формі.

Перебування доставленої особи у штабі громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону чи громадському пункті з охорони громадського порядку, приміщенні виконавчого органу сільської, селищної ради не може тривати більш *однієї години*.

Іншим заходом забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, що застосовуються до фізичних осіб, є **адміністративне затримання (261 КУпАП)**, яке проводиться з метою припинення правопорушення, коли вичерпані інші заходи впливу, а також для встановлення особи порушника та складення протоколу про правопорушення.

Як і у випадку з «доставленням», законодавчого визначення «адміністративного затримання» немає. Адміністративне затримання є короткочасним обмеженням свободи фізичної особи і може бути застосовано

у виняткових випадках, якщо це необхідно для забезпечення правильного і своєчасного розгляду справи про адміністративне правопорушення, виконання постанови у справі про адміністративне правопорушення.

Адміністративному затриманню фізичної особи передуює доставлення вказаної особи відповідно до ст. 259 КУпАП. Адміністративне затримання може бути застосованим до особи, відносно якої ведеться провадження у справі про адміністративне правопорушення, тобто до особи, підозрюваної у скоєнні зазначеного правопорушення, а також на стадії виконавчого провадження – до фізичної особи, вину якої в скоєнні адміністративного правопорушення встановлено постановою, що набрала законної сили, про призначення адміністративного покарання.

Адміністративне затримання не може бути застосованим до особи, підозрюваної в скоєнні адміністративного правопорушення, у випадках, коли адміністративне покарання у вигляді попередження або адміністративного штрафу призначається (накладається) без складання протоколу.

Адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративні правопорушення, визначено пунктом 1 частини другої статті 262 КУпАП, проводиться уповноваженими посадовими особами органів поліції.

Затриманій особі повинні роз'яснюватися її права і обов'язки, передбачені КУпАП, про що, відповідно, повинен робитися запис в протоколі про адміністративне затримання.

Частина 1 ст. 262 КУпАП чітко регламентує порядок і вимоги складання протоколу про адміністративне затримання. Протокол про адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, складається на спеціальному бланку, виготовленому друкарським способом згідно з технічним описом бланка протоколу про адміністративне затримання.

Усі реквізити протоколу про адміністративне затримання заповнюються розбірливим почерком. Не допускаються закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до протоколу про адміністративне затримання, а також унесення додаткових записів після того, як протокол про адміністративне затримання підписано особою, щодо якої його складено. При складанні протоколу про адміністративне затримання в ньому зазначаються, зокрема:

у графі «посада, найменування органу поліції, звання, П.І.Б. особи, яка склала протокол» – прізвище, ім'я, по батькові посадової особи, яка склала протокол (повністю, без скорочень);

у графі «мотиви затримання: припинення адміністративного правопорушення, складання протоколу про адміністративне правопорушення, для розгляду справи тощо» – припинення адміністративного правопорушення; інші заходи впливу; складання протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості складання його на місці скоєння правопорушення, якщо складання протоколу є обов'язковим; забезпечення своєчасного і правомірного розгляду справи.

Протокол підписується посадовою особою, яка його склала, і затриманим. У той же час затриманий має право відмовитися від підписання протоколу. Така ж можливість передбачена і для особи, підозрюваної в здійсненні адміністративного правопорушення при складанні відповідного протоколу. Проте якщо затримана особа відмовляється підписати протокол, позначку про відмову має бути також занотовано.

При надходженні від затриманої особи під час проведення особистого огляду, огляду речей, скарг чи зауважень у протоколі про адміністративне затримання робиться відповідний запис із зазначенням їх суті.

Коли затриману особу звільнено з місця її перебування, у протоколі про адміністративне затримання зазначається, зокрема, у графі «скарг, зауважень до дій посадових осіб органів поліції не маю/маю» – наявність або відсутність зауважень та скарг щодо дій посадових осіб органів поліції із викладенням суті.

Під час складання протоколу про адміністративне затримання посадова особа, що його здійснює, роз'яснює особі, яка вчинила адміністративне правопорушення, її права, передбачені статтями 55, 56, 59, 63 Конституції України та статтею 268 КУпАП. Відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» та пунктів 2, 10 Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року № 1363, під час складання протоколу про адміністративне затримання особі, яка вчинила адміністративне правопорушення, роз'яснюється її право на отримання безоплатної вторинної правової допомоги.

Якщо затриманий потребує медичної допомоги, посадова особа органу поліції викликає швидку медичну допомогу. У протоколі про адміністративне правопорушення зазначаються час надання медичної допомоги, номер бригади швидкої медичної допомоги, прізвище та ініціали лікаря, до якого закладу охорони здоров'я направлено затриманого.

Відповідно до частини другої статті 261 КУпАП про місце перебування особи, затриманої за скоєння адміністративного правопорушення, негайно повідомляється її родичам, а на її прохання – також власнику відповідного підприємства, установи, організації або уповноваженому ним органу. Про це в протоколі про адміністративне затримання робиться відповідний запис, зазначаються число, місяць, рік та час, кого повідомлено і в який спосіб. За неможливості поінформувати родичів та в разі відмови затриманої особи надати інформацію для їх повідомлення про це робиться відповідний запис затриманою особою та посадовою особою, яка склала протокол про адміністративне затримання, із зазначенням поважних причин. Про затримання неповнолітнього обов'язково повідомляють його батьків або осіб, які їх замінують. У протоколі про адміністративне затримання зазначаються час, дата повідомлення, кого повідомлено і в який спосіб.

Законодавець визначив, що за загальним правилом термін адміністративного затримання не повинен перевищувати *три години* (ч. 1 ст. 263 КУпАП).

Осіб, які незаконно перетнули або зробили спробу незаконно перетнути державний кордон України, порушили порядок в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї, порушили прикордонний режим, режим у пунктах пропуску через державний кордон України або режимні правила у контрольних пунктах в'їзду/виїзду, вчинили злісну непокору законному розпорядженню або вимозі військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України або члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також іноземців та осіб без громадянства, які порушили правила перебування в Україні або транзитного проїзду через територію України, може бути затримано *до трьох годин* для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи і з'ясування обставин правопорушення – до *трьох діб* з письмовим повідомленням про це прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання.

Осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, може бути затримано *до трьох годин* для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження – до *трьох діб* з письмовим повідомленням про це прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання.

Адміністративне затримання як захід державного примусу має подвійне правове значення. З одного боку, це адміністративний запобіжний захід, який полягає власне у затриманні особи, що скоїла адміністративне правопорушення, і тимчасова ізоляція цієї особи від суспільства, що природно перешкоджає продовженню правопорушення і недопущенню здійснення нових правопорушень в період затримання, з іншого боку, це захід процесуального забезпечення, оскільки припускає виявлення особи правопорушника, складання протоколів, в яких закріплюються обставини здійснення правопорушення, свідки й інші відомості мають значення для правильного наступного дозволу адміністративної справи і вирішення питання про адміністративну відповідальність правопорушника.

Особистий огляд і огляд речей (264 КУпАП). Особистий огляд і огляд речей, що знаходяться при фізичній особі, працівниками Національної поліції може здійснюватися відносно осіб, що скоїли діяння, яке підпадає під ознаки адміністративного правопорушення.

Метою огляду є отримання доказів, необхідних для забезпечення своєчасного правильного розгляду справи про адміністративне правопорушення, а саме: виявлення знаряддя або предметів скоєння адміністративного правопорушення.

Слід вважати, що огляд виконує функцію виявлення і закріплення доказів у справі, знарядь і предметів скоєння правопорушення. Окрім доказового забезпечення провадження у справі про адміністративне правопорушення, результатом огляду може бути припинення правопорушення, якщо було виявлено знаряддя або предмети його скоєння, які вилучаються в осіб, що оглядаються, не даючи тим самим продовжувати протиправну діяльність, використовуючи ці знаряддя або предмети.

Законодавство не закріплює конкретний перелік адміністративних правопорушень, що є фактичною підставою проведення особистого огляду, огляду речей, що знаходяться при фізичній особі. Фактичною підставою проведення огляду є скоєння особою адміністративного правопорушення (підозра в його скоєнні) і обґрунтоване суб'єктивне припущення уповноважених на те осіб про знаходження у такої особи яких-небудь предметів (знарядь), що мали безпосереднє відношення до правопорушення.

Юридичною основою проведення особистого огляду і огляду речей, що знаходяться при фізичній особі, є матеріальна норма (стаття КУпАП, що встановлює адміністративну відповідальність за виявлене правопорушення) і процесуальні норми КУпАП – ст. 260 і ст. 264.

Огляд речей може провадитись уповноваженими на те посадовими особами органів Національної поліції однієї статі з особою, яку піддають огляду, в присутності двох свідків (понятих) тієї ж статі. Огляд речей, ручної кладі та інших предметів здійснюється у присутності особи, у власності (володінні) якої вони є. У невідкладних випадках зазначені речі, предмети може бути піддано оглядові за участі двох свідків (понятих) за відсутності власника (володільця).

Про особистий огляд, огляд речей складається протокол або про це фіксується в протоколі про адміністративне правопорушення або в протоколі про адміністративне затримання.

Вилучення речей і документів (ст. 265 КУпАП). Вилучення речей і документів є примусовим позбавленням можливості володіння (користування, розпорядження) особою, що скоїла адміністративне правопорушення, певною річчю (предметом) або документом. Підлягають вилученню тільки ті предмети, які стали знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення.

Вилучення речей і документів – захід багатофункціонального призначення. Цей захід застосовується як з метою припинення правопорушення, так і з метою отримання і забезпечення збереження доказового матеріалу, необхідного для усебічного і об'єктивного вирішення справи про адміністративне правопорушення. Крім того, зазначені заходи застосовуються і з метою забезпечення виконання рішення по справі про адміністративне правопорушення, наприклад, рішення про конфіскацію товарів. Таким чином, віднесення цієї міри забезпечення провадження у справі про адміністративне правопорушення до заходів, спрямованих на

отримання доказів у справі, є умовним, оскільки при їх застосуванні є видимою не подвійна, а потрійна цільова спрямованість.

Вилучення речей і документів повинне проводитися у присутності двох понять. Закон вимагає, щоб про вилучення речей і документів складався протокол або робився відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення, про огляд речей або адміністративне затримання, копія його повинна вручатися особі, у якої вилучені речі і документи або його законному представникові (ч. 3 ст. 265 КУпАП). У разі потреби може застосовуватися фото- і кінозйомка, відеозапис, інші встановлені способи фіксації речових доказів, що фіксується в протоколі, підписується посадовою особою, що його склала, особою, у якої вилучені речі і документи, та понятими. При відмові особи, у якої вироблено вилучення речей (документів), в протоколі робиться про це запис.

Тимчасове вилучення посвідчення водія (ст. 265-1 КУпАП). У разі наявності підстав вважати, що водієм скоєно порушення, за яке може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, працівник Державної автомобільної інспекції тимчасово вилучає посвідчення водія до набрання законної сили постановою у справі про адміністративне правопорушення, але не більше ніж на три місяці з моменту такого вилучення, і видає тимчасовий дозвіл на право керування транспортними засобами. Про тимчасове вилучення посвідчення водія робиться запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

Термін тимчасового вилучення посвідчення водія не може перевищувати *трьох місяців*. Якщо судом не прийнято рішення щодо позбавлення водія права керування транспортним засобом або якщо справа про адміністративне правопорушення не розглянута в установлений законом термін, особа має право звернутися за отриманням вилученого документа. Таке звернення особи є обов'язковим для його виконання незалежно від стадії вирішення справи про адміністративне правопорушення.

Порядок тимчасового вилучення посвідчення водія визначено постановою КМУ «Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія, талона про проходження державного технічного огляду і ліцензійної картки на транспортний засіб та їх повернення» від 17 грудня 2008 року №1086.

Тимчасове затримання транспортних засобів (ст. 265-2 КУпАП). Працівник відповідного уповноваженого підрозділу Національної поліції тимчасово затримує транспортний засіб шляхом блокування або доставляє його для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку у випадках скоєння:

– порушення водієм правил керування транспортним засобом, правил користування ременями безпеки або мотошоломами (ч. 1,2,3,4,6,7 ст. 121 КУпАП);

– порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху (ч. 3 ст. 122 КУпАП);

– порушення вимог законодавства щодо встановлення і використання спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв (ст. 122-5 КУпАП);

– порушення правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна (ст. 124 КУпАП);

– керування транспортним засобом особою, яка не має відповідних документів на право керування таким транспортним засобом або не надала їх для перевірки (ст. 126 КУпАП);

– керування транспортними засобами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції (ч. 1-4 ст. 130 КУпАП);

– порушення правил дорожнього перевезення небезпечних вантажів та правил проїзду великогабаритних і великовагових транспортних засобів автомобільними дорогами, вулицями та залізничними переїздами (ст. 132-1 КУпАП);

– незаконного перевезення іноземців та осіб без громадянства територією України (ст. 206-1 КУпАП).

У ч. 1 ст. 265-2 КУпАП зазначено, що про тимчасове затримання транспортного засобу робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення. У свою чергу, у відомчих нормативно-правових актах встановлено порядок оформлення уповноваженими на те посадовими особами Національної поліції матеріалів про адміністративні правопорушення і зразки адміністративно-процесуальних документів. Так, у п. 3 розділу 10 Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, встановлено, що після прибуття евакуатора поліцейський у присутності двох свідків і представника підприємства, установи або організації, яким належить евакуатор, складає акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу. Аналогічна норма міститься і в Порядку тимчасового затримання та зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках і стоянках, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 року № 1102.

Транспортний засіб може бути тимчасово затриманий на термін до вирішення справи про адміністративне правопорушення, але не більше *трьох днів* з моменту такого затримання.

Після закінчення триденного терміну тимчасового затримання транспортного засобу особа має право звернутися за отриманням тимчасово затриманого транспортного засобу. Таке звернення особи є обов'язковим для його виконання незалежно від стадії вирішення справи про адміністративне правопорушення.

Порядок тимчасового затримання та зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках та стоянках визначається Кабінетом Міністрів

України, і такий порядок затверджено через місяць після вступу Закону в силу Постановою від 17.12.2008 р. № 1102.

Відсторонення водіїв від керування транспортними засобами та огляд їх на стан сп'яніння (ст. 266 КУпАП) застосовуються уповноваженими на те посадовими особами органів Національної поліції у випадках, коли є достатні підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

У присутності двох понять працівником поліції може бути проведений за допомогою спеціальних пристроїв огляд водія на стан сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів. У разі незгоди водія на проведення такого огляду або в разі незгоди з його результатами огляд проводиться в закладах охорони здоров'я.

Огляд у закладі охорони здоров'я та складення висновку за результатами огляду проводиться в присутності працівника поліції.

У разі відсторонення особи від керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном можливість керування цим транспортним засобом, річковим або маломірним судном надається уповноваженій нею особі, яка має посвідчення водія (судноводія) відповідної категорії та може бути допущена до керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном.

Самостійним заходом забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення є **привід (ст. 268 КУпАП)**, під яким необхідно розуміти примусове супроводження співробітником органів Національної поліції особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, у випадку її ухилення без поважних причин від явки на виклик органу Національної поліції або судді районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду.

Мета приводу, як і всіх засобів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, подвійна: з одного боку привід припиняє ухилення особи, що притягається до адміністративної відповідальності, а з іншого – забезпечує реалізацію необхідних процесуальних дій, заочне здійснення яких є неможливим.

У ч. 2 ст. 268 КУпАП чітко визначено склад адміністративних правопорушень, при розгляді справи за скоєння яких є обов'язковою участь особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Законами України може бути передбачено й інші випадки, коли явка особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, до органу (до посадової особи), який вирішує справу, є обов'язковою.

5.2.5. Характеристика стадій провадження у справах про адміністративні правопорушення

Стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення

1. Порушення справи і з'ясування її обставин.
2. Розгляд справи про адміністративне правопорушення.
3. Перегляд постанови у справі про адміністративне правопорушення.
4. Виконання постанови по справі про адміністративне правопорушення.

Стадія порушення провадження у справах про адміністративні правопорушення є ланцюгом логічно пов'язаних процесуально оформлених дій, спрямованих на досягнення єдиного процесуального результату, єдиної мети – підготовки справи про адміністративне правопорушення до її наступної стадії – розгляду.

Стадія порушення справи має три етапи:

- а) офіційне отримання інформації про адміністративне правопорушення;
- б) з'ясування (дослідження) обставин справи;
- в) процесуальне оформлення результатів дослідження.

Перший етап стадії порушення справи про адміністративне правопорушення починається з *офіційної реєстрації працівником Національної поліції фактичних даних*, які в юридичній літературі називаються приводами для порушення справи про адміністративне правопорушення. У Кодексі України про адміністративні правопорушення приводи для порушення справи про адміністративне правопорушення не знайшли свого законодавчого закріплення, їх вироблено наукою адміністративного права.

Зазвичай, приводами до порушення справ про адміністративне правопорушення є:

- 1) звернення громадян;
- 2) повідомлення підприємств, установ, організацій;
- 3) статті, листи, опубліковані в пресі, передачі по радіо, телебаченню, кінохроніка;
- 4) матеріали, отримані в результаті оперативно-розшукової діяльності уповноважених на те органів і, які містять ознаки адміністративного правопорушення;
- 5) безпосереднє виявлення ознак адміністративного правопорушення;
- 6) заяви потерпілих, очевидців, родичів (як письмові, так і усні);
- 7) рапорти працівників поліції;
- 8) повідомлення судових органів, прокуратури.

Незалежно від того, чи підтвердиться надалі інформація, що стала приводом, саме вона є початком провадження у справах про адміністративні правопорушення, достатньою підставою для подальшої процедури провадження.

Працівником Національної поліції справу про адміністративне правопорушення може бути порушено лише за наявності хоча б одного із зазначених приводів і достатньої інформації, що свідчать про наявність події адміністративного правопорушення.

Необхідним елементом порушення справи про адміністративне правопорушення є наявність достатньої інформації, на основі якої встановлюються ознаки адміністративного правопорушення. Сукупність фактичних даних, що свідчать про ознаки адміністративного правопорушення, дозволяє зробити висновки про достатність підстав порушення справи про адміністративне правопорушення. У кожному конкретному випадку питання про достатність інформації для порушення справи про адміністративне правопорушення вирішується працівником поліції відповідно до його внутрішнього переконання з урахуванням усіх первинних матеріалів.

У кожному випадку отримання і перевірки інформації про адміністративне правопорушення, так само як і безпосереднього виявлення такого правопорушення, працівник Національної поліції приймає одне з таких рішень:

- а) про передачу матеріалів справи на розгляд за підвідомчістю;
- б) про подальше провадження у справі;
- в) про припинення провадження у справі (ст. 247 КУпАП).

Таким чином, тільки після офіційного отримання інформації про адміністративне правопорушення починається її перевірка. Якщо вона підтвердиться, працівник Національної поліції переходить до другого етапу стадії порушення провадження у справі – подальшого з'ясування обставин адміністративного правопорушення або, як ще його називають, – до адміністративного розслідування. Адміністративне розслідування можна визначити як сукупність процесуальних дій, необхідних для отримання додаткових відомостей і матеріалів з метою правильного прийняття рішення про порушення справи про адміністративне правопорушення. Його провадження необхідне в тих випадках, коли з достатньою ясністю не можна дійти висновку про наявність або відсутність матеріальних підстав для порушення справи про адміністративне правопорушення.

Другий етап стадії порушення провадження у справах про адміністративні правопорушення пов'язаний із офіційною діяльністю уповноваженої на те посадової особи Національної поліції *із з'ясуванням обставин правопорушення*. Зазвичай, він пов'язаний із застосуванням заходів адміністративно-процесуального забезпечення.

Основною метою другого етапу стадії порушення справи про адміністративне правопорушення є оперативне реагування щодо виявлення

ознак скоєного правопорушення, з'ясування обставин справи, їх дослідження, фіксації у встановленій формі ознак протиправної поведінки й створення умов для притягнення правопорушника до адміністративної відповідальності. Виконання зазначених вимог забезпечує можливість об'єктивно оцінити обставини справи, встановити ступінь провини правопорушника і правильно кваліфікувати скоєне адміністративне правопорушення.

Третім етапом стадії порушення справи про адміністративне правопорушення є *процесуальне оформлення результатів дослідження* обставин справи, яке, частіше за все, закінчується складанням протоколу. Наявність протоколу про адміністративне правопорушення є свого роду гарантією того, що його розгляд відбудеться.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 255 КУпАП всі адміністративні правопорушення, за якими складати протоколи мають право уповноважені на те посадові особи органів Національної поліції, можна поділити на групи залежно від родового об'єкта:

– адміністративні правопорушення в галузі охорони праці і здоров'я населення (ч. 1 ст. 44, 44¹, 46¹, 46² Кодексу України про адміністративні правопорушення);

– адміністративні правопорушення, що посягають на власність (ст. 51; 51² КУпАП);

– адміністративні правопорушення в галузі охорони природи, використання природних ресурсів, охорони пам'яток історії та культури (ст. 92 КУпАП);

– адміністративні правопорушення у сільському господарстві, порушення ветеринарно-санітарних правил (ч. 1 ст. 106¹, 106² КУпАП);

– адміністративні правопорушення на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку (ч. 4, 7 ст. 121, ч. 3, 4 ст. 122, 122², 122⁴, 122⁵, ч. 2, 3 ст. 123, 124, ч. 4 ст. 127, 127¹, 130, ч. 3 ст. 133, 135¹, 136 (про порушення на автомобільному транспорті), 139, ч. 4 ст. 140, 148 КУпАП);

– адміністративні правопорушення в галузі житлових прав громадян, житлово-комунального господарства та благоустрою (ст. 151, 152, 154 КУпАП);

– адміністративні правопорушення в галузі торгівлі, громадського харчування, сфери послуг, в галузі фінансів і підприємницькій діяльності (ст. 155, 155², 156, 156¹, 156², 159, 160, 160², 162-162³, 164, 164¹, 164², 164³, 164⁴, 164⁵, 164⁶, 164⁷, 164⁸, 164⁹, 164¹⁰, 164¹¹, 164¹⁵, 164¹⁶, 165¹, 165², 166¹⁴-164¹⁸, КУпАП);

– адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією (172⁴- 172⁹);

– адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку (ст. 173, 173¹, 173², 174, 175¹ (за винятком порушень скоєних у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), 176, 177, 178, 179, 180, 181, 181¹, 182, 183, 184 КУпАП);

– адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління (ст. 184¹, 184², 185, 185¹, 185², 185⁴, 185⁵, 185⁶, 185⁷, 185⁸, 185⁹, 186, 186¹, 186³, 186⁵, 186⁶, 187, 188²⁸, 189, 189¹, 189², 190, 191, 192, 193, 194, 195, 195¹, 195², 195³, 195⁴, 195⁵, 195⁶, 196, ч.1 ст. 203, 204, 205, 206, 206¹, 212⁶ КУпАП);

– адміністративні правопорушення, що посягають на здійснення народного волевиявлення та встановлений порядок його забезпечення (ст. 212⁷, 212⁸, 212¹⁰, 212¹², 212¹³, 212¹⁴, 212²⁰ КУпАП).

У статті 256 КУпАП закріплено перелік даних, які повинні міститись у протоколі. Їх можна згрупувати.

Першу групу складають дані, які характеризують протокол як офіційний документ. У ньому зазначаються дата і місце його складання, посада, прізвище, ініціали особи, яка склала протокол, також зазначаються прізвища, адреси свідків, якщо вони є. Відсутність даних про особу, яка склала протокол, робить його неефективним, оскільки невідомо, склала його уповноважена на це особа чи ні.

Другу групу складають дані про обставини скоєння та кваліфікацію правопорушення. У протоколі зазначаються місце, час скоєння та суть адміністративного проступку. Повинно бути чітко зазначено нормативний акт, який передбачає відповідальність за це правопорушення, його стаття.

Якщо в результаті з'ясування обставин справи працівником Національної поліції наявні всі ознаки складу адміністративного правопорушення, то відповідно до чинного законодавства складається протокол (ст. 254 КУпАП).

Третя група пов'язана із закріпленням даних, які характеризують особу деліквента: прізвище, ім'я та по-батькові, вік, місце проживання, місце роботи (навчання), посада, матеріальне становище (розмір зарплати, пенсії тощо), сімейний стан, документ, який засвідчує особу (паспорт, посвідчення водія та ін.).

При складанні протоколу про адміністративне правопорушення обов'язковим є роз'яснення передбачених ст. 268 КУпАП прав і обов'язків особі, відносно якої порушено справу про порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, а також іншим учасникам провадження у справі.

Другою стадією провадження у справі про адміністративне правопорушення є **розгляд справи і винесення постанови**. Завдання цієї стадії полягають у встановленні винних і забезпеченні правильного застосування законодавства з тим, щоб до кожного правопорушника були застосовані справедливі заходи адміністративного впливу.

Можна виділити чотири етапи цієї стадії. Кожен з етапів має специфічні цілі й завдання, що характеризуються певною взаємопов'язаною, логічною послідовністю і завершеністю: 1) підготовка до розгляду справи; 2) розгляд справи по суті; 3) прийняття і оформлення рішення за справою; 4) оголошення прийнятого рішення.

Своєрідність адміністративно-юрисдикційної діяльності органів Національної поліції пояснюється відносно широким колом посадових осіб органів Національної поліції, на яких покладено обов'язок щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення.

Відповідно до ст. 222 КУпАП суб'єктами Національної поліції, уповноваженими розглядати справи про адміністративні правопорушення і виносити постанови про притягнення до адміністративної відповідальності, є працівники органів і підрозділів Національної поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до покладених на них повноважень.

З метою правильного і своєчасного вирішення кожної справи уповноважена на те посадова особа Національної поліції зобов'язана ретельно *підготуватися до її розгляду*. У ст. 278 КУпАП визначено питання, які необхідно вирішити під час підготовки: чи належить до компетенції розгляд певної справи; чи правильно складено протокол та інші матеріали справи; чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду; чи витребувані необхідні додаткові матеріали; чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

Відповідно до ст. 276 КУпАП, справи про адміністративні правопорушення справи, підвідомчі Національній поліції, можуть розглядатися:

- за місцем його скоєння;
- за місцем обліку транспортних засобів або за місцем проживання порушників (ст. 80, 81, 121 – 126, 127-1 – 129, ч. 1, 2, 4 і 4 ст. 130 і ст. 139 КУпАП);
- за місцем скоєння або за місцем проживання порушника (ст. 177, 178 КУпАП).

Термін розгляду справ регламентується ст. 277 КУпАП. Справи, розгляд яких входить до компетенції органів Національної поліції, за загальним правилом мають розглядатися в 15-денний термін. Крім того,

– за незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах (ст. 44 КУпАП), невжиття заходів щодо забезпечення охорони посівів снотворного маку чи конопель, місць їх зберігання та переробки (ст. 106-1 КУпАП), розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або появу у громадських місцях у нетверезому стані (ст. 178 КУпАП) – справи розглядаються протягом доби;

– за виготовлення, зберігання самогону та апаратів для його вироблення – протягом п'яти днів.

Розгляд справи по суті (власно адміністративна юрисдикція) проводиться в органі Національної поліції в порядку, визначеному ст. 279

КУпАП, або на місці скоєння адміністративного правопорушення у випадках, передбачених статтею 258 КУпАП.

У процесі розгляду справи досліджуються і оцінюються раніше зібрані і надані докази, робиться висновок про скоєння особою правопорушення і його кваліфікацію або про відсутність події або складу адміністративного правопорушення. За умов визнання особи винною у скоєнні правопорушення з'ясовуються обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність, наявність підстав для звільнення особи від адміністративної відповідальності та інші обставини, що мають значення для справи.

Постанова вноситься на основі застосування норм матеріального і процесуального права. Відповідно до ст. 284 КУпАП по справі про адміністративне правопорушення, уповноважена на те посадова особа Національної поліції вносить одну з таких постанов:

- про накладення адміністративного стягнення;
- про закриття справи.

Законодавець ставить певні вимоги до змісту постанови у справі про адміністративне правопорушення (ст. 283 КУпАП).

Зрештою, завершальним етапом зазначеної стадії є *оголошення постанови*. Відповідно до вимог ст. 285 КУпАП постанова оголошується негайно після закінчення розгляду справи. Копія постанови протягом трьох днів надається або озвучується особі, щодо якої її винесено. Копія постанови в той же термін надається або озвучується потерпілому на його прохання. Копія постанови вручається під розписку. У разі якщо копія постанови висилається, про це робиться відповідна відмітка у справі.

Третьою (факультативною) стадією провадження у справі про адміністративне правопорушення є *перегляд постанови у справі про адміністративне правопорушення* у формі оскарження. Підставою стадії перегляду постанови у справі є ст. 55 Конституції України, яка гарантує кожній людині право на звернення зі скаргою до відповідних органів і на судове оскарження рішень і дій органів державної влади. Реалізація цих конституційних норм у законодавстві здійснюється шляхом створення спеціальних процесуальних інститутів, серед інших і стадії перегляду постанов, прийнятих у процесі адміністративного провадження.

Ця стадія перегляду переслідує подвійну мету: по-перше, забезпечити реалізацію прав особи, яку притягнуто до адміністративної відповідальності, або потерпілого на захист від неправомірних дій і рішень суб'єктів адміністративної та судово-адміністративної юрисдикції, а по-друге, підтвердити або спростувати законність і обґрунтованість прийнятих на стадіях порушення, розгляду справи процесуальних актів і виправити допущені порушення.

Стадія перегляду постанови по справі про адміністративне правопорушення складається з таких етапів: подача скарги; розгляд скарги; винесення рішення за скаргою.

Як відомо, процесуальними підставами перегляду адміністративних справ за загальним правилом можуть бути:

- скарга особи, відносно якої винесено постанову;
- скарга особи, яка є потерпілою;
- прокурор.

Постанову про накладення адміністративного стягнення, винесену уповноваженою на те посадовою особою Національної поліції, може бути оскаржено у вищому органі (вищій посадовій особі) або в районному, районному в місті, міському чи міськрайонному суді, у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України.

Орган (посадова особа) при розгляді скарги перевіряє законність і обґрунтованість винесеної постанови і приймає одне з таких рішень:

- залишає постанову без зміни, а скаргу без задоволення;
- скасовує постанову і надсилає справу на новий розгляд;
- скасовує постанову і закриває справу;
- змінює захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, з тим, однак, щоб стягнення не було посилено.

Завершальною стадією провадження у справах про адміністративні правопорушення є стадія *виконання постанови про накладення адміністративного стягнення*.

Зазначена стадія є особливим видом правової діяльності уповноважених на те органів і полягає в реалізації адміністративно-правової санкції.

На стадії виконання постанови роль суб'єкта адміністративної юрисдикції, який виніс постанову, обмежена зверненням постанови до виконання і (за потреби) розглядом питань, пов'язаних із виконанням постанови про призначення адміністративного стягнення.

Сутність виконання як стадії, полягає в практичній реалізації адміністративного стягнення, призначеного правопорушнику. У процесі виконання постанови особа, яка скоїла адміністративне правопорушення, зазнає відповідних збитків та обмежень особистого, морального або матеріального характеру. За загальним правилом постанову у зазначеній категорії справ підлягає виконанню з моменту набуття нею законної сили.

На сьогодні на органи Національної поліції покладено обов'язок із виконання постанови районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду (судді). Так, відповідно до ч. 1 ст. 317 КУпАП постанову про позбавлення права керування транспортними засобами виконується посадовими особами органів Національної поліції, а також постанови про застосування адміністративного арешту відповідно до ст. 327 КУпАП. Осіб, підданих адміністративному арешту, тримають під вартою в місцях, визначених органами Національної поліції. При виконанні постанови про застосування адміністративного арешту арештовані піддаються особистому оглядові.

§5.2.6. Особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху (щодо правопорушень, зафіксованих не в автоматичному режимі)

Особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху (щодо правопорушень, зафіксованих не в автоматичному режимі) докладно регламентовані однойменною інструкцією, затвердженою наказом МВС України від 07.11.2015 № 1395.

У разі виявлення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, розгляд якого віднесено до компетенції Національної поліції України, поліцейський вносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складання відповідного протоколу.

Постанова вноситься у разі виявлення адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, передбачених статтями 80 і 81 (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), частинами першою, другою, третьою, п'ятою і шостою статті 121, статтями 121⁻¹, 121⁻², частинами першою, другою і третьою статті 122, частиною першою статті 123, статтею 124⁻¹, статтями 125, 126, частинами першою, другою і третьою статті 127, статтями 128, 129, статтею 132⁻¹, частинами шостою і одинадцятою статті 133⁻¹, частинами першою, другою і третьою статті 140 КУпАП.

У разі виявлення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, якщо воно скоєне особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, або його розгляд не віднесено до компетенції Національної поліції України, поліцейський відповідно до статті 255 КУпАП складає протокол про адміністративне правопорушення.

Поліцейські складають протоколи про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, передбачені частинами четвертою і сьомою статті 121, частинами третьою і четвертою статті 122, статтями 122⁻², 122⁻⁴, 122⁻⁵, частинами другою і третьою статті 123, статтею 124, частиною четвертою статті 127, статтями 127⁻¹, 130, 139, частиною четвертою статті 140, 188⁻²⁸ КУпАП.

При порушенні правил дорожнього руху водіями транспортних засобів Збройних Сил України або інших утворених відповідно до законів України військових формувань та Державної спеціальної служби транспорту – військовослужбовцями строкової служби штраф як адміністративне стягнення до них не застосовується. У цих випадках поліцейські передають матеріали про правопорушення відповідним органам для вирішення питання про притягнення винних до дисциплінарної відповідальності.

До протоколу про адміністративне правопорушення долучаються:

- 1) письмові пояснення свідків правопорушення у разі їх наявності;

2) акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу у разі здійснення його затримання;

3) акт огляду на стан сп'яніння у разі проведення огляду на стан сп'яніння;

4) інші документи та матеріали, які містять інформацію про правопорушення.

Протокол підписується особою, яка його склала, і особою, яка притягається до адміністративної відповідальності. За наявності свідків і потерпілих протокол про адміністративне правопорушення підписується також цими особами.

У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу про адміністративне правопорушення в ньому робиться відповідний запис, який засвідчується підписами двох свідків.

Справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його скоєння, за місцем проживання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, за місцем реєстрації транспортного засобу та на місці скоєння адміністративного правопорушення.

Постанова у справі про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 80 і 81 (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), частинами першою, другою, третьою, п'ятою і шостою статті 121, статтями 121⁻¹, 121⁻², частинами першою, другою і третьою статті 122, частиною першою статті 123, статтею 124⁻¹, статтями 125, 126, частинами першою, другою і третьою статті 127, статтями 128, 129, статтею 132⁻¹, частинами шостою і одинадцятою статті 133⁻¹, частинами першою, другою і третьою статті 140 КУпАП, виноситься на місці скоєння адміністративного правопорушення.

Поліцейські розглядають справи про адміністративні правопорушення, визначені у статті 222 КУпАП.

Поліцейський під час підготовки до розгляду справи про адміністративне правопорушення вирішує такі питання:

1) чи належить до її компетенції розгляд цієї справи;

2) чи правильно складено протокол (якщо складання протоколу передбачено КУпАП) та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення;

3) чи повідомлено належним чином осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду (якщо справа не розглядається на місці);

4) чи витребувано необхідні додаткові матеріали, які потрібні для вирішення справи;

5) чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

Справа про адміністративне правопорушення розглядається в присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. За відсутності цієї особи справа розглядається лише у випадках, коли є інформація про своєчасне її сповіщення, про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи (стаття 268 КУпАП).

Якщо при складанні протоколу (якщо складення протоколу передбачається КУпАП) особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, не була належним чином повідомлена про місце і час розгляду справи, їй за місцем проживання (перебування), роботи надсилається повідомлення про запрошення до підрозділу патрульної поліції на розгляд справи.

Розгляд справи розпочинається з представлення поліцейського, який розглядає цю справу. Поліцейський, що розглядає справу, оголошує, яка справа підлягає розгляду, хто притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснює особам, які беруть участь у розгляді справи, їх права і обов'язки. Після цього оголошується протокол про адміністративне правопорушення (якщо складення протоколу передбачається КУпАП), заслуховуються особи, які беруть участь у розгляді справи, досліджуються докази і вирішуються клопотання. Під час розгляду справи потерпілого може бути опитано як свідка.

Поліцейський оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю. Якщо при розгляді справи поліцейський прийде до висновку, що в порушенні є ознаки кримінального правопорушення, матеріали передаються прокуророві або органу досудового розслідування.

Поліцейський, розглядаючи справу про адміністративне правопорушення, залежно від установлених обставин зазначає в рішенні про наявність або відсутність вини конкретної особи у його вчиненні та за результатами розгляду справи по суті на підставі статті 247 КУпАП приймає рішення щодо закриття справи про адміністративне правопорушення у зв'язку із закінченням термінів, передбачених статтею 38 КУпАП.

Поліцейський, який розглядає справу, встановивши причини та умови, що сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, вносить у відповідний державний орган чи орган місцевого самоврядування, громадську організацію або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Про вжиті заходи протягом тридцяти календарних днів з дня надходження пропозиції повідомляє орган (посадову особу), який вніс пропозицію.

Розглянувши справу про адміністративне правопорушення, поліцейський вносить постанову по справі про адміністративне правопорушення.. Зміст постанови по справі про адміністративне правопорушення повинен відповідати статті 283 КУпАП.

По справі про адміністративне правопорушення виноситься одна з таких постанов:

- 1) про накладення адміністративного стягнення;
- 2) про застосування заходів впливу, передбачених статтею 24-¹ КУпАП;
- 3) про закриття справи.

Постанова про закриття справи виноситься при оголошенні усного зауваження, передачі матеріалів на розгляд громадської організації чи трудового колективу або передачі їх прокурору, органу досудового розслідування, а також за наявності обставин, передбачених статтею 247 КУпАП.

Постанова про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване не в автоматичному режимі, складається у письмовій формі (заповнюється відповідно до вимог пункту 8 розділу XIII зазначеної Інструкції) або за наявності технічної можливості в електронній формі у вигляді стрічки, яка роздруковується за допомогою спеціальних технічних пристроїв, із зазначенням відомостей, що відповідають пунктам постанови про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване не в автоматичному режимі, наведеної у додатку 5 до зазначеної Інструкції.

Постанова оголошується негайно після закінчення розгляду справи (стаття 285 КУпАП). Копія постанови протягом трьох днів вручається або висилається поштою рекомендованим листом особі, відносно якої її винесено.

Копія постанови в той самий термін вручається або надсилається потерпілому на його прохання. Копія постанови вручається під підпис. У разі якщо копія постанови надсилається, про це робиться відповідна відмітка у справі (стаття 285 КУпАП).

У випадках, передбачених статтею 258 КУпАП, копія постанови у справі про адміністративне правопорушення вручається особі, відносно якої її винесено, на місці скоєння правопорушення (стаття 285 КУпАП).

Постанова набирає законної сили після її вручення особі або отримання поштового повідомлення про вручення, або після відмови в її отриманні.

§ 5.3. Характеристика провадження за зверненнями громадян

Провадження за зверненнями громадян в Національній поліції – це врегульована адміністративно-правовими нормами діяльність уповноважених на те органів Національної поліції, їх посадових осіб, у процесі якої здійснюється ряд послідовних дій, спрямованих на розгляд

пропозицій, заяв та скарг громадян, у результаті чого реалізуються їхні права, свободи та законні інтереси.

До нормативно-правових актів, що визначають порядок провадження за зверненнями громадян в Національній поліції, належать такі документи:

1. Про звернення громадян: Закон України від 02 жовтня 1996 року № 393/96-ВР;

2. Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України, затверджене наказом МВС України від 10 жовтня 2004 року № 1177.

3. Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про скоєні кримінальні правопорушення та інші події: Наказ МВС України від 06 листопада 2015 року № 1377

4. Про затвердження Положення про порядок розгляду запитів та звернень народних депутатів України в Міністерстві внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 28 березня 2012 року № 254.

5. Про затвердження Положення про приймальню Міністерства внутрішніх справ України та Порядку особистого прийому громадян у приймальні МВС України: Наказ МВС України від 24 червня 2005 року № 500.

6. Про затвердження Порядку роботи з повідомленнями громадян, що надійшли на «телефон довіри» Управління у справах учасників антитерористичної операції Міністерства внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 22 лютого 2016 року № 118.

Робота із зверненнями фізичних та юридичних осіб і їх особистий прийом є важливим напрямом забезпечення законності і дисципліни в адміністративній діяльності органів Національної поліції, засобом отримання інформації про стан підготовки та прийняття управлінських рішень, зміцнення і розширення зв'язків поліції з громадськістю.

Провадження за зверненнями громадян складається з таких стадій:

- 1) приймання і реєстрація звернення (порушення справи), їх перевірка;
- 2) розгляд звернення і прийняття рішення;
- 3) оскарження рішення за зверненням;
- 4) виконання прийнятих за зверненням рішень.

Усі звернення від громадян надходять до органів поліції у вигляді листів (поштою) та під час їх особистого прийому посадовими особами (усні й письмові). Первинний розгляд письмових звернень громадян посадовими особами органів Національної поліції або їх заступниками відповідно до їх повноважень.

Після первинного розгляду звернення керівництвом поліції підрозділ документального забезпечення (секретаріат, канцелярія):

- вносить до журналу або електронно-реєстраційної картки персонального комп'ютера резолюцію керівництва та встановлені терміни виконання доручень за зверненнями громадян;

- здійснює відправку звернень уповноваженим на їх розгляд органам чи посадовим особам та відповідей їх авторам;

- забезпечує оперативне доведення звернень громадян до виконавців.

Звернення громадян, одержані структурним підрозділом поліції для виконання, в обов'язковому порядку підлягає обліку в журналі обліку звернень цього ж структурного підрозділу. Письмові й усні звернення громадян, що надійшли на особистому прийомі, також реєструються в журналах реєстрації звернень громадян, що надійшли під час особистого прийому.

Під час перевірки звернення встановлюється істина. Так, відповідними посадовими особами вживаються заходи щодо з'ясування певного кола обставин, необхідних для об'єктивного вирішення справи. Досягненню цілей перевірки і розгляду звернень громадян сприяють досить широкі права особи, що їх подала. Так, відповідно до статті 18 Закону України «Про звернення громадян» громадяни, які звернулися до органів державної влади та місцевого самоврядування, мають такі права:

- особисто викласти аргументи особі, що перевіряла заяву чи скаргу, та брати участь у перевірці поданої скарги чи заяви;

- знайомитися з матеріалами перевірки;

- подавати додаткові матеріали або наполягати на їх запиті органом, який розглядає заяву чи скаргу;

- бути присутнім при розгляді заяви чи скарги;

- користуватися послугами адвоката або представника трудового колективу, організації, яка здійснює правозахисну функцію, оформивши це уповноваження в установленому законом порядку;

- одержати письмову відповідь про результати розгляду заяви чи скарги;

- висловлювати усно або письмово вимогу щодо дотримання таємниці розгляду заяви чи скарги;

- вимагати відшкодування збитків, якщо вони стали результатом порушень встановленого порядку розгляду звернень.

Під час перевірки звернень громадян керівники Національної поліції та їх заступники зобов'язані уважно вникати в їх суть, у разі потреби вимагати у виконавців матеріали їх перевірки, направляти поліцейських на місця для перевірки викладених у зверненнях фактів, уживати інших заходів для об'єктивного вирішення поставлених авторами звернень питань, з'ясовувати і усувати причини та умови, які спонукають громадян скаржитись, якщо це не суперечить чинному законодавству. Безпосередні виконавці при здійсненні перевірок за зверненнями обов'язково повинні поспілкуватись з їх авторами, з'ясувати усі порушені питання та обставини, детально вникнути в

їх суть, вжити усіх можливих заходів щодо захисту конституційних прав громадян у межах своєї компетенції відповідно до чинного законодавства.

Розгляд звернень громадян. Посадова особа, визнавши звернення громадянина обґрунтованим або таким, що підлягає задоволенню, зобов'язана забезпечити повноту і своєчасність його розгляду, прийняти рішення відповідно до законодавства і негайно вжити певних заходів залежно від виду звернення.

За загальним правилом звернення розглядаються і вирішуються в термін не більше одного місяця від дня їх надходження, ураховуючи вихідні, святкові та неробочі дні, а ті, які не потребують додаткового вивчення та проведення перевірки за ними, – невідкладно, але не пізніше 15 днів від дня їх отримання. За зверненнями громадян, за якими неможливо своєчасно закінчити перевірку та прийняти в установлений термін рішення, виконавець не пізніше ніж за 3 робочі дні до закінчення цього терміну письмово доповідає керівникові органу Національної поліції або його заступникові і порушує питання щодо продовження терміну в межах, установлених законодавством про звернення громадян. При цьому загальний термін вирішення питань, порушених у зверненні, не може перевищувати 45 днів.

За розглядом звернень, які заслуговують на особливу увагу, встановлюється контроль. До звернень з особливих питань зараховують такі: звернення з важливих питань діяльності органів Національної поліції; звернення з питань боротьби зі злочинністю і охорони громадського порядку; звернення про недоліки в роботі поліції; звернення про порушення законності працівниками поліції; звернення про негідну поведінку поліцейських, що не вважається порушенням законності; скарги громадян, що надійшли з редакцій газет, журналів, радіо і телебачення.

Юридичну оцінку обставинам, викладеним у зверненні, посадова особа, що її розглянула, дає в прийнятому рішенні, обґрунтованість якого сприяє дотриманню усіх матеріальних та процесуальних норм. На цій стадії провадження справа вирішується по суті.

Про результати розгляду звернення громадянинові повідомляється письмово або усно за його бажанням. Відповідь за результатами розгляду звернення в обов'язковому порядку дається тим органом, який його отримав і до компетенції якого входить розв'язання порушених у зверненні питань, за підписом керівника або його заступника.

Оскарження рішення за зверненням є факультативною стадією, яке може виникнути у випадку незгоди громадянина з рішенням за його зверненням. Чинним законодавством передбачено два порядки перегляду рішення, прийнятого за зверненням громадян:

1. Адміністративний порядок передбачає оскарження до вищої в управлінській ієрархії структури в порядку підлеглості, тобто скарга подається вищому органу або посадовій особі Національної поліції.

2. Судовий порядок передбачає подачу скарги до адміністративного суду у таких випадках:

- а) за власним бажанням особи, що оскаржує рішення;
- б) якщо відсутня вища в управлінській ієрархії структура, посадова особа органу Національної поліції;
- в) якщо громадянин не погоджується з прийнятим за скаргою рішенням вищим органом чи посадовою особою у порядку підлеглості.

Завершальним етапом провадження зі звернень є *виконання прийнятих за ними рішень*. На цій стадії забезпечується ефективність прийнятих за зверненнями рішень та процесу їх розгляду в цілому. Якщо рішення виконане в установленій законом термін, то можна сказати, що мета розгляду звернення громадян досягнута, у зворотному випадку зусилля, спрямовані на фактичне забезпечення права громадян на звернення до державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб залишаються нереалізованими. І тому в діяльності органів Національної поліції особлива увага повинна приділятися виконанню рішень, прийнятих за зверненнями.

§ 5.4. Характеристика дисциплінарного провадження в органах Національної поліції

Дисциплінарне провадження можна визначити як врегульовану нормами адміністративного права діяльність уповноважених суб'єктів, спрямовану на розгляд і вирішення індивідуально-конкретних справ, які виникають у зв'язку з наявністю підстав для застосування щодо певних осіб заходів дисциплінарного впливу.

Правове регулювання здійснення дисциплінарного провадження в Національній поліції занотовано в таких документах:

1. Дисциплінарний статут ОВС, затверджений Законом України від 22 лютого 2006 року № 3460-IV.
2. Інструкція про порядок проведення службових розслідувань в органах внутрішніх справ України, затверджена наказом МВС України від 12 березня 2013 року № 230.

Зазначену діяльність доцільно характеризувати відповідно до таких **ознак** (рис):

1. Відносини, які виникають у зв'язку з вирішенням питання про застосування щодо працівників Національної поліції заходів дисциплінарного впливу, врегульовані нормами адміністративного права. Адже саме приписами цієї галузі права встановлюються правила, відповідно до яких здійснюється управління в межах всієї системи державного управління. І метою такого управління є, насамперед, забезпечення та зміцнення законності і дисципліни у діяльності представників влади.

2. Чинним законодавством окреслене широке коло осіб, уповноважених реалізовувати певні дії, що складають зміст дисциплінарного провадження в Національній поліції.

3. Зазначені особи починають вчиняти такі дії тільки за наявності підстав для застосування заходів дисциплінарного впливу. Такі підстави можна поділити на дві групи. Перша група пов'язана із скоєнням особами, що перебувають на службі в Національній поліції, протиправних діянь – дисциплінарних проступків, а також окремих видів адміністративних правопорушень. Друга група підстав обумовлена позитивною поведінкою працівників Національної поліції, яка може і повинна бути заохочена, а саме: сумлінним і бездоганним виконанням ними наданих повноважень, героїзмом, мужністю тощо. Уважаємо, що відокремлення цієї групи підстав надто важливе, оскільки метою застосування заходів дисциплінарного впливу, у першу чергу, виступає стимулювання плідного виконання працівниками Національної поліції як представниками держави своїх прав та обов'язків. Крім того, порядок застосування заохочувальних заходів, поряд із процедурою накладення дисциплінарних стягнень, потребує нормативного врегулювання. Належний підхід щодо визначення підстав заохочення працівників Національної поліції, видів відповідних заходів, а також правил їх застосування тільки сприятиме забезпеченню і зміцненню законності та дисципліни в органах Національної поліції.

Наведені риси знаходять відбиття у принципах дисциплінарного провадження в Національній поліції. Принципи дисциплінарного провадження текстуально закріплюються в нормах права або можуть бути виведені із змісту нормативно-правових актів, якими регулюються відповідні відносини. Текстуально закріплені принципи провадження, на наш погляд, мають більшу регулятивну силу. Їх безпосереднє формулювання в правових актах сприяє правильному застосуванню і тлумаченню цих актів. Утім аналіз нормативного матеріалу дозволяє дійти висновку, що способом вираження більшості з принципів дисциплінарного провадження в органах Національної поліції є їх виведення із змісту певних актів.

Можна виокремити такі **принципи дисциплінарного провадження в Національній поліції**:

1) принцип законності, що випливає з конституційного положення, згідно з яким держава, всі її органи та посадові особи діють у встановлених Основним Законом межах і відповідно до законів України. Зазначений принцип об'єднує процесуальну та матеріально-правову сторони. Процесуальний аспект полягає в обов'язку суб'єктів провадження дотримуватись установлених по конкретних справах процедур розгляду. Матеріально-правова сторона передбачає необхідність вирішення питання про заходи дисциплінарного впливу на підставі тих норм, які повинні бути застосовані у певному випадку;

2) принцип гласності, який полягає в тому, що учасники провадження можуть безперешкодно знайомитися з матеріалами справи, бути присутніми

при її розгляді, надавати свої пояснення щодо поведінки, яка є підставою для застосування заходів дисциплінарного впливу. Крім того, дотримання цього принципу передбачає можливість публічного висвітлення ходу і результатів справи;

3) принцип поваги до особи впливає із загальної вимоги до державних органів, їх представників поважати особу, її честь та гідність. Цей принцип полягає в обов'язку суб'єктів дисциплінарного провадження при вирішенні питання про застосування заходів впливу враховувати як всі обставини справи (скоєного правопорушення чи позитивного діяння) так і ті, що характеризують поліцейського як особистість, уважно ставитися до проблем, обумовлених його перебуванням на службі в Національній поліції;

4) принцип забезпечення права на захист пов'язаний з тим, що всі державні органи, їх посадові особи за будь-яких обставин повинні забезпечувати захист прав та свобод громадян. Зміст цього принципу дисциплінарного провадження в поліції полягає в тому, що особа може, а в разі скоєння протиправного діяння зобов'язана пояснити свою поведінку. Їй також надане право оскаржити усяке рішення, яке, на її погляд, порушує надані їй суб'єктивні права чи законні інтереси;

5) принцип об'єктивності в дисциплінарному провадженні проявляється у спрямованій до суб'єктів дисциплінарної влади вимозі вживати всі передбачені правовими актами заходи для всебічного і повного з'ясування дійсних та об'єктивних обставин у справах про застосування щодо поліцейських заходів впливу. Пряме нормативне закріплення зазначений принцип отримав у численних пунктах Дисциплінарного статуту. Наприклад, згідно з п. 30 заборонено одержувати від порушника, що перебуває в нетверезому стані, будь-які пояснення щодо його неправомірної поведінки;

6) принцип доцільності полягає в тому, що в нормативно-правових актах закріплене право начальника обирати при вирішенні дисциплінарної справи найдоцільніший, на його погляд, варіант поведінки. Цей принцип виявляється в тому, що дисциплінарне провадження починається за розсудом начальника, який в подальшому вирішує, який захід дисциплінарного впливу і в якому порядку слід застосувати щодо конкретної особи;

7) принцип відповідальності суб'єктів дисциплінарної влади за перевищення наданих їм дисциплінарних прав чи застосування непередбачених Дисциплінарним статутом стягнень, який знайшов відбиття у п. 20 згаданого статуту;

8) принцип оперативності, обумовлений необхідністю швидкого реагування як на неправомірну, так і на позитивну поведінку поліцейських. Цей принцип проявляється у спрощеному, навіть у порівнянні з провадженням в справах про адміністративні правопорушення, порядку вирішення справ про застосування щодо поліцейських заходів дисциплінарного впливу. Утім, очевидно, що процедура застосування таких заходів потребує чіткого правового врегулювання, а тому норми, якими

окреслюється ця процедура, доцільно формувати, виходячи з того, що дисциплінарне провадження в органах Національної поліції характеризується наявністю процесуальних стадій, етапів та окремих процесуальних дій.

Дисциплінарне провадження в Національній поліції складається з таких процесуальних стадій:

- порушення справи про застосування щодо працівника Національної поліції заходів дисциплінарного впливу;
- службове розслідування;
- розгляд справи та прийняття по ній рішення;
- оскарження рішення по справі;
- виконання рішення про застосування щодо поліцейського заходів дисциплінарного впливу.

Усі зазначені стадії, як правило, мають місце, якщо в процесі провадження вирішується питання про застосування дисциплінарних стягнень. При заохоченні поліцейських деякі із цих стадій (наприклад, службове розслідування) загалом не виникають. Отже, характер процесуальних дій, що вчиняються в ході дисциплінарного провадження в Національній поліції, залежить від того, яка поведінка (правомірна чи неправомірна) стала підставою для постановки питання про застосування заходів дисциплінарного впливу. Саме зазначена обставина, як вбачається, обумовлює доцільність об'єднання у новому Дисциплінарному статуті Національної поліції правил накладення стягнень і застосування заохочень в різних розділах цього акту.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Поняття адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції.
2. Поняття, завдання і принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення підвідомчих Національній поліції.
3. Поняття доказів та доказування провадження у справах про адміністративні правопорушення підвідомчих Національній поліції.
4. Характеристика заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.
5. Характеристика стадій провадження у справах про адміністративні правопорушення.
6. Поняття, особливості та стадії провадження за зверненнями громадян в органах Національної поліції.
7. Поняття, особливості та стадії дисциплінарного провадження в органах Національної поліції.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

Практичні завдання до теми «Теоретико-правові основи адміністративної діяльності Національної поліції»

ЗАДАЧІ:

Задача № 1

При написанні контрольної роботи з навчальної дисципліни «Адміністративної діяльності Національної поліції» курсант Іванов відповів стверджувально («так») на такі питання:

1. Чи збігаються поняття «Адміністративна діяльність Національної поліції» і «навчальна дисципліна «Адміністративна діяльність Національної поліції»».

2. Теоретичні положення адміністративного права є методологічною основою адміністративної діяльності Національної поліції.

3. Однією з рис адміністративної діяльності органів Національної поліції є підзаконний характер цієї діяльності.

4. Управлінська діяльність органів Національної поліції за обсягом повноважень і сферою впливу є менш широкою за юрисдикційну.

Чи правий курсант Іванов? Відповідь обґрунтуйте. Дайте правильні відповіді на питання контрольної роботи.

Рішення: необхідно визначити поняття «Адміністративна діяльність Національної поліції» і «навчальна дисципліна «Адміністративна діяльність Національної поліції»»; зв'язок адміністративного права та адміністративної діяльності Національної поліції; основні риси адміністративної діяльності Національної поліції та види адміністративної діяльності Національної поліції.

Задача № 2

Які із зазначених суспільних відносин входять до предмету адміністративної діяльності Національної поліції:

– особистісні майнові відносини, тобто відносини щодо володіння, використання і розпорядження майном;

– організаційні управлінські відносини у сфері охорони громадського порядку;

– діяльність судів з розгляду справ про адміністративні правопорушення;

– діяльність органів Національної поліції із накладення штрафів;

– ліцензійно-дозвільна діяльність.

Дайте відповідь з обґрунтуванням.

Рішення: необхідно визначити поняття «предмет адміністративної діяльності Національної поліції».

Задача № 3

Наведено види адміністративної діяльності Національної поліції:

- визначення штатного розкладу органу Національної поліції;
- проведення атестації працівників Національної поліції;
- здійснення поквартирного обходу дільничними офіцерами поліції поліцейської дільниці;
- здійснення щоденних оперативних нарад у відділеннях поліції;
- охорона місця події;
- здійснення охорони громадського порядку на маршруті патрулювання;
- проведення спецоперації «Безпечне місце».

Які із наведених видів адміністративної діяльності органів Національної поліції належать до внутрішньоорганізаційної, а які до зовнішньої діяльності?

Рішення: Необхідно пам'ятати, що за напрямками впливу адміністративну діяльність поділяють на внутрішньоорганізаційну (полягає в упорядкуванні відносин усередині апаратів органів Національної поліції) і зовнішньоорганізаційну (спрямована на упорядкування відносин поза межами структури органів Національної поліції).

Задача №4

Протягом робочого дня дільничний офіцер поліції старший лейтенант поліції Зуєв К. В. прийняв заяву від громадянина про торгівлю самогоном біля парку культури, що знаходиться на поліцейській дільниці; перевірів за місцем мешкання особу, що знаходиться під адміністративним наглядом; написав рапорт про надання йому чергової відпустки; взяв участь у проведенні психологічною службою тренінгу; надав пропозицію начальнику відділення поліції щодо вдосконалення профілактичної роботи.

Визначте, які види адміністративної діяльності здійснив дільничний офіцер поліції Зуєв К. В.?

Рішення: Необхідно пам'ятати, що за напрямками впливу адміністративну діяльність поділяють на внутрішньоорганізаційну (полягає в упорядкуванні відносин усередині апаратів органів Національної поліції) і зовнішньоорганізаційну (спрямовану на упорядкування відносин поза межами структури органів Національної поліції); за змістом адміністративну діяльність можна поділити на управлінську (пов'язану з організацією правоохоронної діяльності органів Національної поліції) та юрисдикційну

(стосується питань притягнення до адміністративної і дисциплінарної відповідальності, розгляду скарг громадян).

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ:

1. Адміністративна діяльність Національної поліції – це:

а) урегульовані нормами адміністративного права внутрішньоорганізаційні та зовнішні суспільні відносини, що виникають в діяльності органів Національної поліції під час виконання ними завдань з охорони громадського порядку і безпеки;

б) управлінські відносини, що складаються у сфері організації та практичного здійснення охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, боротьби зі злочинністю і окремими адміністративними правопорушеннями в громадських місцях, відносини, у яких проявляється нормотворча, правозастосовна та правоохоронна діяльність органів Національної поліції;

в) урегульована нормами адміністративного права специфічна, виконавчо-розпорядча, підзаконна, державно-владна діяльність з організації та здійснення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку;

г) система знань про врегульовану нормами адміністративного права виконавчо-розпорядчу діяльність органів Національної поліції щодо забезпечення прав і свобод громадян, громадського порядку і безпеки, попередження й припинення злочинів та інших правопорушень;

д) система знань про врегульовану нормами адміністративного права виконавчо-розпорядчу діяльність органів Національної поліції.

2. До видів зовнішньої діяльності не належить:

а) охорона громадського порядку;

б) контроль за дотриманням правил дозвільної системи;

в) службове атестування;

г) надання поліцейських послуг;

д) забезпечення реалізації права громадян на вільне пересування та обрання місця проживання.

3. Види адміністративної діяльності Національної поліції:

а) внутрішньосистемна та комплексна;

б) внутрішньоорганізаційна та зовнішня;

в) первинна і вторинна;

г) основна та спеціальна;

д) матеріальна та процесуальна.

4. Якою є мета вивчення навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції»?

- а) пізнавальна, виховна, освітня;
- б) пізнавальна, практична, дидактична;
- в) освітня, практична, розвиваюча;
- г) загальна, індивідуальна, конкретна;
- д) освітня, виховна, розвиваюча.

5. Які із зазначених принципів належать до організаційних?

- а) науковість;
- б) маневрування;
- в) законність;
- г) оперативність;
- д) всі вищеперераховані.

6. Внутрішньо узгоджений, логічно послідовний ряд основних питань (тем), що відповідають її змісту – це:

- а) адміністративна діяльність Національної поліції;
- б) навчальна дисципліна «Адміністративна діяльність Національної поліції»;
- в) предмет навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції»;
- г) система навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції»;
- д) джерела навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції».

7. Спеціальна частина навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції» вивчає:

- а) теоретичні та правові основи адміністративної діяльності Національної поліції;
- б) способи забезпечення прав і свобод людини, дисципліни та законності в адміністративній діяльності Національної поліції;
- в) специфіка адміністративної діяльності окремих підрозділів органів Національної поліції;
- г) форми та методи адміністративної діяльності Національної поліції;
- д) специфіку адміністративно-правової діяльності Національної поліції щодо її окремих напрямів та сфер діяльності.

8. Яка навчальна дисципліна є методологічною основою навчальної дисципліни «Адміністративна діяльності Національної поліції»?

- а) Адміністративний процес;
- б) Адміністративна відповідальність;
- в) Адміністративне право;
- г) Тактико-спеціальна підготовка;
- д) Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції.

9. Публічно-сервісний характер адміністративної діяльності Національної поліції проявляється:

а) у тому, що її підрозділи та посадові особи здійснюють повноваження від імені держави, реалізуючи внутрішню функцію держави – охорону правопорядку;

б) у тому, що виконавчо-розпорядча діяльність здійснюється ними задля виконання приписів законів, на підставах, способами та в межах, визначених законом;

в) у тому, що її органи, підрозділи і посадові особи в межах наданих їм відповідно до законодавства надають поліцейські послуги;

г) у тому, що Національна поліція в цілому, окремі її підрозділи, посадові особи звітують про результати своєї діяльності перед органами державного контролю, перед вищими органами і підрозділами, а також перед громадськістю;

д) у тому, що працівники цих органів, з одного боку, можуть виступати як суб'єкти, що здійснюють розпорядчу діяльність, з іншого – виконують приписи, які встановлені нормами чинного законодавства.

10. Державно-владний характер адміністративної діяльності Національної поліції проявляється:

а) у тому, що її підрозділи та посадові особи здійснюють повноваження від імені держави, реалізуючи внутрішню функцію держави – охорону правопорядку;

б) у тому, що виконавчо-розпорядча діяльність здійснюється ними задля виконання приписів законів, на підставах, способами та в межах, визначених законом;

в) у тому, що її органи, підрозділи і посадові особи в межах наданих їм відповідно до законодавства надають поліцейські послуги;

г) у тому, що Національна поліція в цілому, окремі її підрозділи, посадові особи звітують про результати своєї діяльності перед органами державного контролю, перед вищими органами і підрозділами, а також перед громадськістю;

д) у тому, що працівники цих органів, з одного боку, можуть виступати як суб'єкти, що здійснюють розпорядчу діяльність, з іншого – виконують приписи, які встановлені нормами чинного законодавства.

Практичні завдання до теми «Форми та методи адміністративної діяльності Національної поліції»

ЗАДАЧІ:

Задача № 1

Працівники патрульної поліції Іванов та Смирнов, знаходячись на маршруті патрулювання, зупинили громадянина Кірина, який знаходився у стані алкогольного сп'яніння у громадському місці, та попросили надати документи. Документів, які підтверджують особу, у Кірина не виявилось. Інспектори патрульної поліції доставили правопорушника до чергової частини для встановлення особи затриманого та для складання протоколу про адміністративне правопорушення, передбачене ч.1 ст. 178 КУпАП.

Які заходи адміністративного примусу застосовано працівниками патрульної поліції у цій ситуації? Якими нормативно-правовими актами регламентовано їхні дії? Складіть необхідні адміністративно-процесуальні документи.

Рішення: Закону України «Про Національну поліцію», ст. 9 КУпАП, глава 14, 19 КУпАП.

Задача № 2

У межах проведення спеціальної операції «АВТОБУС» працівник патрульної поліції зупинив автобус для перевірки технічного стану, у ході якої встановив, що транспортний засіб був переобладнаний з порушенням відповідних правил, в салоні відсутній вогнегасник. Працівник патрульної поліції прийняв рішення про заборону експлуатації транспортного засобу.

Чи правомірні дії працівника поліції? До яких заходів адміністративного примусу належить заборона експлуатації транспортного засобу?

Рішення: Закон України «Про Національну поліцію», Закон України «Про дорожній рух», глава 20 КУпАП.

Задача № 3

Інспектор патрульної поліції Чудін звернув увагу на громадянина, який, побачивши працівника поліції, виявив занепокоєння та намагався втекти. Наздогнавши невідомого, Чудін зупинив його та попросив надати документи, які засвідчують його особу. У відповідь на це громадянин оказав фізичний опір. Інспектор патрульної служби був вимушений застосувати фізичну силу та спеціальні засоби. Чудін надягнув на правопорушника наручники та по радіостанції викликав патрульний автомобіль для

доставлення невідомого до чергової частини, де було з'ясовано, що ним виявився громадянин Круглов – неодноразово засуджений, який знаходиться у розшуку за здійснення тяжкого злочину.

Чи правомірне в цій ситуації застосування працівником поліції фізичної сили та спеціальних засобів?

Рішення: Закон України «Про Національну поліцію»

Задача № 4

Оперуповноважений кримінального розшуку Смирнов о 23:00 повертаючись зі служби додому, мав при собі табельну зброю. У дворі одного з будинків на нього було здійснено напад групою молодих осіб, які намагались силою відібрати у працівника поліції табельну вогнепальну зброю. Смирнов, намагаючись зупинити молодих людей, застосував табельну зброю, при цьому одного з них було поранено, інші розбіглись.

Чи правомірним було застосування вогнепальної зброї в цій ситуації?

Рішення: Закон України «Про Національну поліцію»

Задача № 5

Інспектори патрульної поліції Сидоров та Іванов, знаходячись на маршруті патрулювання, зупинили автомобіль «Додж-Караван» через порушення правил дорожнього руху. Водій автотранспорту знаходився в автомобілі з ознаками явного алкогольного сп'яніння, на вимогу надати документи, що підтверджують особу, та документи на транспортний засіб, водій відповів відмовою, а також відмовився вийти з автомобіля.

Які заходи адміністративного примусу можуть бути застосовані до правопорушника в цій ситуації? Назвіть підстави для зупинки транспортного засобу. Відповідь обґрунтуйте з посиланням на нормативно-правові акти.

Рішення: Закон України «Про Національну поліцію», глава 20 КУпАП, Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, затверджена наказом МВС України та МОЗ України від 09 листопада 2015 року № 1452/735.

Задача № 6

У зв'язку з аварією на проїзній частині на вул. Некрасова у м. Лиман поліцейськими було заборонено рух транспорту і пішоходів на цій ділянці.

Який вид заходів адміністративного примусу було використано у зазначеній ситуації? Чи правомірні дії працівників поліції?

Рішення: Закон України «Про Національну поліцію».

Задача № 7

До інспектора відділу дозвільної системи Управління превентивної діяльності звернулася громадянка Зуєва І. П. і повідомила, що у її чоловіка Зуєва В. В. є дозвіл на зберігання мисливської вогнепальної рушниці. Останнім часом її чоловік зловживає вживанням алкогольних напоїв і у стані сп'яніння погрожує їй і сусідам зброєю, вчиняє скандали.

Які заходи адміністративного примусу повинен застосувати працівник поліції? Складіть необхідні адміністративно-процесуальні документи.

Рішення: Закон України «Про Національну поліцію», глава 20 КУпАП, Наказ МВС України «Про реалізацію повноважень Національної поліції України з видачі та анулювання дозволів» від 29 грудня 2015 року № 1644, розділ 4 Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів, затвердженої наказом МВС України від 21 серпня 1998 року № 622.

Задача № 8

Ректор Донецького юридичного інституту МВС України підписав наказ про заохочення курсанта Трошкіна А. С. за зайняте призове місце у чемпіонаті Європи з легкої атлетики.

Класифікуйте цей акт управління за різними підставами.

Рішення: акт управління поділяється на види за сферою застосування, за юридичними властивостями, за назвою, за формою.

Задача № 9

Начальник ГУНП в Донецькій області підписав наказ про переведення особового складу на посиленій режим несення служби.

Класифікуйте цей акт управління за різними підставами.

Рішення: акт управління поділяється на види за сферою застосування, за юридичними властивостями, за назвою, за формою.

Задача № 10

Зверніть увагу на такі приклади адміністративної діяльності Національної поліції:

- начальником ГУНП в Донецькій області підписано план із удосконалення матеріально-технічного забезпечення, який розрахований на три роки;
- Управлінням поліції охорони в Донецькій області укладено угоду на централізоване спостереження за станом технічних засобів охорони, встановлених в квартирі громадянина Іванова;
- прийнято присягу курсантами вищих навчальних закладів системи МВС України;
- проведено атестування працівників ГУНП України в Донецькій області;
- працівниками патрульної поліції здійснено роз'яснення адміністративної відповідальності за розпивання алкогольної продукції у громадських місцях;
- підписано наказ на переведення особового складу на зимову форму носіння одягу.

Охарактеризуйте форми адміністративної діяльності Національної поліції, наведені у зазначених вище прикладах?

Рішення: необхідно враховувати, що форми адміністративної діяльності органів Національної поліції поділяються на правові (видання актів управління, укладення адміністративних договорів, здійснення інших юридично-значущих дій) та неправові (проведення організаційних заходів, здійснення матеріально-технічних дій).

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ:

1. До правових форм виконавчо-розпорядчої діяльності органів Національної поліції відносяться:

- а) роз'яснювальна робота серед населення, правова пропаганда;
- б) видання актів управління, укладення угод, організаційна допомога громадським формуванням;
- в) видання актів управління, укладення угод, здійснення інших юридично значущих дій;
- г) проведення організаційних заходів, матеріально-технічні дії;
- д) все вищеперераховане.

2. Скільки існує основних методів адміністративної діяльності Національної поліції?

- а) 1;
- б) 2;

- в) 3;
- г) 4;
- д) 5.

3. На які групи поділяються поліцейські заходи в Законі України «Про Національну поліцію»:

- а) поточні та спеціальні;
- б) основні та додаткові;
- в) превентивні та примусові;
- г) загальні та спеціальні;
- д) загальні та процесуальні.

4. Передбачені законом засоби впливу, спрямовані на примусове переривання (припинення) діянь, які мають ознаки адміністративного правопорушення, а в окремих випадках – і кримінально-правовий характер, недопущення шкідливих наслідків протиправної поведінки, забезпечення провадження в справі про адміністративне правопорушення і притягнення винного до адміністративної, а у виняткових випадках – до кримінальної відповідальності – це:

- а) методи АД;
- б) заходи адміністративного запобігання;
- в) заходи адміністративного припинення;
- г) адміністративний примус;
- д) переконання.

5. Застосування відповідними суб'єктами до осіб, які не перебувають в їх підпорядкуванні, незалежно від волі і бажання останніх, передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу морального, майнового, особистісного та іншого характеру з метою охорони суспільних відносин, що виникають у сфері державного управління, шляхом попередження і припинення правопорушень, покарання за їх вчинення – це:

- а) методи АД;
- б) заходи адміністративного запобігання;
- в) заходи адміністративного припинення;
- г) адміністративний примус;
- д) переконання.

6. Формою адміністративної діяльності Національної поліції є:

а) сукупність способів, засобів адміністративно-правового впливу, що застосовуються органами Національної поліції з метою практичної реалізації покладених на них завдань і функцій;

б) застосування відповідними суб'єктами до осіб, які не перебувають в їх підпорядкуванні, незалежно від волі і бажання останніх, передбачених

адміністративно-правовими нормами заходів впливу морального, майнового, особистісного та іншого характеру з метою охорони суспільних відносин, що виникають у сфері державного управління, шляхом попередження і припинення правопорушень, покарання за їх вчинення;

в) спосіб зовнішнього вираження її змісту, з метою реалізації поставлених завдань з охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку;

г) дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень;

д) комплекс заходів впливу морального, фізичного, організаційного та іншого характеру, які дозволяють виявляти і не допускати правопорушення, забезпечувати громадський порядок і громадську безпеку за різних надзвичайних обставин.

7. Правова форма виконавчо-розпорядчої діяльності Національної поліції, яка являє собою односторонні владні приписи, спрямовані на встановлення, зміну й припинення конкретних правових відносин або містять обов'язкові для підпорядкованих осіб і підрозділів правила (норми) з метою виконання завдань поліції – це:

- а) форма адміністративної діяльності Національної поліції;
- б) акти управління Національної поліції;
- в) договір в адміністративній діяльності Національної поліції;
- г) інші юридично значущі дії;
- д) переконання.

8. В якій статті Закону України «Про Національну поліцію» дається визначення «поліцейський захід»?

- а) у статті 26;
- б) у статті 27;
- в) у статті 28;
- г) у статті 29;
- д) у статті 30.

9. До превентивних поліцейських заходів не належить:

- а) перевірка документів;
- б) опитування особи;
- в) поверхнева перевірка і огляд;
- г) фізичний вплив;
- д) зупинення транспортного засобу.

10. Які адміністративні стягнення, уповноважені застосовувати працівники органів Національної поліції:

- а) адміністративний арешт;

- б) виправні роботи;
- в) громадські роботи;
- г) конфіскацію;
- д) штраф.

Практичні завдання до теми «Адміністративно-правовий статус працівників Національної поліції»

ЗАДАЧІ:

Задача № 1

У слідчому відділі ГУНП в Донецькій області працюють Іванов Петро Іванович – начальником відділу та Доренко Вікторія Павлівна – слідчим відділу, які тиждень тому вступили в офіційний шлюб.

Чи перешкоджають їх стосунки проходженню служби? Якщо так, то як повинні вчинити працівники відділу кадрового забезпечення в цій ситуації?

Рішення: Закон України «Про запобігання корупції».

Задача № 2

До відділу кадрового забезпечення відділення поліції звернувся капітан поліції Симонов з проханням надати йому відпустку через хворобу і пред'явив висновок військово-лікарської комісії. Працівник відділу кадрового забезпечення зазначив, що капітан поліції Симонов такого права не має і запропонував йому взяти чергову відпустку або оформити лікарняний.

Дайте юридичну оцінку ситуації. Чи правомірна відповідь працівника відділу кадрового забезпечення?

Рішення: Закон України «Про Національну поліцію».

Задача № 3

Громадянин Кушов звернувся до відділу кадрового забезпечення відділення поліції із заявою про прийняття його на службу на посаду водія. Після проходження необхідних перевірок та медичної комісії Симонову було запропоновано скласти угоду, згідно з якою громадянину Кушову заборонялося бути членом політичних партій та політичних рухів.

Чи допущені у зазначеному випадку порушення законодавства, чи є правомірним складання контракту з боку керівництва відділення поліції? Які контракти можуть бути укладені з працівником, який вперше прийнятий на службу в поліції?

Рішення: Закон України «Про Національну поліцію».

Задача № 4

Інспектор патрульної поліції сержант поліції Гаврилов 25 січня скоїв дисциплінарний проступок, про який керівництву стало відомо 1 лютого. За даним фактом було призначено службове розслідування, яке було завершено 10 лютого. За результатами службового розслідування було прийнято рішення про неповну службову відповідність Гаврилова. Наказ про покарання Гаврилова був підписаний 28 лютого. Гаврилов звернувся до начальника Департаменту патрульної поліції зі скаргою на неправомірні дії керівництва Управління патрульної поліції.

Дайте юридичну оцінку ситуації.

Рішення: розділ 4 Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України, затвердженого Законом України від 22 лютого 2006 року № 3460-IV.

Задача № 5

В одному з підрозділів Національної поліції проводилася атестація працівників цього структурного підрозділу. На працівника поліції Петрова було складено атестаційного листа безпосереднім начальником, який пропрацював в цьому підрозділі 2 місяці.

На засіданні атестаційної комісії, яка складалася з двох осіб (голови та секретаря), було прийнято рішення про невідповідність Петрова займаній посаді. Через тиждень його було звільнено з займаної посади як такого, що не пройшов атестацію.

Чи законне рішення, що прийняте відносно Петрова? Які норми були порушені? Які рішення можуть бути прийняті за результатами атестації?

Рішення: Інструкція про порядок проведення атестування поліцейських, затверджена наказом МВС України 17 листопада 2015 року № 1465.

Задача № 6

В одному з підрозділів Національної поліції проводилася атестація службовців цього структурного підрозділу. Працівник поліції Іванова, який проходив атестування, не ознайомлюється без поважних причин, що підтверджується документально, з висновком атестування.

Як повинно відреагувати керівництво на цю ситуацію? Відповідь обґрунтуйте з посиланням на чинні нормативно-правові акти

Рішення: Інструкція про порядок проведення атестування поліцейських, затверджена наказом МВС України 17 листопада 2015 року № 1465.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ:

1. Письмовий договір, що укладається між громадянином України та державою, від імені якої виступає поліція, для визначення правових відносин між сторонами:

- а) адміністративний договір;
- б) трудова угода;
- в) трудовий контракт;
- г) контракт про проходження служби в поліції;
- д) угода про проходження служби в поліції.

2. На службу в поліцію приймаються особи, які досягли віку:

- а) 18 років;
- б) 17 років;
- в) 16 років та мають загальну середню освіту;
- г) 21 року;
- д) 18 років та мають повну загальну середню освіту.

3. Контракт про проходження служби в поліції укладається з особами молодшого складу поліції, які вперше прийняті на службу в поліції укладається терміном на:

- а) 6 місяців без права продовження;
- б) 1 рік без права продовження;
- в) 2 роки без права продовження;
- г) 3 роки без права продовження;
- д) термін, що визначає керівник.

4. Атестування осіб середнього, старшого і вищого начальницького складу проводиться:

- а) через 4 роки та при призначенні на вищу посаду;
- б) через 3 роки та при призначенні на вищу посаду;
- в) вирішення питання про переміщення на нижчу посаду через службову невідповідність;
- г) при звільненні з органів Національної поліції;
- д) вірні відповіді б, г.

5. У загальному вигляді відбір до поліції являє собою послідовні етапи:

- а) соціально-правовий, медичний, психологічний, конкурсно-екзаменаційний;

- б) медичний, психологічний, конкурсno-екзаменаційний;
- в) психологічний, медичний та соціально-правовий;
- г) медичний та соціально-правовий;
- д) психологічний та соціально-правовий.

6. Безперервний термін тимчасового виконання обов'язків не повинен перевищувати

- а) 1-го місяця;
- б) 2-х місяців;
- в) 3-х місяців;
- г) 4-х місяців;
- д) 6-ти місяців.

7. Професійне навчання поліцейських складається з:

- а) первинної професійної підготовки;
- б) підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання;
- в) післядипломної освіти;
- г) службової підготовки;
- д) з усього вищеперахованого.

8. Що з переліченого не відноситься до видів післядипломної освіти поліцейських

- а) спеціалізації;
- б) первинна професійна підготовка;
- в) перепідготовки;
- г) підвищення кваліфікації;
- д) стажування.

9. Як часто поліцейські зобов'язані проходити підвищення кваліфікації за відповідним напрямом службової діяльності:

- а) не рідше одного разу на рік роки;
- б) не рідше одного разу на два роки;
- в) не рідше одного разу на три роки;
- г) не рідше одного разу на чотири роки;
- д) не рідше одного разу на п'ять роки.

10. В якій статті Закону України «Про Національну поліцію» закріплено повноваження поліцейського:

- а) у статті 20;
- б) у статті 21;
- в) у статті 22;
- г) у статті 23;
- д) у статті 24.

Практичні завдання до теми «Забезпечення прав і свобод людини, законності та дисципліни в адміністративній діяльності Національної поліції»

ЗАДАЧІ:

Задача № 1

Начальник сектору дільничних офіцерів поліції одного із підрозділів розпочав службове розслідування відносно дільничного офіцера поліції Іванова В. В. за фактом скоєння громадянином Петровим С. В., який знаходився на профілактичному обліку, грабежу.

При проведенні службового розслідування було встановлено, що дільничний офіцер поліції Іванов В. В. не здійснював контроль за Петровим С. В., профілактичних бесід не проводив. Саме тому начальник сектору склав висновок про притягнення Іванова до дисциплінарної відповідальності.

У свою чергу Іванов В. В. подав скаргу до начальника відділення поліції про те, що начальник сектору є мав повноважень щодо проведення відносно нього службового розслідування.

Дайте юридичну оцінку цій ситуації. Яким має бути порядок проведення службового розслідування у цій ситуації? Відповідь обґрунтуйте з посиланням на чинні нормативно-правові акти.

Рішення: розділ 6 Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України, затверджене наказом МВС України від 11 листопада 2010 року № 550.

Задача № 2

Керівник відділення поліції наклав на начальника інспектора сектору превенції Азарова дисциплінарне стягнення за послаблення вимог до підлеглих у вигляді зауваження. Через три тижні керівник відділення встановив, що дисциплінарне стягнення не відповідає тяжкості вчиненого проступку, і вирішив його посилити.

Чи правомірне рішення керівника відділення поліції?

Рішення: розділ 4 Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України, затвердженого Законом України від 22 лютого 2006 року № 3460-IV.

Задача № 3

До прокуратури м. Донецька звернувся громадянин Попков зі скаргою на неправомірне затримання його працівниками патрульної поліції та доставлення його до чергової частини. У заяві Попков вказав, що будь-яких правопорушень він не здійснював, а був доставлений до чергової частини через відсутність у нього документів, які підтверджують особу. Протоколів на нього складено не було, також він не був зареєстрований в журналі обліку доставлених, відвідувачів та запрошених.

Які порушення в даній ситуації були допущені співробітниками поліції?

Рішення: глава 19 КУпАП, розділ 6 Інструкції з організації діяльності чергових частин органів і підрозділів внутрішніх справ України, направленої на захист інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, затвердженої наказом МВС України від 28 квітня 2009 року № 181.

Задача № 4

Начальник відділення Національної поліції 1 травня за вчинення дисциплінарного проступку наклав на оперуповноваженого Іванова дисциплінарне стягнення. Вивчаючи інформацію щодо накладення дисциплінарних стягнень, начальник відділу Національної поліції встановив, що дисциплінарне стягнення відносно Іванова не відповідає тяжкості вчиненого проступку, і 10 червня підписав новий наказ про посилення дисциплінарного стягнення.

Чи правомірні дії начальника відділу Національної поліції? Як необхідно вчинити в цій ситуації?

Рішення: розділ IV Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України, затвердженого Законом України від 22 лютого 2006 року № 3460-IV.

Задача № 5

1 грудня інспектором внутрішньої безпеки під час перевірки закордонних виїздів працівників відділення Національної поліції було встановлено, що майор поліції Петров під час своєї чергової відпустки 1 квітня виїжджав до Туреччини, не повідомивши про це керівництво відділення, за що 10 грудня на нього було накладено дисциплінарне стягнення – «догана».

Чи правомірно накладено стягнення у цій ситуації?

Рішення: розділ IV Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України, затвердженого Законом України від 22 лютого 2006 року № 3460-IV.

Задача № 6

Оперуповноважений карного розшуку ст. лейтенант поліції Семенов І. К., знаходячись у відпустці, був зупинений працівником патрульної поліції за порушення Правил дорожнього руху.

Яку відповідальність буде нести оперуповноважений Семенов І. К.?

Рішення: ст. 15 КУпАП, розділ I Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України, затвердженого Законом України від 22 лютого 2006 року № 3460-IV.

Задача № 7

До режимно-секретного підрозділу органу Національної поліції поштою надійшов анонімний лист, що містив відомості про скоєний злочин.

Як необхідно відреагувати на таке повідомлення? Відповідь обґрунтуйте з посиланням на чинні нормативно-правові акти.

Рішення: розділ 3 Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, затвердженої наказом МВС України від 06 листопада 2015 року № 1377.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ:

1. Законність в Національній поліції це –

- а) дотримання і захист прав і свобод людини та громадянина;
- б) свідоме дотримання законів і інших правових актів працівниками Національної поліції;
- в) суворе і неухильне дотримання, виконання і застосування працівниками Національної поліції вимог чинного законодавства при виконанні поставлених перед ними задач;
- г) прийняття заходів із недопущення порушень законності і дисципліни;
- д) особливий вид діяльності спеціально уповноважених органів і посадових осіб, спрямований на суворе і неухильне виконання загальнообов'язкових правил.

2. Способами забезпечення законності в Національній поліції є:

- а) дисципліна і нагляд;
- б) переконання та примус;
- в) стягнення та покарання;
- г) контроль і нагляд, оскарження;
- д) все вищезазначене.

3. Скільки є видів контролю за діяльністю Національної поліції залежно від суб'єкта його реалізації?

- а) 2;
- б) 3;
- в) 4;
- г) 5;
- д) 6.

4. До видів контролю в Національній поліції належать:

- а) загальний, спеціальний, цільовий;
- б) повний та частковий;
- в) внутрішній та зовнішній;
- г) державний, громадський;
- д) загальний, відомчий, спеціальний.

5. Що із зазначеного відноситься до форм реагування прокурора?

- а) письмова вказівка прокурора;
- б) доповідна прокурора;
- в) подання прокурора;
- г) ухвала прокурора;
- д) все вищезазначене.

6. Контроль в адміністративній діяльності Національної поліції – це:

- а) суворе і неухильне дотримання, виконання і застосування працівниками Національної поліції вимог чинного законодавства при виконанні поставлених перед ними задач;
- б) свідоме додержання встановлених правовими та іншими соціальними нормами правил поведінки працівниками Національної поліції у державному і суспільному житті;
- в) спосіб забезпечення дисципліни і законності, який є системою спостереження, вивчення, перевірки і оцінки оперативно-службової діяльності Національної поліції;
- г) діяльність органів місцевого самоврядування, політичних партій, громадських та профспілкових організацій, засобів масової інформації, а також окремих громадян та їх об'єднань, спрямована на виявлення й усунення недоліків в адміністративній діяльності Національної поліції (без права безпосереднього втручання до неї);

д) специфічний вид діяльності органів прокуратури, який полягає в перевірці точного і неухильного виконання і застосування законів

7. Дисципліна в Національній поліції – це:

а) суворе і неухильне дотримання, виконання і застосування працівниками Національної поліції вимог чинного законодавства при виконанні поставлених перед ними задач;

б) свідоме додержання встановлених правовими та іншими соціальними нормами правил поведінки працівниками Національної поліції у державному і суспільному житті;

в) спосіб забезпечення дисципліни і законності, який є системою спостереження, вивчення, перевірки і оцінки оперативно-службової діяльності Національної поліції;

г) діяльність органів місцевого самоврядування, політичних партій, громадських та профспілкових організацій, засобів масової інформації, а також окремих громадян та їх об'єднань, спрямована на виявлення й усунення недоліків в адміністративній діяльності Національної поліції (без права безпосереднього втручання до неї);

д) специфічний вид діяльності органів прокуратури, який полягає в перевірці точного і неухильного виконання і застосування законів

8. Громадський контроль в адміністративній діяльності Національної поліції – це:

а) суворе і неухильне дотримання, виконання і застосування працівниками Національної поліції вимог чинного законодавства при виконанні поставлених перед ними задач;

б) свідоме додержання встановлених правовими та іншими соціальними нормами правил поведінки працівниками Національної поліції у державному і суспільному житті;

в) спосіб забезпечення дисципліни і законності, який є системою спостереження, вивчення, перевірки і оцінки оперативно-службової діяльності Національної поліції;

г) діяльність органів місцевого самоврядування, політичних партій, громадських та профспілкових організацій, засобів масової інформації, а також окремих громадян та їх об'єднань, спрямована на виявлення й усунення недоліків в адміністративній діяльності Національної поліції (без права безпосереднього втручання до неї);

д) специфічний вид діяльності органів прокуратури, який полягає в перевірці точного і неухильного виконання і застосування законів

9. До форм громадського контролю, визначених в Законі України «Про Національну поліцію», відноситься:

а) спостереження за діяльністю Національної поліції;

б) перевірка діяльності Національної поліції;

- в) прийняття резолюції недовіри керівникам поліції;
- г) журналістське розслідування;
- д) все вищеперераховане.

10. Особливе місце у системі законодавчих актів, які регулюють право фізичних та юридичних осіб на оскарження дій та бездіяльності органів (підрозділів) Національної поліції, займають:

- а) Закон України «Про Національну поліцію», Кодекс адміністративного судочинства України, Кодекс України про адміністративні правопорушення;
- б) Закон України «Про Національну поліцію», Кодекс адміністративного судочинства України;
- в) Закон України «Про Національну поліцію», Кодекс України про адміністративні правопорушення;
- г) Кодекс адміністративного судочинства України, Кодекс України про адміністративні правопорушення;
- д) Закон України «Про звернення громадян», Кодекс адміністративного судочинства України, Кодекс України про адміністративні правопорушення.

Практичні завдання до теми «Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції»

ЗАДАЧІ:

Задача № 1

22 вересня о 22.00 до наряду патрульної поліції звернулася громадянка Кудрявцева Ірина Володимирівна і повідомила, що її чоловік Кудрявцев Петро Семенович після розпивання спиртних напоїв зі своїм другом Карпцом Дмитром Івановичем взяв гладкоствольну мисливську рушницю з патронами, вийшов на вулицю і відкрив стрільбу, імітуючи салют. Співробітники поліції виявили Кудрявцева і Карпця біля парадної дому 27 по вулиці Молодих шахтарів і вирішили затримати порушників.

Дайте юридичну оцінку діям Кудрявцева І.В. та Карпця Д.І. Визначте послідовність тактичних дій працівників поліції. Визначте порядок провадження та компетенцію посадових осіб. Складіть необхідні документи від імені патрульного поліцейського.

Рішення: глава 14, 17, 19 КУпАП; розділ 6 Інструкції з організації діяльності чергових частин органів і підрозділів внутрішніх справ України, направленої на захист інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, затвердженої наказом МВС України від 28 квітня 2009 року № 181.

Задача № 2

Неповнолітній Дрозд О. П. був оштрафований начальником відділу поліції за незаконне зберігання наркотичних засобів у невеликих розмірах.

Дайте юридичну оцінку діям начальника відділу поліції. Які повноваження має Національна поліція при розгляді зазначеного виду правопорушення? Визначте порядок провадження та компетенцію посадових осіб.

Рішення: глава 5, 17, 19 КУпАП.

Задача № 3

Працівниками патрульної поліції був доставлений до органу Національної поліції громадянин Беркацашвілі А. Г. за появу у громадському місці у п'яному вигляді. Черговий органу почав складати протокол про адміністративне правопорушення за ст. 178 КУпАП. На вимогу чергового гр. Беркацашвілі А. Г. надав паспорт громадянина Грузії і сказав, що погано володіє українською і російською мовами, не може зрозуміти, за що його затримали, і попросив визвати його друга Сураджишвілі М. К., до якого він приїхав в гості і який знає мову. Черговий записав у протокол відомості про особу, а також зробив відмітку про те, що гр. Беркацашвілі А. Г. відмовився від надання свідчень і підпису протоколу, потім попросив двох працівників поліції засвідчити відмову. Гр. Беркацашвілі А. Г. виявляв незгоду і вимагав надання адвоката. Через 5 годин начальником відділення поліції було накладено стягнення на гр. Беркацашвілі А.Г.

Які порушення провадження у справах про адміністративні правопорушення були допущені у цій ситуації?

Рішення: глава 17, 21, 22 КУпАП.

Задача № 4

Нарядом патрульної поліції на маршруті патрулювання в 22.30 біля кафе «Візон» був виявлений громадянин Лобачов О. М., який, знаходячись у стані алкогольного сп'яніння, лежав на газоні у забрудненому і рваному одязі, був без взуття.

Дайте юридичну оцінку гр. Лобачову. Які заходи забезпечення провадження у справі про адміністративне правопорушення компетентні застосувати працівники патрульної поліції у цій ситуації?

Рішення: глава 14, 20 КУпАП.

Задача № 5

За розпивання спиртних напоїв у громадському місці громадянин Плетньов А.В. 1 червня був притягнутий до адміністративної відповідальності за статтею 178 КУпАП. Начальником відділення поліції на правопорушника було накладено штраф. Не сплативши штраф, гр. Плетньов А.В. поїхав у відрядження на два місяці. 15 серпня дільничний офіцер поліції, побачивши Плетньова А.В. за місцем мешкання, став вимагати від нього сплатити штраф.

Оцініть правомірність вимог працівника поліції? Який порядок виконання стягнень у вигляді штрафу?

Рішення: глава 27 КУпАП.

Задача № 6

Інспектором патрульної поліції за невиконання громадянином Бубенцовим вимоги про зупинку транспортного засобу було накладено стягнення у вигляді штрафу розміром десять неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Через 15 днів гр. Бубенцов подав скаргу до управління патрульної поліції, вважаючи, що інспектор патрульної поліції не мав права виносити постанову про накладення адміністративного стягнення.

Чи обґрунтована скарга гр. Бубенцова, які порушення допущені у цій ситуації?

Рішення: глава 10, 22, 24 КУпАП, розділ II-III Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затвердженої наказом МВС України від 07 листопада 2015 року № 1395.

Задача № 7

Дільничним офіцером поліції спільно з громадським помічником було затримано громадянку Кочергіну за торгівлю ковбасами з рук у підземному переході. Через чотири години після з'ясування обставин справи і складання протоколу про адміністративне правопорушення Кочергіну відпустили.

Які порушення були допущені у цій ситуації дільничним офіцером поліції?

Рішення: глава 20 КУпАП.

Задача № 8

Нарядом патрульної служби двоє неповнолітніх чотирнадцяти років були доставлені до чергової частини органу національної поліції за появу у громадському місці у п'яному вигляді, про що було повідомлено їх батьків.

Яке правопорушення Ви вбачаєте в цьому випадку? Визначте суб'єктів адміністративного правопорушення.

Рішення: глава 2, 14 КУпАП.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ:

1. Яка стаття Кодексу України про адміністративні правопорушення закріплює повноваження органів Національної поліції на складання протоколів про адміністративні правопорушення:

- а) стаття 254 КУпАП;
- б) стаття 255 КУпАП;
- в) стаття 256 КУпАП;
- г) стаття 257 КУпАП;
- д) стаття 258 КУпАП.

2. Яка стаття Кодексу України про адміністративні правопорушення закріплює повноваження органів Національної поліції на розгляд справ про адміністративні правопорушення:

- а) стаття 218 КУпАП;
- б) стаття 219 КУпАП;
- в) стаття 220 КУпАП;
- г) стаття 221 КУпАП;
- д) стаття 222 КУпАП.

3. Скільки стадій має провадження у справах про адміністративні правопорушення:

- а) 2;
- б) 3;
- в) 4;
- г) 5;
- д) 6.

4. Які терміни розгляду справ про адміністративне правопорушення?

- а) протягом доби, трьох днів;
- б) протягом доби, трьох днів, п'яти днів;
- в) протягом доби, трьох днів, п'яти днів, семи днів, десяти днів;
- г) протягом доби, трьох днів, п'яти днів, семи днів, п'ятнадцяти днів.

д) протягом трьох днів, п'яти днів, десяти днів.

5. У яких випадках здійснюється доставлення:

- 1) коли правопорушник знаходиться у нетверезому стані;
- 2) коли складання протоколу неможливе на місці скоєння правопорушення;
- 3) коли немає свідків правопорушення;
- 4) за бажанням правопорушника;
- 5) за наказом начальника Національної поліції.

6. На який термін може бути тимчасово вилучено посвідчення водія

- а) до 10 днів;
- б) до 1 місяця;
- в) до 3 місяців;
- г) до 6 місяців;
- д) назавжди.

7. Транспортний засіб може бути тимчасово затриманий на термін

- а) до 3 днів;
- б) до 5 днів;
- в) до 10 днів;
- г) до 30 днів;
- д) до 3 місяців.

8. Які дії здійснює орган, посадова особа у випадку якщо протокол про адміністративне правопорушення не складається?

- а) правопорушника направляють одразу до суду для розгляду справи;
- б) правопорушнику вноситься усне зауваження;
- в) правопорушнику вноситься усне попередження;
- г) правопорушника затримують для подальшого з'ясування обставин справи;
- д) на місці скоєння правопорушення вноситься постанова у справі про адміністративне правопорушення.

9. Протягом якого терміну постанова по справі про адміністративне правопорушення повинна бути вручена або надіслана особі, щодо якої її винесено:

- а) негайно;
- б) протягом доби;
- в) протягом трьох днів;
- г) протягом п'яти днів;
- д) протягом десяти днів.

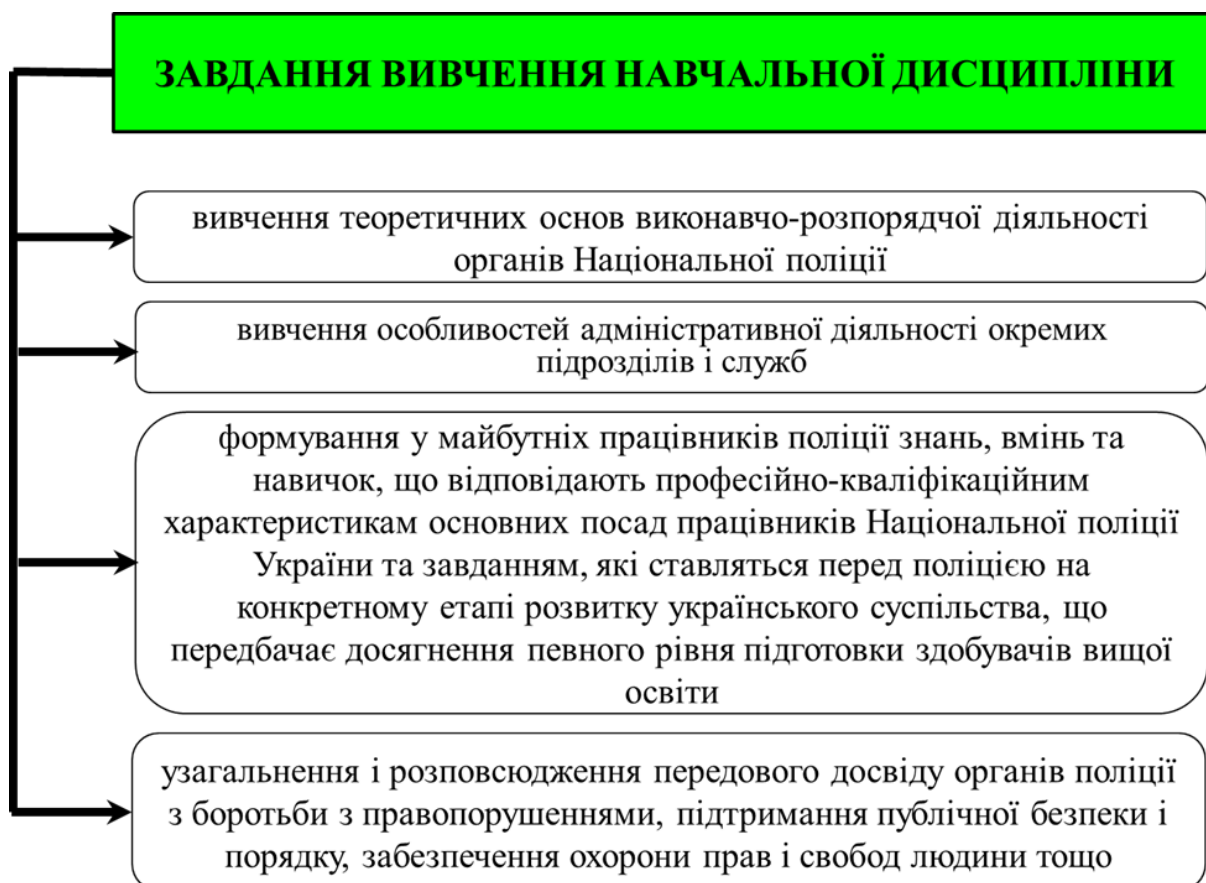
10. Термін оскарження постанови у справі про адміністративне правопорушення складає:

- а) три дні;
- б) п'ять днів;
- в) десять днів;
- г) один місяць;
- д) один рік.

Тема 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

**СИСТЕМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ НП”**

внутрішньо узгоджений, логічно послідовний ряд
основних питань (тем), що відповідають її змісту

**ЗАГАЛЬНА
ЧАСТИНА**

**ОСОБЛИВА
ЧАСТИНА**

**СПЕЦІАЛЬНА
ЧАСТИНА**

**Міждисциплінарні
зв'язки навчальної дисципліни
Адміністративна діяльність
Національної поліції**

**Адміністративне
право**

**Управління
в ОВС**

**Тактико-спеціальна
підготовка**

**Адміністративний
процес**

Адміністративна діяльність Національної поліції

врегульована нормами адміністративного права специфічна, виконавчо-розпорядча, підзаконна, державно-владна діяльність з організації та здійснення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку

РИСИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НП

виконавчо-розпорядчий характер

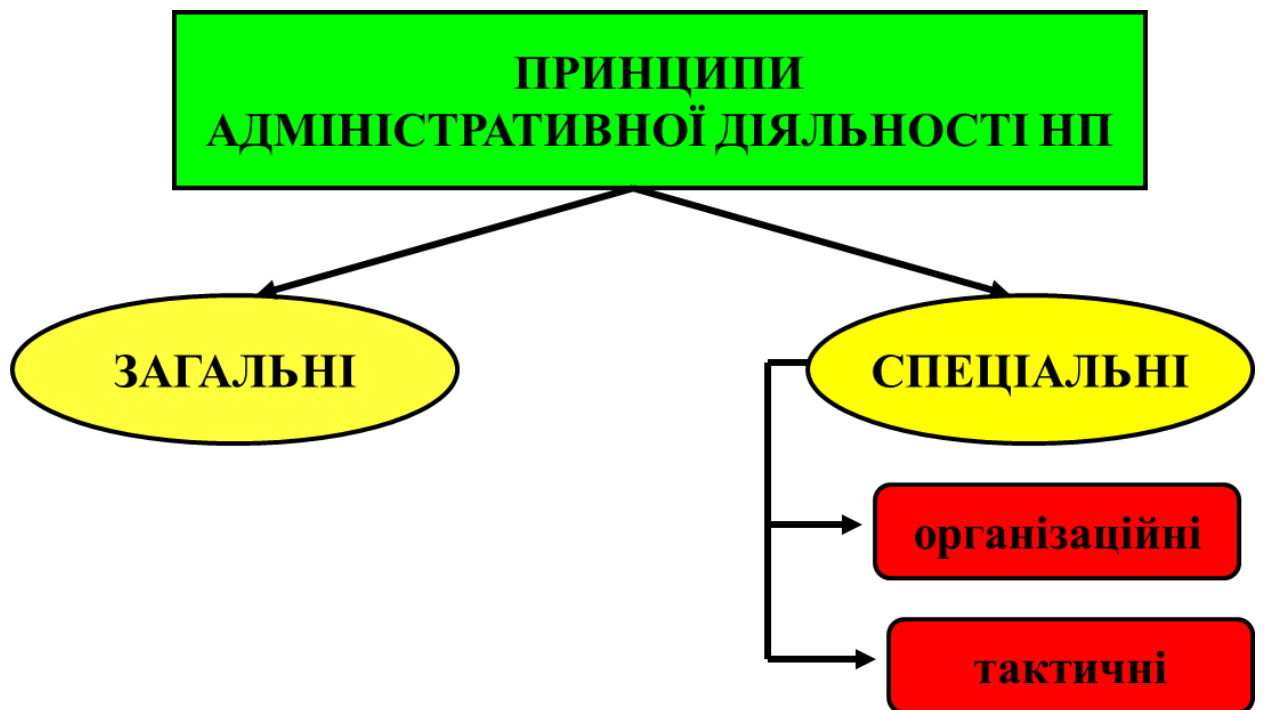
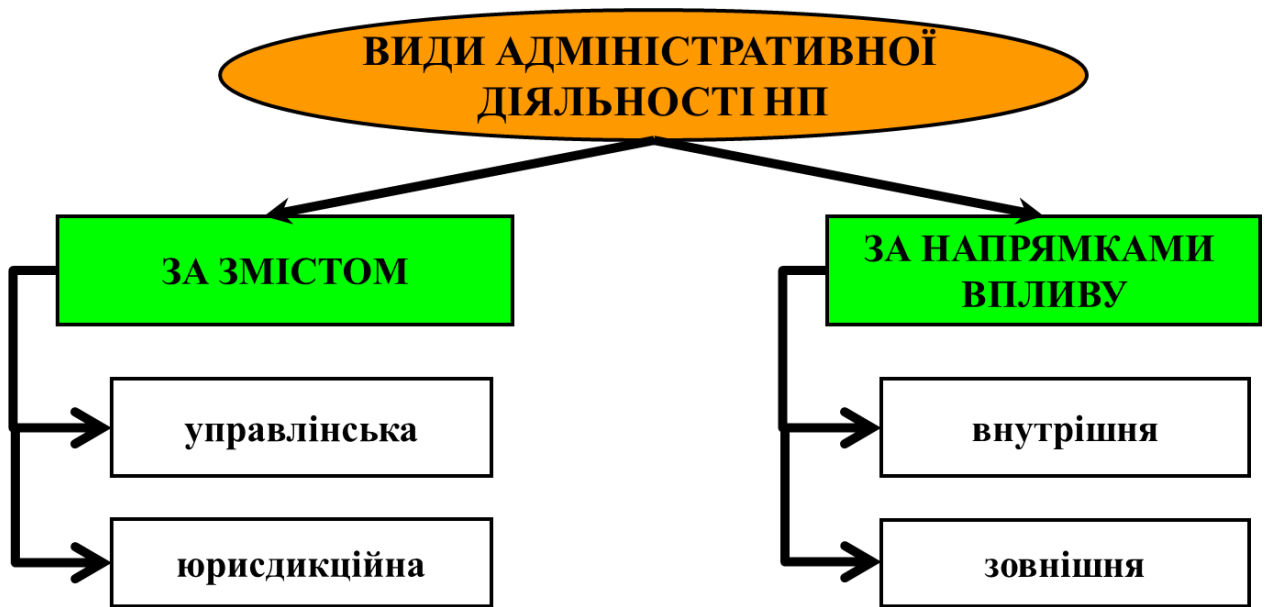
підзаконний характер діяльності ОВС

державно-владний характер

публічно-сервісний характер

підзвітність та підконтрольність

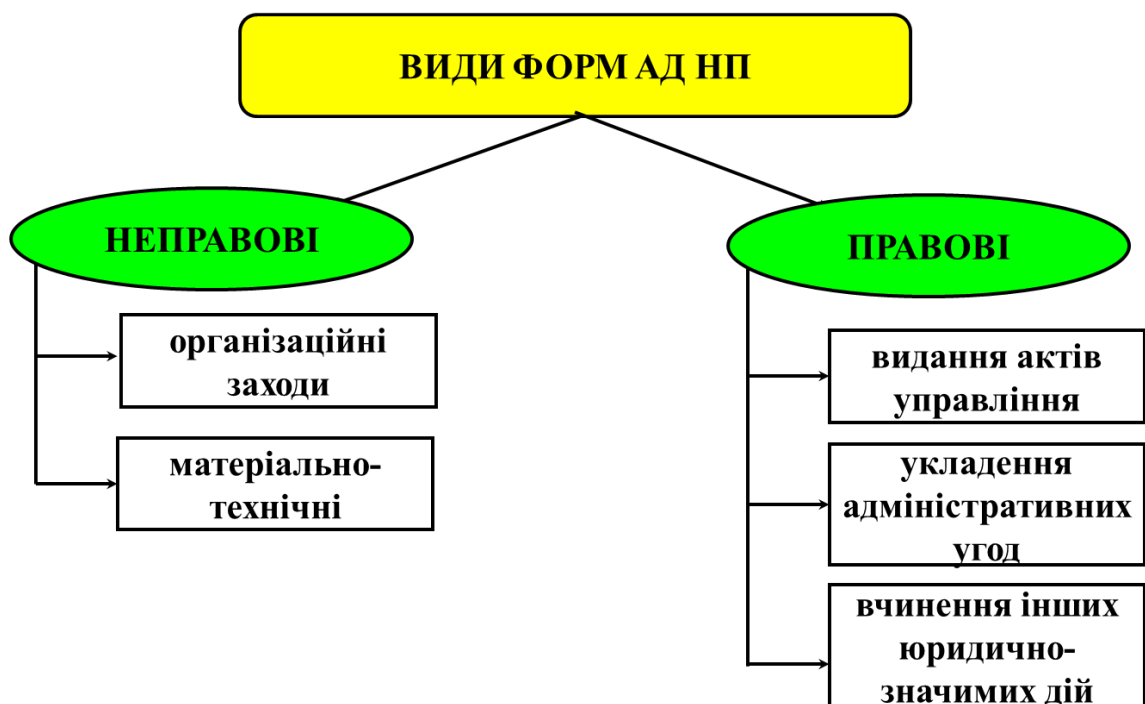
профілактична спрямованість

Тема 2

ФОРМИ ТА МЕТОДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Форма адміністративної діяльності Національної поліції – сукупність однорідних за своєю правовою природою та характером груп адміністративних дій, які провадяться з метою забезпечення громадської безпеки та охорони громадського порядку

НЕПРАВОВІ ФОРМИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАХОДИ

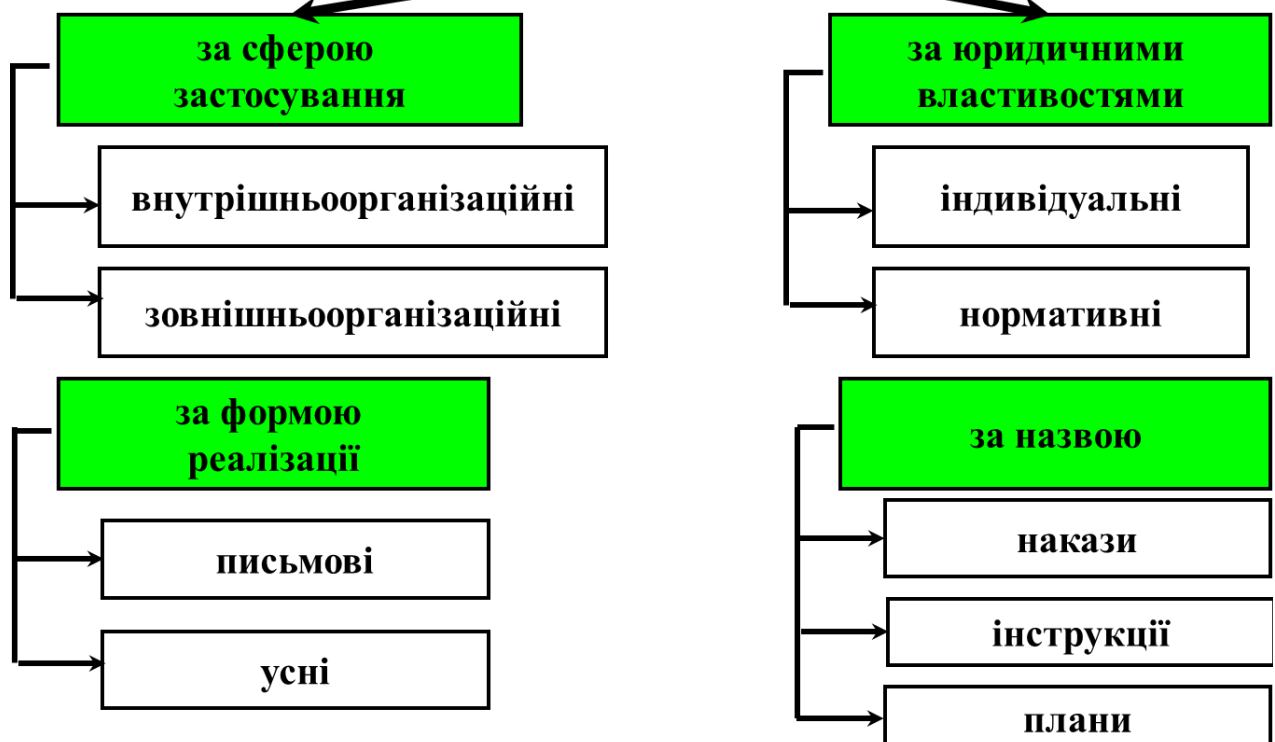
проводяться з метою ефективного функціонування всієї системи підрозділів Національної поліції і не спричиняють виникнення, зміни або припинення правовідносин.

До них відносяться проведення різного роду нарад, інструктажів, навчання особового складу, вивчення узагальнення і розповсюдження передового досвіду тощо

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНІ ДІЇ

за допомогою них забезпечується процес діяльності Національної поліції. Це будь-які дії, спрямовані на удосконалення матеріально-технічного забезпечення Національної поліції, впровадження інформаційних технологій в її адміністративну діяльність, обробка, аналіз, узагальнення і збереження інформації, здійснення діловодства тощо.

КЛАСИФІКАЦІЯ АКТІВ УПРАВЛІННЯ НП

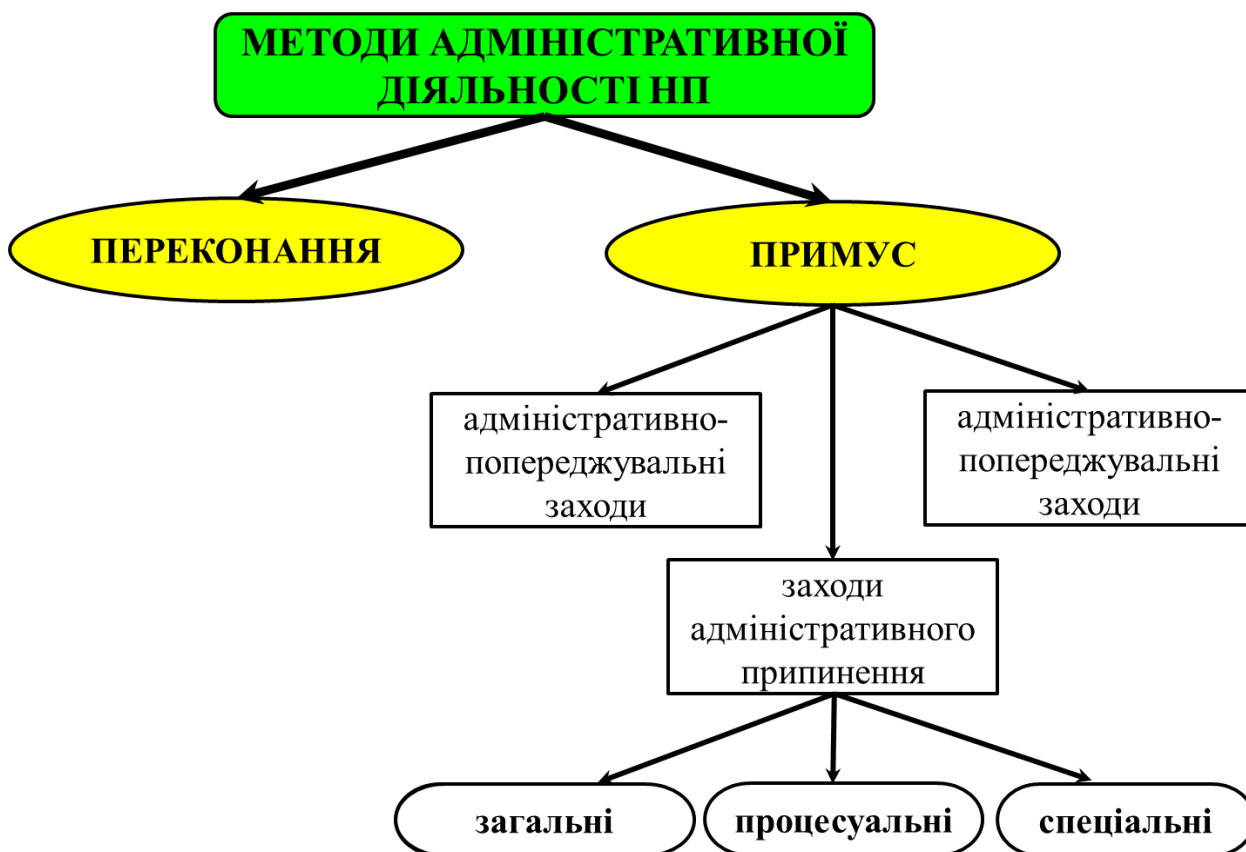
ДОГОВІР В АДМІНІСТРАТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НП – це добровільна угода двох чи більше суб'єктів адміністративного права, один з яких наділений власними або делегованими повноваженням у правоохоронній сфері

ДОГОВІР ЩОДО НАДАННЯ ПОСЛУГ З ОХОРОНИ

ДОГОВІР ПРО ВЗАЄМОДІЮ, СПІВПРАЦЮ

КОНТРАКТ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ В ПОЛІЦІЇ

ДОГОВОРИ ІЗ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ НА ЗДІЙСНЕННЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

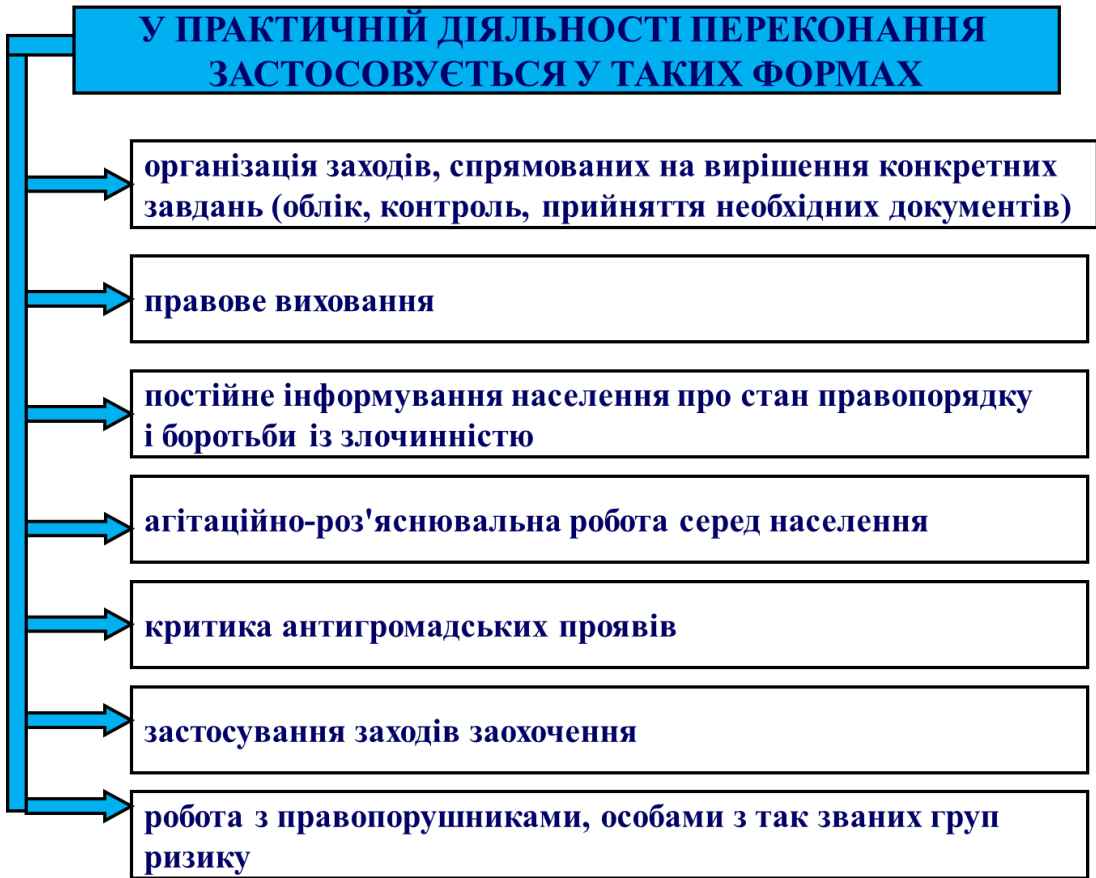
МЕТОДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НП – це сукупність способів, засобів адміністративно-правового впливу, що застосовуються органами Національної поліції з метою практичної реалізації покладених на них завдань і функцій

ПЕРЕКОНАННЯ

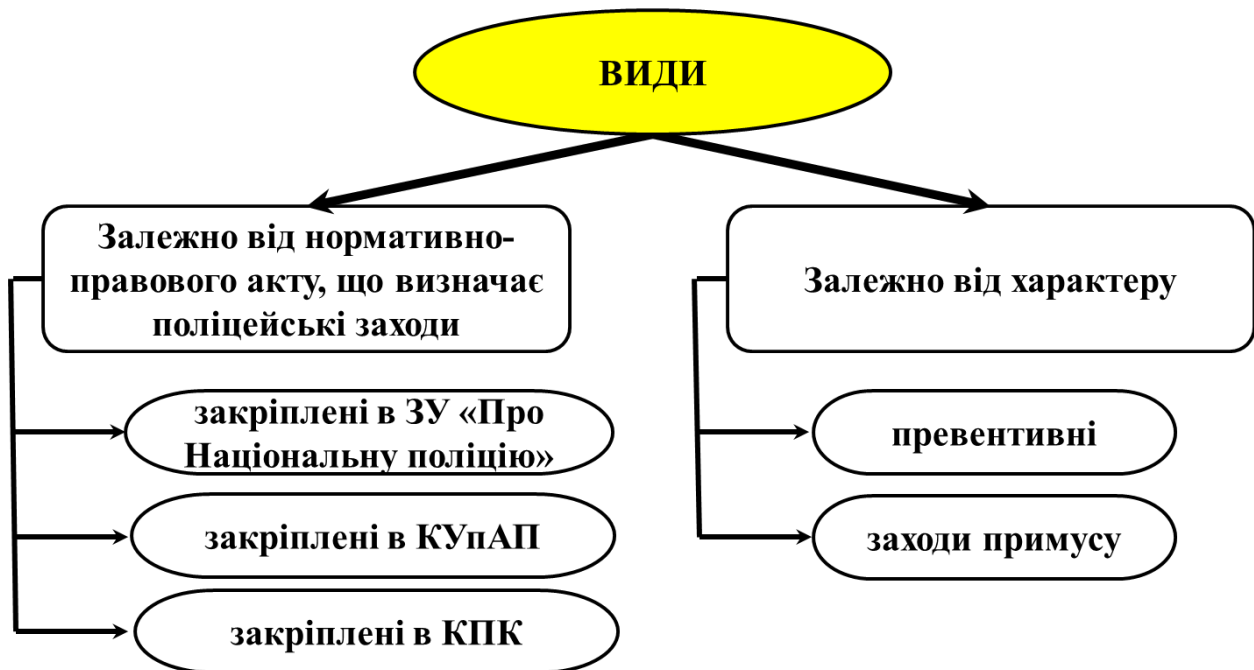
реалізується через вплив на свідомість і волю осіб, з метою формування у них позиції добровільного дотримання ними норма права. Головною метою методу переконання є формування у громадян усвідомлення в обґрунтованості, доцільності та необхідності добровільного та сумлінного додержання встановлених державою норм права.

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРИМУС

застосування відповідними суб'єктами до осіб, які не перебувають в їх підпорядкуванні, незалежно від волі і бажання останніх, передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу морального, майнового, особистісного та іншого характеру з метою охорони суспільних відносин, що виникають у сфері державного управління, шляхом попередження і припинення правопорушень, покарання за їх вчинення

ПОЛІЦЕЙСЬКИЙ ЗАХІД –
це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру,
що обмежує певні права і свободи людини та застосовується
поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання
покладених на поліцію повноважень

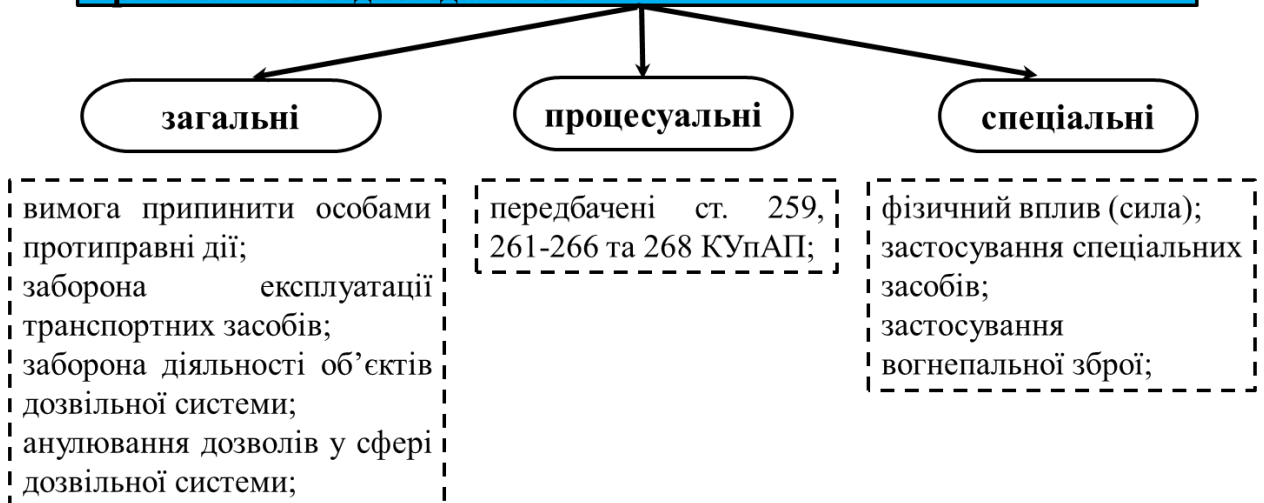
АДМІНІСТРАТИВНО-ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНІ (ЗАПОБІЖНІ) ЗАХОДИ – комплекс заходів впливу морального, фізичного, організаційного та іншого характеру, які дозволяють виявляти і не допускати правопорушення, забезпечувати громадський порядок і громадську безпеку за різних надзвичайних обставин

- перевірка документів;
- опитування особи;
- поверхнева перевірка і огляд;
- зупинення транспортного засобу;
- вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території;
- обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;
- проникнення до житла чи іншого володіння особи;
- перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;
- застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису

АДМІНІСТРАТИВНО-ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНІ (ЗАПОБІЖНІ) ЗАХОДИ – комплекс заходів впливу морального, фізичного, організаційного та іншого характеру, які дозволяють виявляти і не допускати правопорушення, забезпечувати громадський порядок і громадську безпеку за різних надзвичайних обставин

- перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб;
- поліцейське піклування;
- профілактичний облік певної категорії осіб;
- офіційне застереження осіб про неприпустимість протиправної поведінки;
- внесення до державних органів, підприємств, установ, організацій пропозицій і подань щодо усунення причин та умов, які сприяли вчиненню правопорушень;
- перевірка у фізичних і юридичних осіб дозволів (ліцензій) на здійснення певних дій або заняття певною діяльністю, контроль за якими покладений на органи Національної поліції;
- огляд багажу та особистий огляд пасажирів на повітряному транспорті;

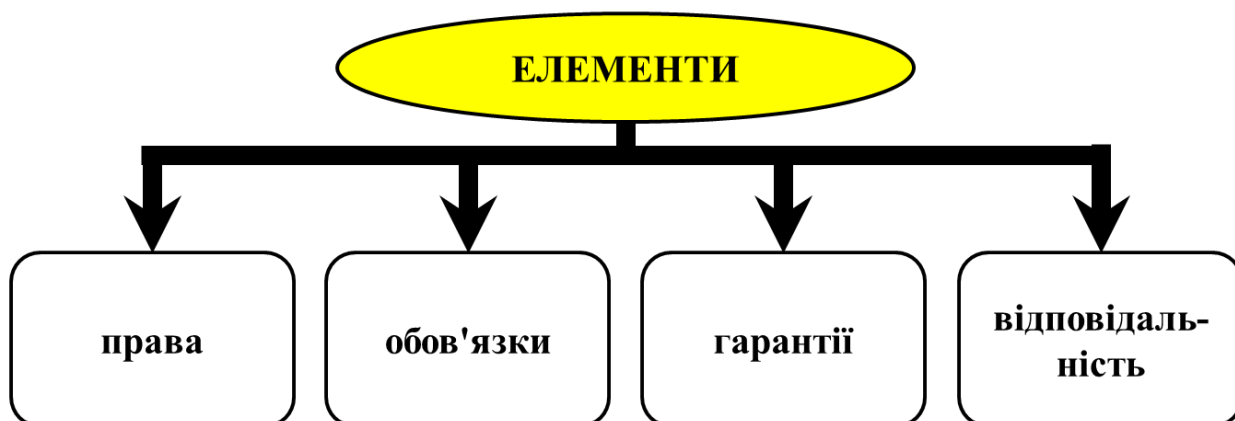
ЗАХОДИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИПИНЕННЯ – передбачені законом засоби впливу, спрямовані на примусове переривання (припинення) діянь, які мають ознаки адміністративного правопорушення, а в окремих випадках – і кримінально-правовий характер, недопущення шкідливих наслідків протиправної поведінки, забезпечення провадження в справі про адміністративне правопорушення і притягнення винного до адміністративної, а у виняткових випадках – до кримінальної відповідальності

Тема 3

ПОЛЦЕЙСЬКА КАР'ЄРА

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПРАЦІВНИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛЦІЇ - це регламентована нормами адміністративного законодавства система складових елементів, що визначають правове становище працівника поліції в правовідносинах з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, фізичними та юридичними особами, а також з іншими поліцейськими при виконанні посадових обов'язків, що характеризує його як суб'єкта державно-владних повноважень

ОБОВ'ЯЗКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

міра належної та необхідної для виконання покладених на нього завдань та функцій поведінки, зміст якої виражається у здійсненні певних дій або в утриманні від них та визначається законодавством України

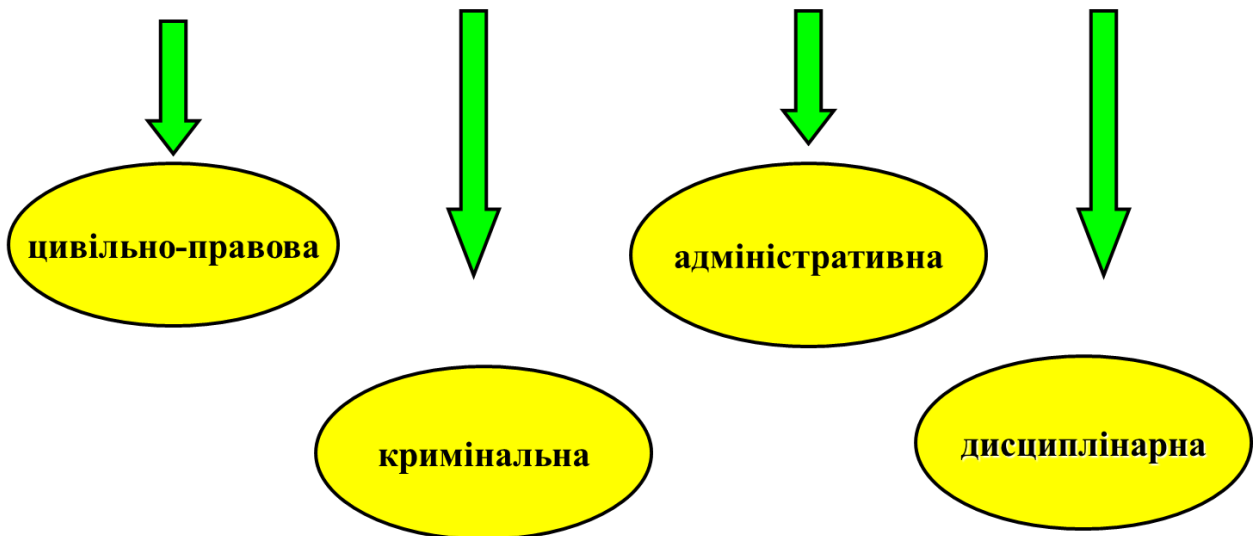
ст. 18 Закону України «Про Національну поліцію»

ГАРАНТІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

закріплена в законодавстві система засобів адміністративно-правового впливу із забезпечення діяльності поліцейських, яка забезпечує реалізацію ними своїх прав і обов'язків

ст. 62 Закону України «Про Національну поліцію»

Відповідальність поліцейського

СЛУЖБА В ОРГАНАХ ПОЛІЦІЇ – це державна служба особливого характеру, яка є професійною діяльністю поліцейських з виконання покладених на поліцію повноважень (ч.1 ст. 59 Закону України “Про Національну поліцію”)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ В ПОЛІЦІЇ

Про Національну поліцію :
Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII

Про затвердження Порядку присвоєння спеціальних звань поліції та позбавлення спеціальних звань: Наказ МВС України від 12 березня 2016 року № 177

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ В ПОЛІЦІЇ

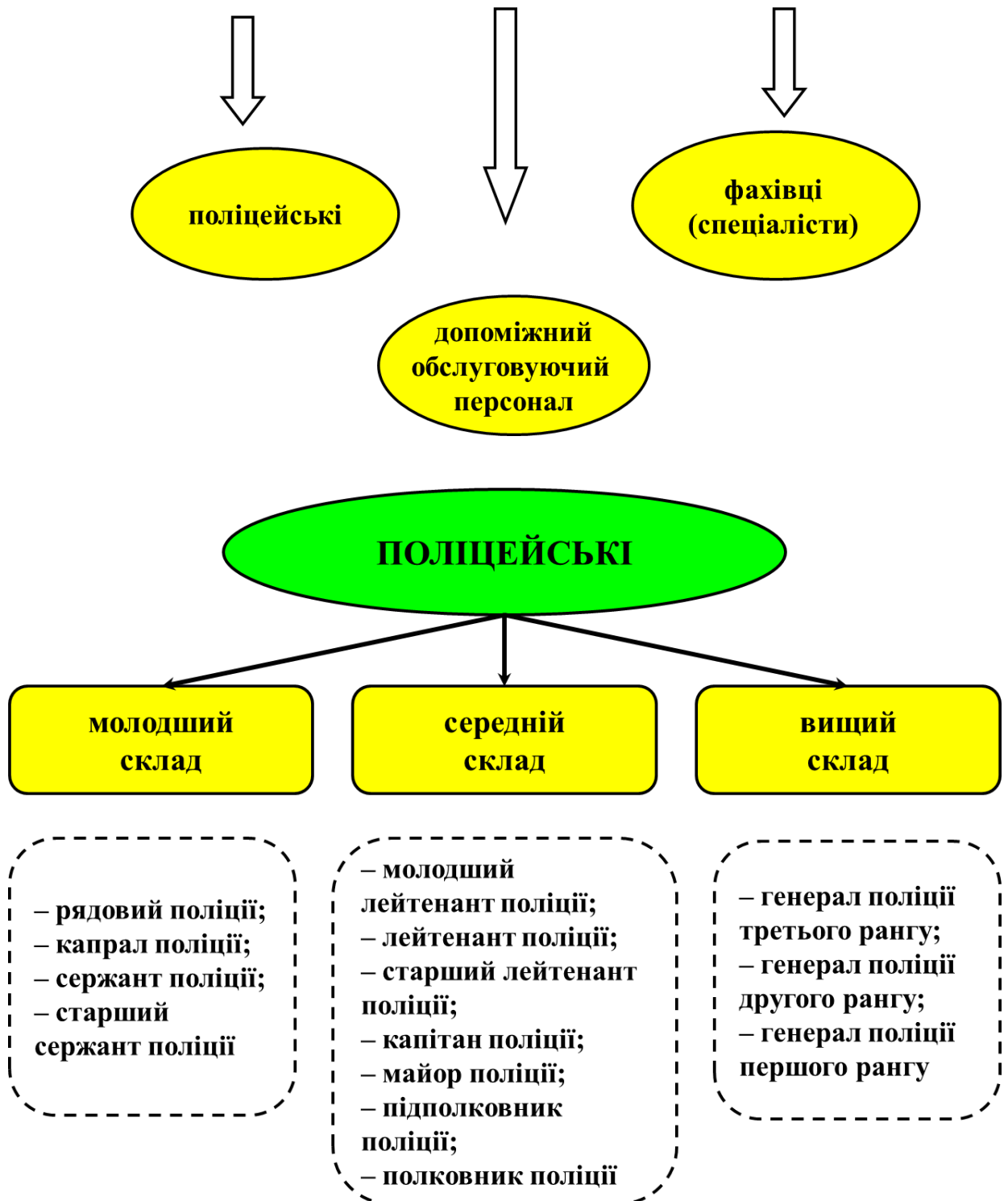
Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських: Наказ МВС України від 17 листопада 2015 №1465

Про затвердження Порядку складання Присяги працівниками Національної поліції: Наказ МВС України від 09 листопада 2015 №1453

Про затвердження Правил етичної поведінки працівників апарату Міністерства внутрішніх справ України, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належить до сфери управління МВС: Наказ МВС України від 28 квітня 2016 року №326

Про затвердження Порядку добору, направлення та зарахування кандидатів на навчання до вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для міністерства внутрішніх справ, поліцейських та військовослужбовців Національної гвардії України: Наказ МВС України від 15 квітня 2016 року №315

ПЕРСОНАЛ ОРГАНІВ І ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПОДІЛЯЮТЬСЯ НА ВИДИ

Проходження служби в органах Національної поліції

система елементів, що складається з юридичних фактів, які спричиняють виникнення, зміну і припинення відносин суб'єкта з органами Національної поліції

розділ VI та розділ VII
Закону України «Про Національну поліцію»

ЕТАПИ ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ

добір на посаду поліцейського

призначення на посаду

присвоєння спеціального звання

атестування поліцейського

переміщення і просування по службі

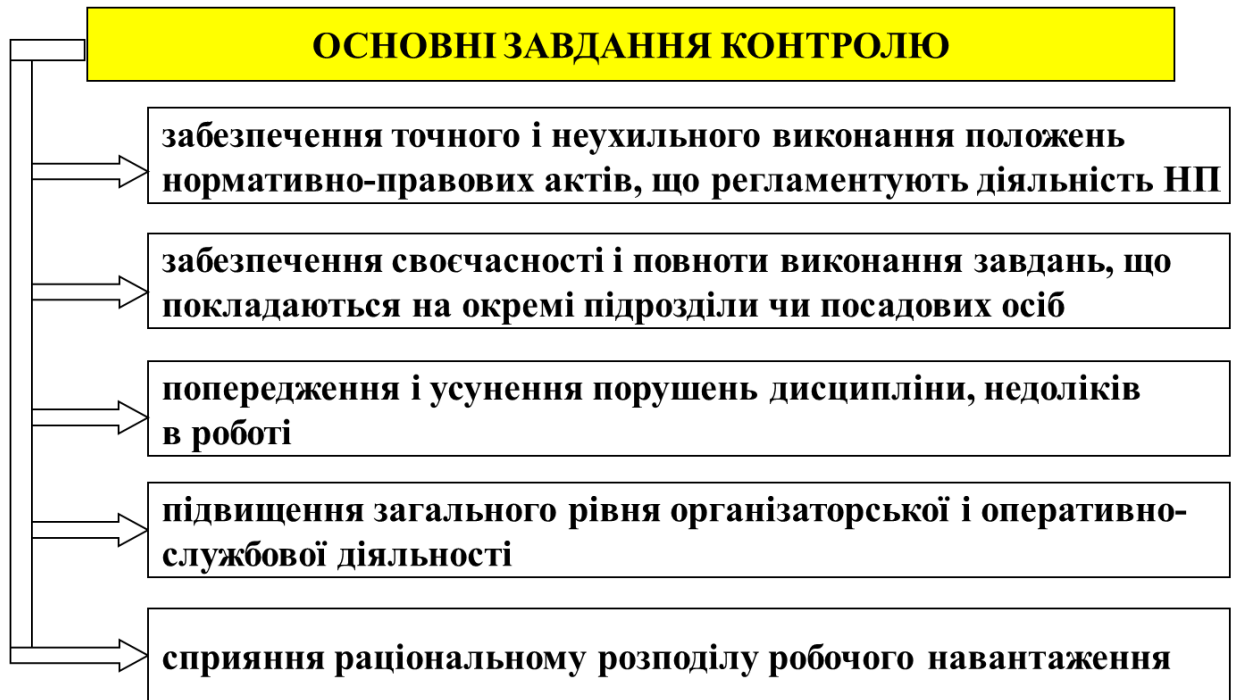
звільнення зі служби

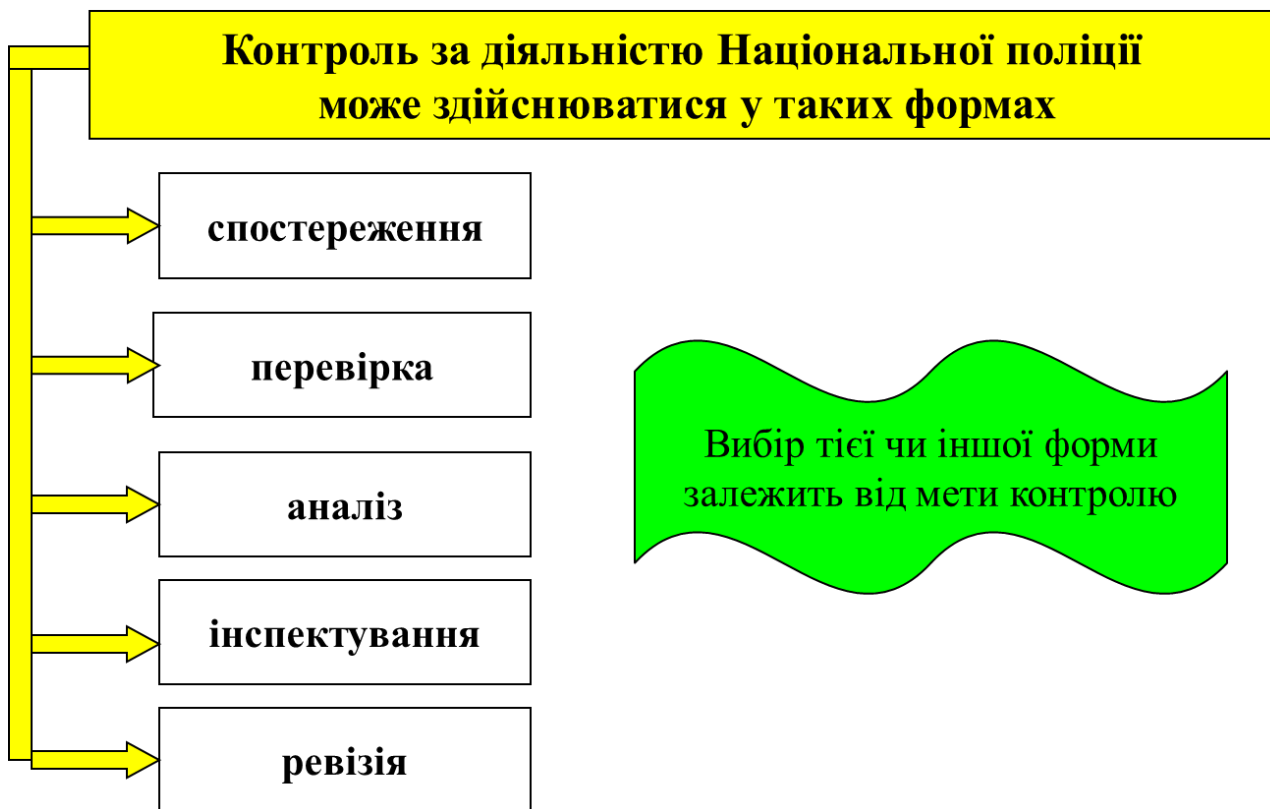
Тема 4

Забезпечення прав і свобод людини, законності та дисципліни в адміністративній діяльності Національної поліції

КОНТРОЛЬ В АДМІНІСТРАТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НП – це спосіб забезпечення дисципліни і законності, який є системою спостереження, вивчення, перевірки і оцінки оперативно-службової діяльності Національної поліції.

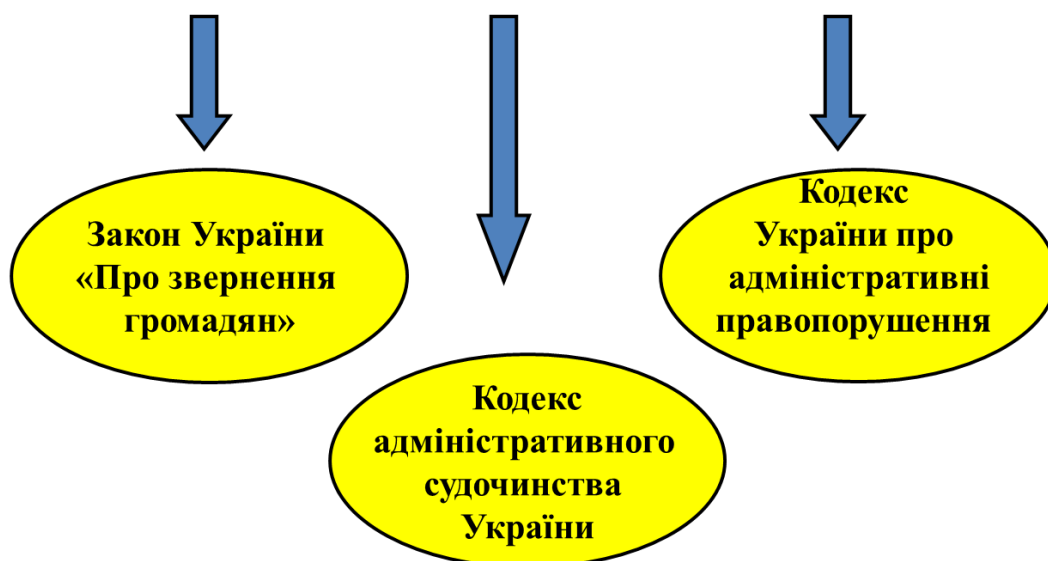
ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД – це специфічний вид діяльності органів прокуратури, який полягає в перевірці точного і неухильного виконання і застосування законів.

НАПРЯМКИ

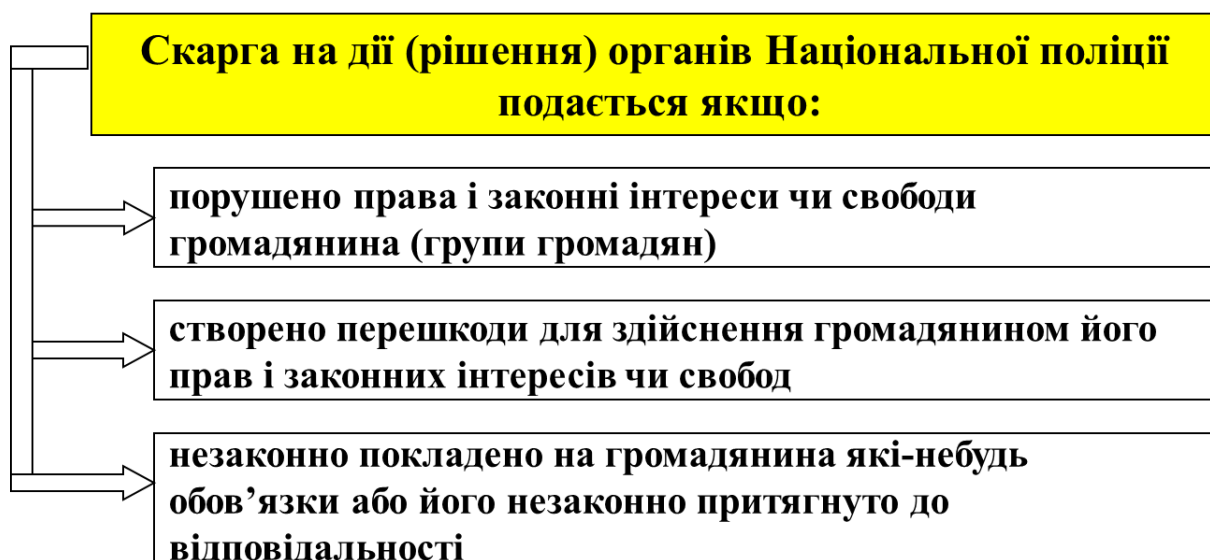
нагляд за виконанням законів при провадженні у справах про адміністративні правопорушення

нагляд за дотриманням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян

Оскарження неправомірних дій працівників Національної поліції

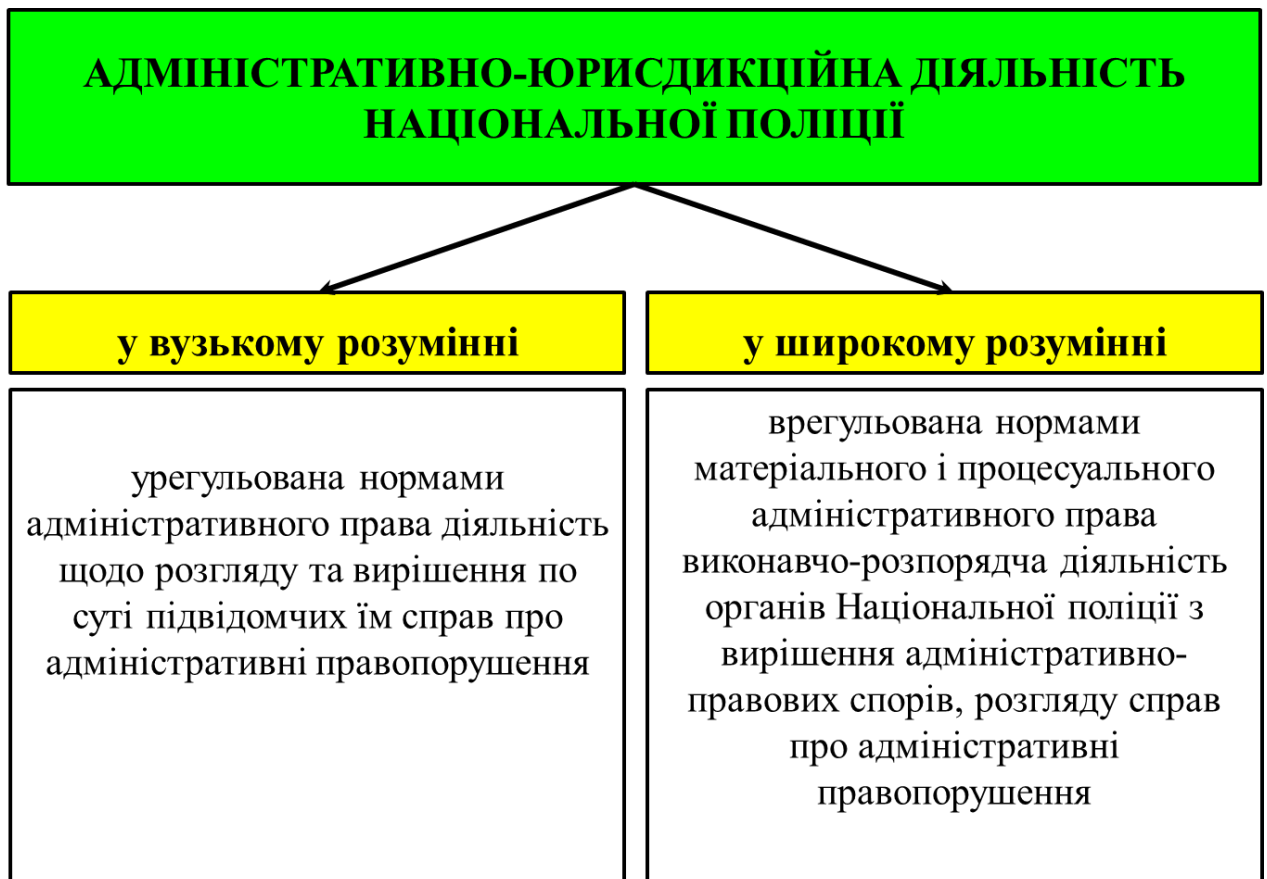

СКАРГА –
звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб.

Тема 5

АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Особливостями адміністративно-юрисдикційної діяльності є те, що:

→ вона є складовою частиною адміністративного процесу, який включає в себе як юрисдикційне, так і процедурне провадження

→ виникає з приводу конкретного адміністративно-правового спору

→ однієї зі сторін завжди виступає відповідний підрозділ чи посадова особа Національної поліції, уповноважені на вирішення спорів

→ має правовий характер, тобто всебічно регламентується нормами адміністративного права

→ ця діяльність спрямована на прийняття правозастосовного рішення на основі правової оцінки дій сторін виниклого спору

ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ НП – це урегульована нормами адміністративного права діяльність щодо розгляду та вирішення по суті підвідомчих їм справ про адміністративні правопорушення

ЗАВДАННЯ ПРОВАДЖЕННЯ

- своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи;
- вирішення її в точній відповідності з законодавством;
- забезпечення виконання винесеної постанови;
- виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень;
- попередження правопорушень;
- виховання громадян у дусі додержання законів;
- зміцнення законності

**ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ
ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
РЕГЛАМЕНТУЄТЬСЯ**

Кодекс України про адміністративні правопорушення
від 7 грудня 1984 року № 8073-Х

Інструкція з оформлення матеріалів про адміністративні
правопорушення в органах поліції, затверджена наказом МВС
України від 06 листопада 2015 року № 1376

Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про
адміністративні правопорушення у сфері забезпечення
безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному
режимі, затверджена наказом МВС України від 07 листопада
2015 року № 1395

**СТАДІЇ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ
ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ**

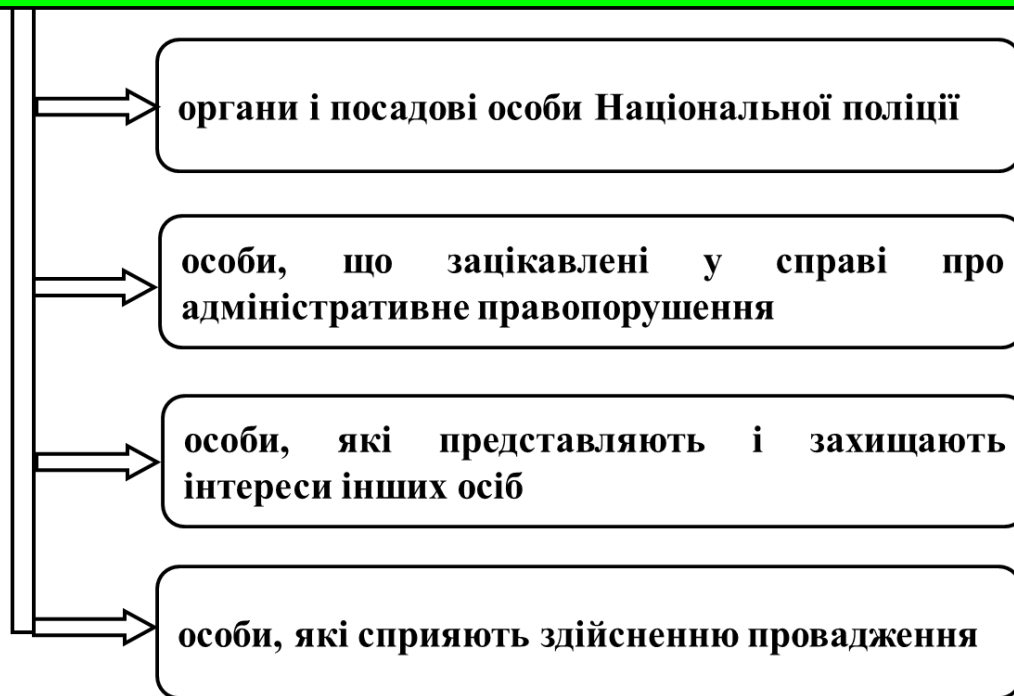
ПОРУШЕННЯ СПРАВИ І
З'ЯСУВАННЯ ЇЇ ОБСТАВИН

РОЗГЛЯД СПРАВИ ПРО
АДМІНІСТРАТИВНЕ
ПРАВОПОРУШЕННЯ

ПЕРЕГЛЯД ПОСТАНОВИ У СПРАВІ ПРО
АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВИ ПО СПРАВІ ПРО
АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

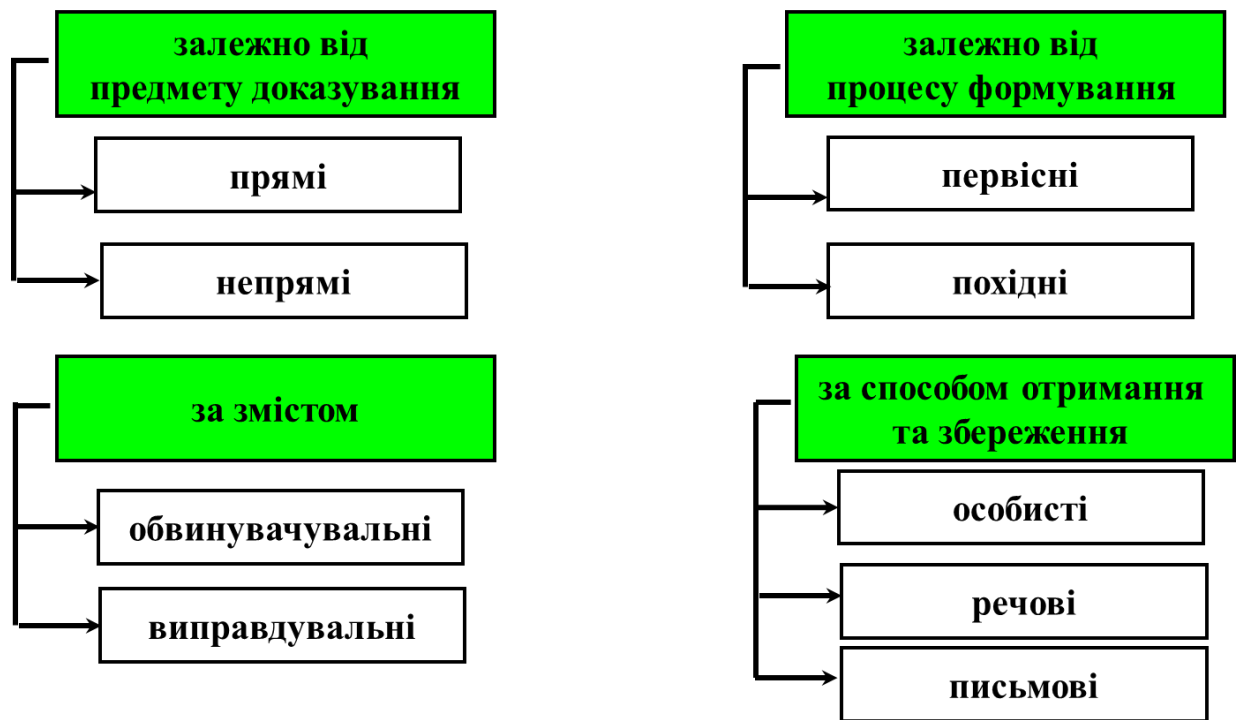
СУБ'ЄКТИ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ – це особи, що потенційно мають право (можуть) бути учасниками провадження за наявності відповідних юридичних фактів

Докази у провадженнях у справах про адміністративні правопорушення

фактичні дані, що мають доказове значення, отримані у встановленому законом порядку, уповноваженим на те органом (посадовою особою) Національної поліції і мають належне процесуальне оформлення, на підставі яких орган (посадова особа), що здійснює провадження по справі, встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність особи в його вчиненні, інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи

КЛАСИФІКАЦІЯ ДОКАЗІВ

Доказування у справах про адміністративні правопорушення

заснований на адміністративно-процесуальних нормах процес збирання, закріплення, дослідження і оцінки уповноваженими на те органами і посадовими особами Національної поліції фактичних даних необхідних для встановлення істини у справі про адміністративне правопорушення і вирішення завдань адміністративно-деліктного провадження

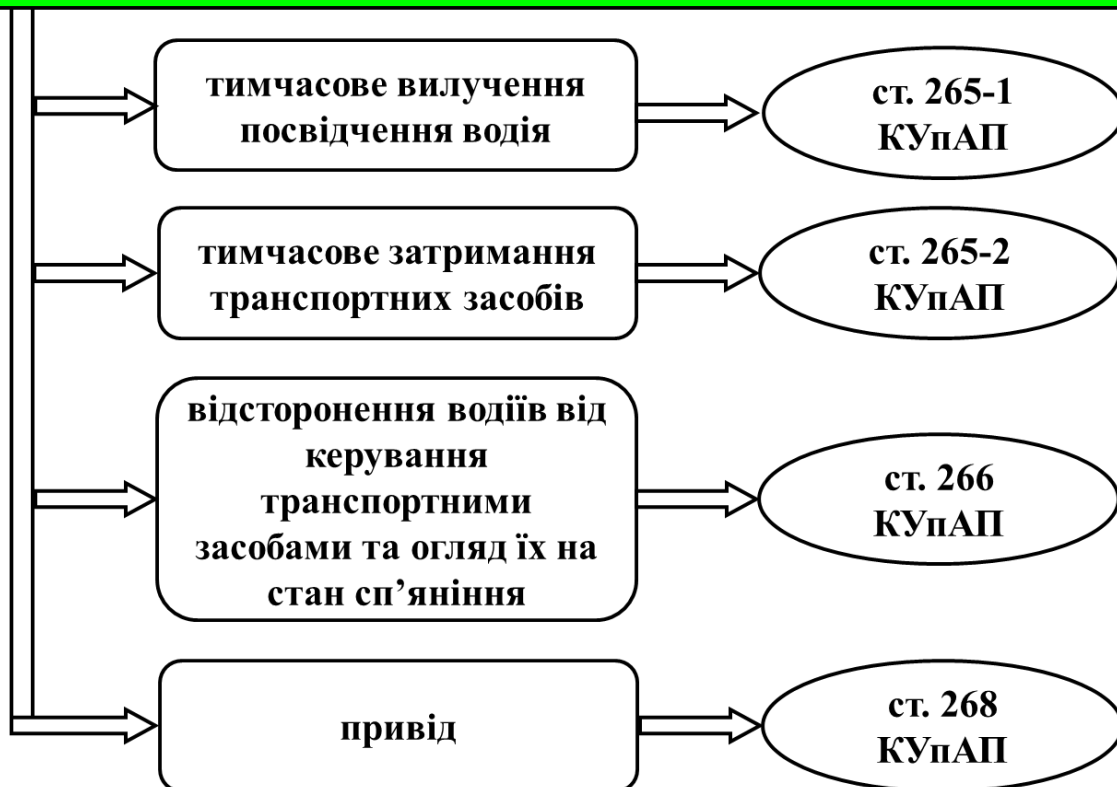
Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення

передбачені адміністративно-процесуальним законодавством процесуальні засоби державно-правового примусу, що застосовуються уповноваженими на те органами (посадовими особами), які здійснюють провадження у справах про адміністративні правопорушення, у чітко визначеному законом порядку, стосовно осіб, які залучаються до адміністративно-процесуальної діяльності для запобігання та припинення їх неправомірних дій, забезпечення виявлення та закріплення доказів, створення інших умов для об'єктивного розгляду адміністративних справ з метою досягнення дієвості адміністративної відповідальності

ВИДИ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

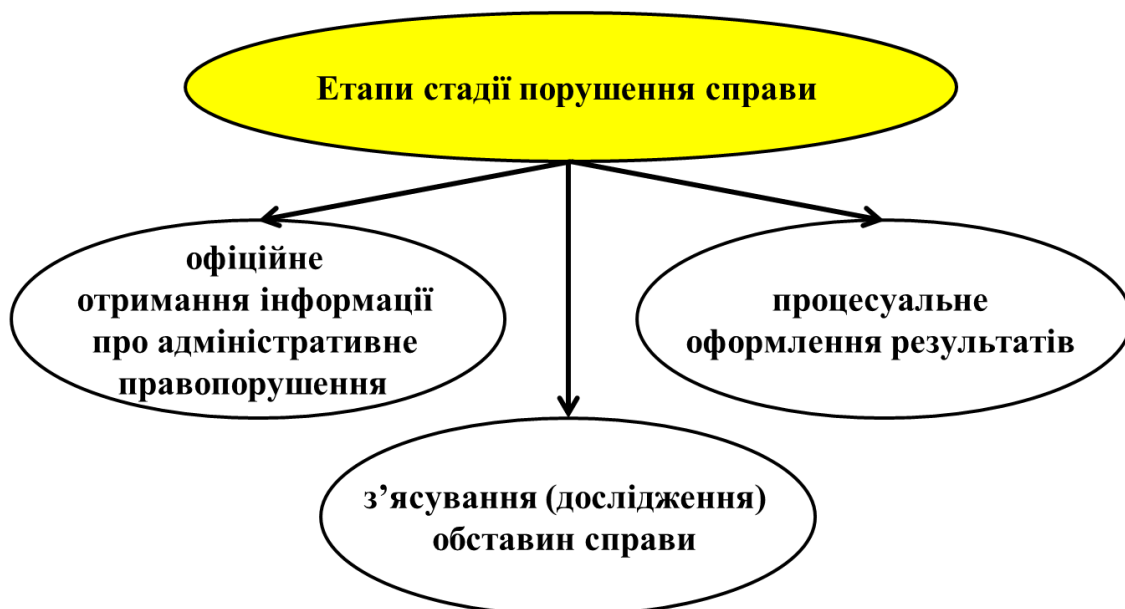

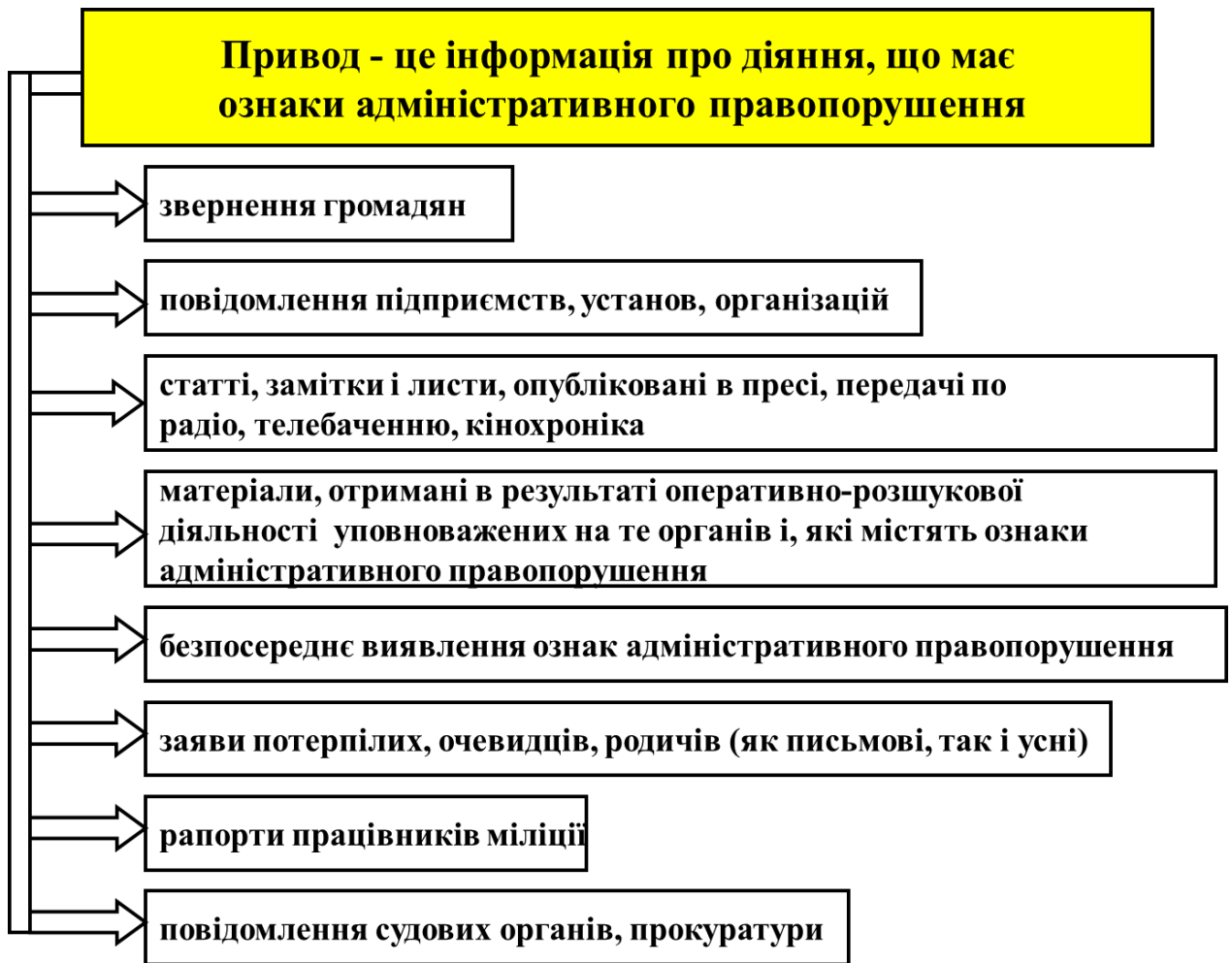
ВИДИ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

СТАДІЯ ПОРУШЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

є ланцюгом логічно пов'язаних процесуально оформлених дій, спрямованих на досягнення єдиного процесуального результату, єдиної мети – підготовки справи про адміністративне правопорушення до її наступної стадії – розгляду.

**Уповноважена особа
Національної поліції**

**з'ясування
обставин
правопорушення**

другий етап

метою якого є оперативне реагування щодо виявлення
ознак вчиненого правопорушення, з'ясування обставин справи,
їх дослідження, фіксація у встановленій формі ознак протиправної поведінки
й створення умов для притягнення правопорушника до
адміністративної відповідальності

Третій етап

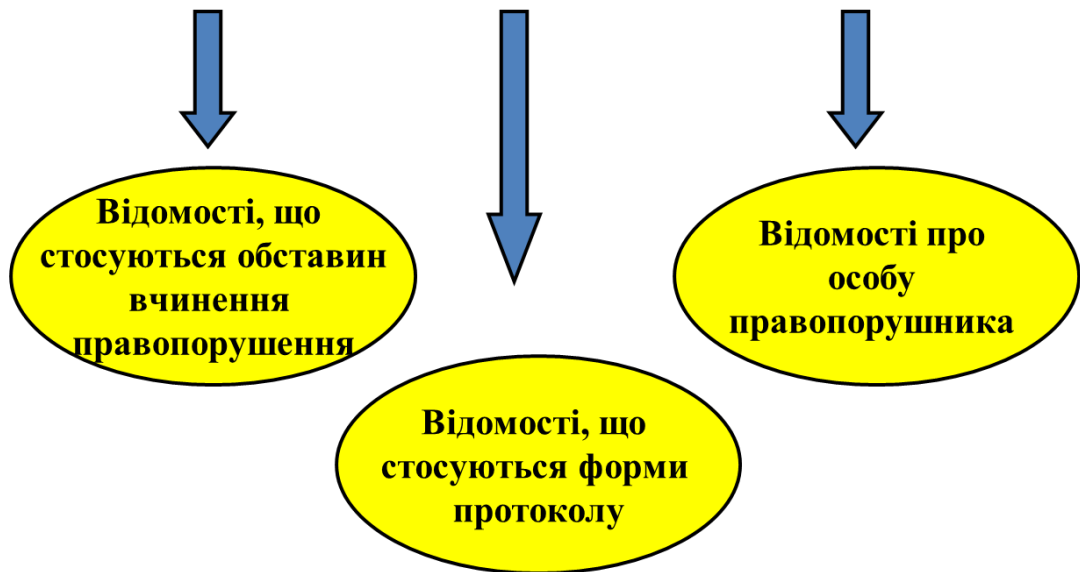
**процесуальне оформлення результатів
дослідження обставин справи –
складання протоколу**

ст. 254 КУпАП

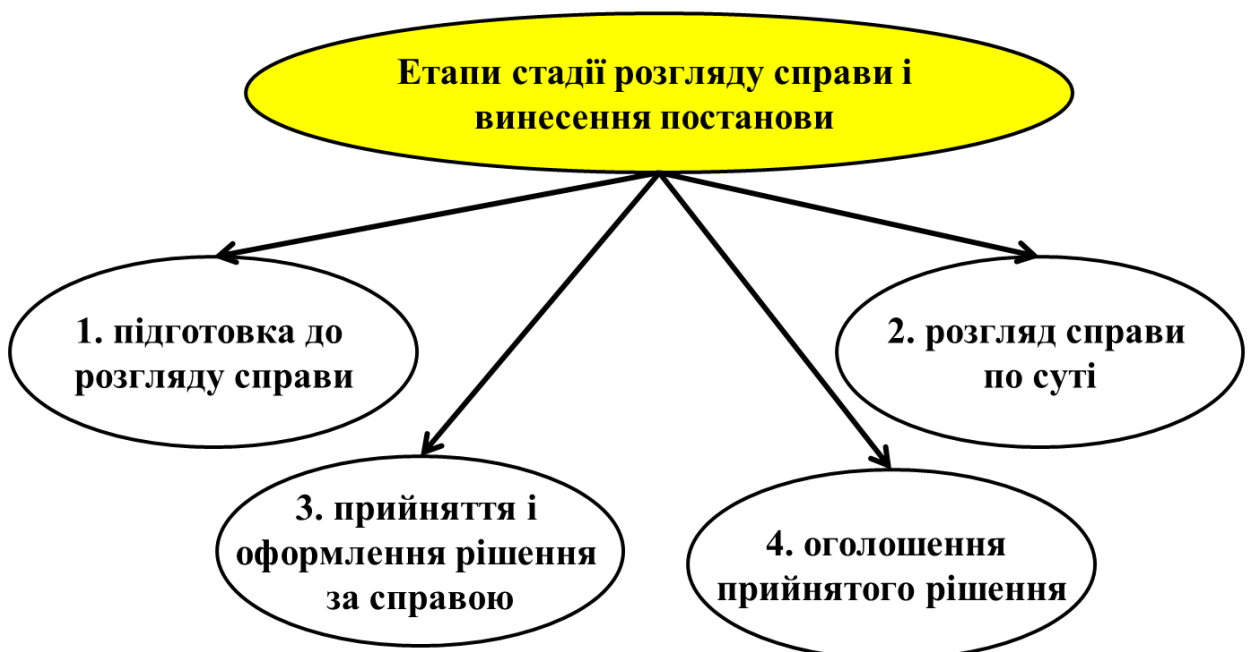
ст. 255 КУпАП

ст. 256 КУпАП

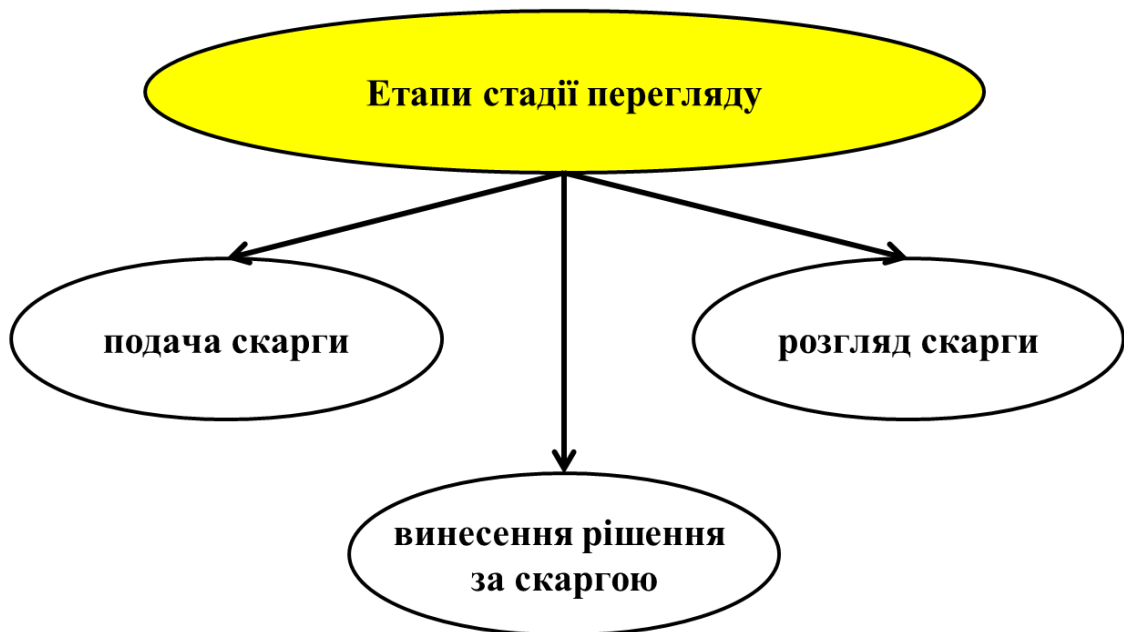
Зміст протоколу про адміністративне правопорушення

Другою стадією провадження у справі про адміністративне правопорушення є **РОЗГЛЯД СПРАВИ І ВИНЕСЕННЯ ПОСТАНОВИ**. Завдання цієї стадії полягають у встановленні винних і забезпеченні правильного застосування законодавства з тим, щоб до кожного правопорушника були застосовані справедливі заходи адміністративного впливу.

Третьою (факультативною) стадією провадження у справі про адміністративне правопорушення є **ПЕРЕГЛЯД ПОСТАНОВИ У СПРАВІ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ** у формі оскарження.

Завершальною стадією провадження у справах про адміністративні правопорушення є стадія виконання постанови про накладення адміністративного стягнення.

На сьогоднішній день на органи Національної поліції покладено обов'язок із виконання постанови районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду (судді). Так, відповідно до ч. 1 ст. 317 КУпАП постанова про позбавлення права керування транспортними засобами виконується посадовими особами органів внутрішніх справ, а також постанови про застосування адміністративного арешту відповідно до ст. 327 КУпАП.

ПРОВАДЖЕННЯ ЗА ЗВЕРНЕННЯМИ ГРОМАДЯН В НП – це врегульована адміністративно-правовими нормами діяльність уповноважених на те органів Національної поліції, їх посадових осіб, у процесі якої здійснюється ряд послідовних дій, спрямованих на розгляд пропозицій, заяв та скарг громадян, у результаті чого реалізуються їх права, свободи та законні інтереси..

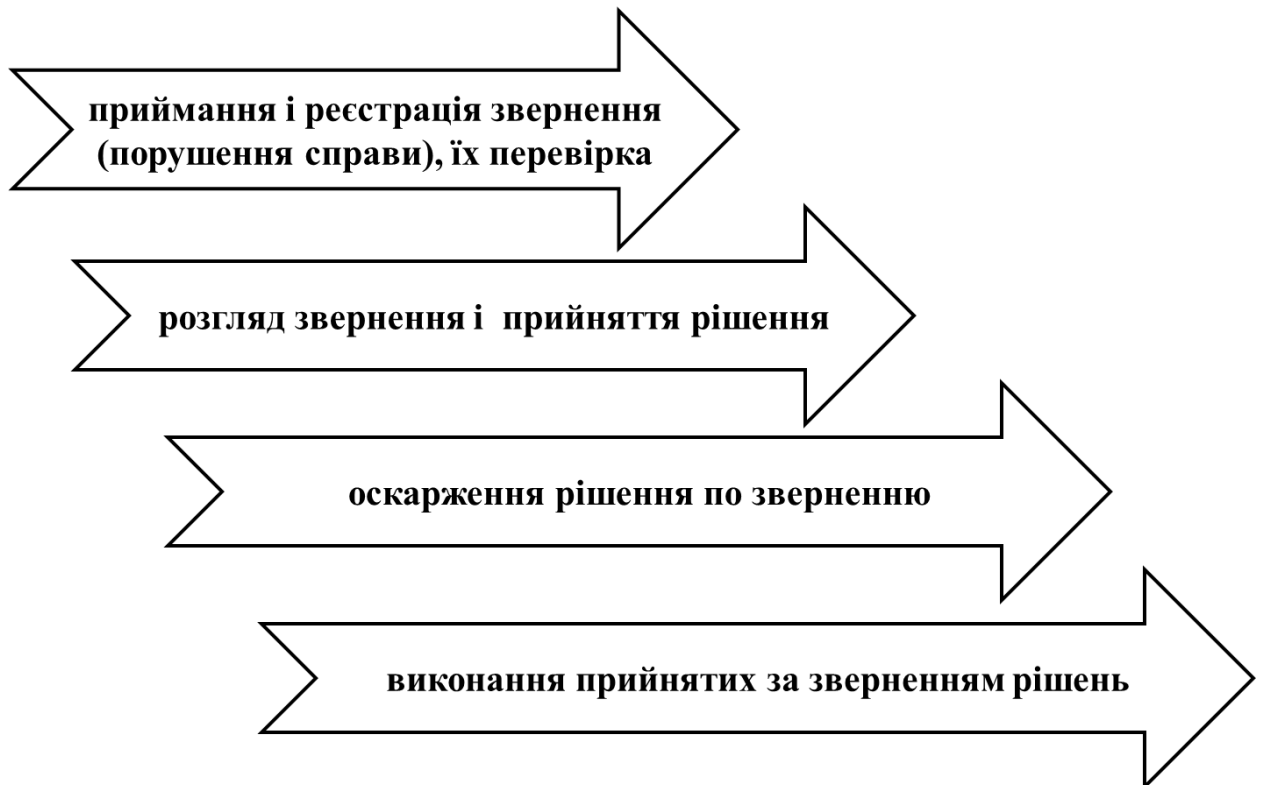
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ ЗА ЗВЕРНЕННЯМИ ГРОМАДЯН

Про звернення громадян : Закон України
від 02 жовтня 1996 року № 393/96-ВР

Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України, затверджене наказом МВС України від 10 жовтня 2004 року № 1177

СТАДІЇ ПРОВАДЖЕННЯ ЗА ЗВЕРНЕННЯМИ ГРОМАДЯН

Стадія подання громадянином звернення та прийняття його до розгляду органом Національної поліції або його посадовою особою

орган, посадові особи, які ведуть діловодство за зверненнями громадян, перевіряють, чи дотримані усі вимоги до звернення, передбачені статтями 4, 5, 17 Закону України «Про звернення громадян», потім його реєструють. Звернення, оформлене без дотримання цих вимог, повертається заявникові з відповідними роз'ясненнями не пізніше як через десять днів від дня його надходження

забороняється відмова в прийнятті та розгляді звернення з посиланням на політичні погляди, стать, вік, віросповідання, національність, незнання мови тощо

для забезпечення громадянином безперешкодної можливості звертатися до органів владних повноважень із пропозиціями, заявами і скаргами встановлюється і на законодавчому рівні закріплюється особистий прийом громадян

НА СТАДІЇ РОЗГЛЯДУ СПРАВИ

**СУБ'ЄКТ
ЗВЕРНЕННЯ**

**Стаття 18
«Права
громадянина
при розгляді
заяви чи
скарги»**

**СУБ'ЄКТ
РОЗГЛЯДУ**

**Стаття 19
Обов'язки
щодо розгляду
заяв чи скарг**

РОЗГЛЯД ЗВЕРНЕНЬ

**ПРОПОЗИЦІЙ
(ЗАУВАЖЕНЬ)
ст. 14 ЗУ «Про
звернення
громадян»**

**ЗАЯВ
(КЛОПОТАНЬ)
ст. 15 ЗУ «Про
звернення
громадян»**

**СКАРГ
ст. 16 ЗУ «Про
звернення
громадян»**

СТРОКИ РОЗГЛЯДУ ЗВЕРНЕНЬ

**1 місяць
за загальним
правилом**

**негайно,
але не пізніше
15 днів**

**не більше
45 днів, якщо за
місяць вирішити
не можливо**

На стадії ухвалення рішення

у всіх випадках орган Національної поліції, його посадова особа, яка розглядає звернення письмово, повідомляє громадянина про результати перевірки звернення і суть прийнятого рішення. Одночасно вживає заходів щодо відшкодування у встановленому законом порядку матеріальних збитків і вирішує питання про відповідальність осіб, з вини яких було допущено порушення; роз'яснює порядок оскарження прийнятого рішення; на прохання громадянина не пізніш як місячний термін доводить прийняте рішення до відома органу місцевого самоврядування, трудового колективу чи об'єднання громадян за місцем проживання громадянина.

НА СТАДІЇ ПЕРЕГЛЯДУ РІШЕННЯ

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПОРЯДОК

до вищої в управлінській ієрархії структурі у порядку підлеглості, тобто скарга подається вищому органу або посадовій особі Національної поліції

СУДОВИЙ ПОРЯДОК

а) за власним бажанням
б) відсутня вища в управлінській ієрархії структура, посадова особа;
б) громадянин не погоджується з прийнятим за скаргою вищим органом чи посадовою особою у порядку підлеглості рішенням

На стадії виконання рішення

органи Національної поліції, посадові особи зобов'язані забезпечувати реальне виконання прийнятих у зв'язку з заявою чи скаргою рішень (ст. 19). Проте ця норма носить декларативний характер і не передбачає відповідного механізму щодо реалізації прийнятих рішень за зверненням громадян.

ДИСЦИПЛІНАРНЕ ПРОВАДЖЕННЯ - врегульована нормами адміністративного права діяльність уповноважених суб'єктів, спрямована на розгляд і вирішення індивідуально-конкретних справ, які виникають у зв'язку з наявністю підстав для застосування щодо певних осіб заходів дисциплінарного впливу.

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ
ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ**

Дисциплінарний статут ОВС, затверджений
Законом України від 22 лютого 2006 року № 3460-IV

Інструкція про порядок проведення службових
розслідувань в органах внутрішніх справ України,
затверджена наказом МВС України
від 12 березня 2013 року № 230

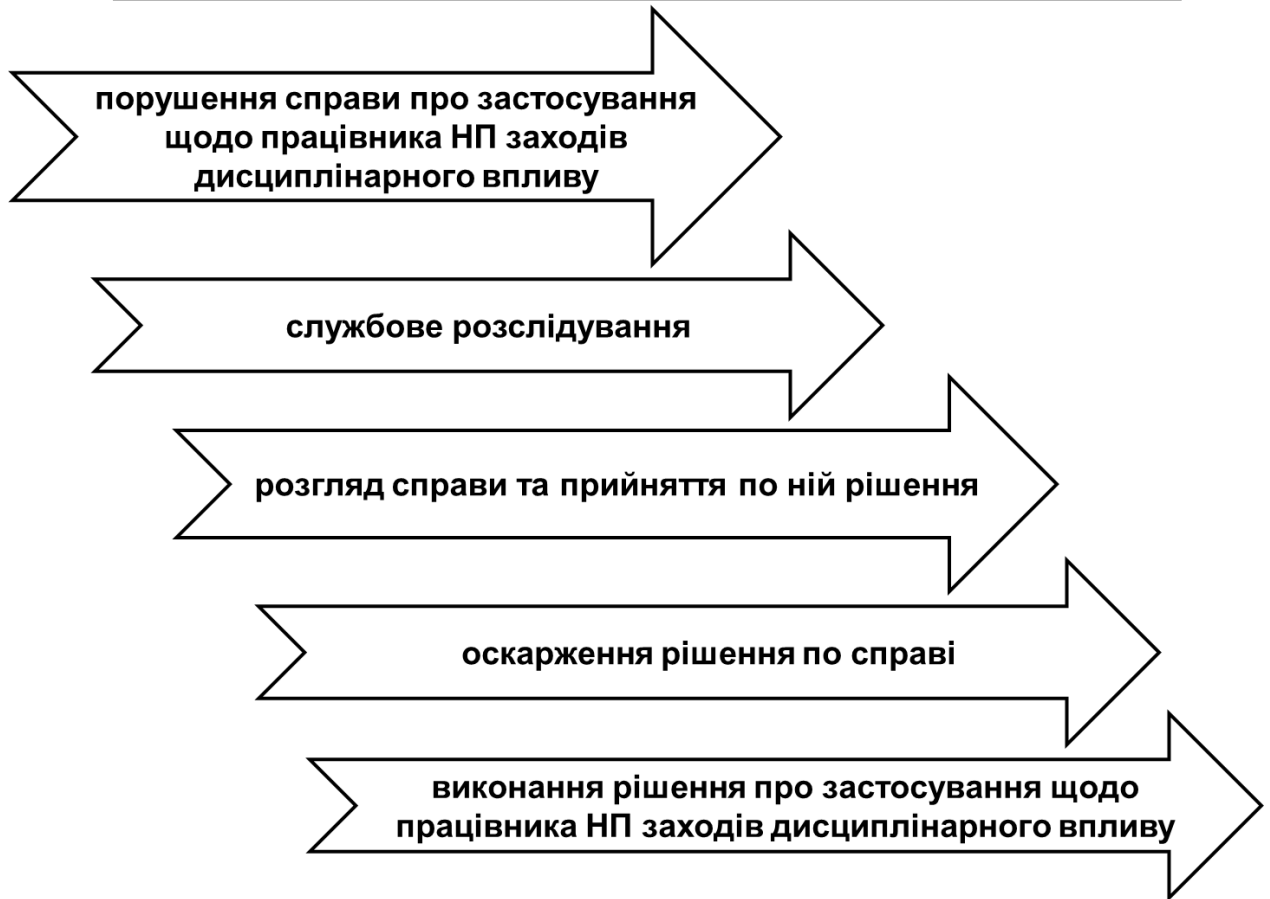
ОЗНАКИ (РИСИ) ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Відносини, які виникають у зв'язку з вирішенням питання про застосування щодо працівників Національної поліції заходів дисциплінарного впливу, врегульовані нормами адміністративного права

Чинним законодавством окреслене широке коло осіб, уповноважених реалізовувати певні дії, що складають зміст дисциплінарного провадження в Національній поліції

Зазначені особи починають вчиняти такі дії тільки при наявності підстав для застосування заходів дисциплінарного впливу

СТАДІЇ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

При заохоченні поліцейських деякі з цих стадій (наприклад, службове розслідування) взагалі не виникають. Отже, характер процесуальних дій, що вчиняються в ході дисциплінарного провадження в Національній поліції, залежить від того, яка поведінка (правомірна чи неправомірна) стала підставою для постановки питання про застосування заходів дисциплінарного впливу.

ГЛОСАРІЙ

А

Адміністративна діяльність Національної поліції – це врегульована нормами адміністративного права специфічна, виконавчо-розпорядча, підзаконна, державно-владна діяльність з організації та здійснення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Адміністративне затримання – це короткочасним обмеженням свободи фізичної особи і може бути застосовано у виняткових випадках, якщо це необхідно для забезпечення правильного і своєчасного розгляду справи про адміністративне правопорушення, виконання постанови у справі про адміністративне правопорушення.

Адміністративне розслідування – це сукупність процесуальних дій, необхідних для отримання додаткових відомостей і матеріалів з метою правильного прийняття рішення про порушення справи про адміністративне правопорушення.

Адміністративний примус Національної поліції – це застосування відповідними суб'єктами до осіб, які не перебувають в їх підпорядкуванні, незалежно від волі і бажання останніх, передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу морального, майнового, особистісного та іншого характеру з метою охорони суспільних відносин, що виникають у сфері державного управління, шляхом попередження і припинення правопорушень, покарання за їх скоєння.

Адміністративно-попереджувальні (запобіжні) заходи – комплекс заходів впливу морального, фізичного, організаційного та іншого характеру, які дозволяють виявляти і не допускати правопорушення, забезпечувати громадський порядок і громадську безпеку за різних надзвичайних обставин

Адміністративно-правовий статус працівника Національної поліції – це регламентована нормами адміністративного законодавства система складових елементів, що визначають правове становище працівника поліції в правовідносинах з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, фізичними та юридичними особами, а також з іншими поліцейськими при виконанні посадових обов'язків, що характеризує його як суб'єкта державно-владних повноважень

Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції (у вузькому розумінні) – це врегульована нормами адміністративного права діяльність щодо розгляду та вирішення по суті підвідомчих їм справ про адміністративні правопорушення.

Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції (у широкому розумінні) – це врегульована нормами матеріального і процесуального адміністративного права виконавчо-розпорядча діяльність органів Національної поліції з вирішення адміністративно-правових спорів, розгляду справ про адміністративні правопорушення.

Акти управління Національної поліції – це правова форма виконавчо-розпорядчої діяльності Національної поліції, яка являє собою односторонні владні приписи, що спрямовані на встановлення, зміну й припинення конкретних правових відносин або містять обов’язкові для підпорядкованих осіб і підрозділів правила (норми) з метою виконання завдань поліції.

В

Види адміністративної діяльності Національної поліції – це складові, здійснення яких спрямоване на виконання конкретних завдань щодо упорядкування однорідних суспільних відносин, врегульованих окремими нормами адміністративного права і здійснюваних структурними підрозділами або окремими групами підрозділів.

Г

Гарантії діяльності працівників поліції – це закріплена в законодавстві система засобів адміністративно-правового впливу із забезпечення діяльності поліцейських, яка забезпечує реалізацію ними своїх прав і обов’язків.

Громадський контроль в адміністративній діяльності Національної поліції – це діяльність органів місцевого самоврядування, політичних партій, громадських та профспілкових організацій, засобів масової інформації, а також окремих громадян та їх об’єднань, спрямована на виявлення й усунення недоліків в адміністративній діяльності Національної поліції (без права безпосереднього втручання до неї).

Д

Дисципліна в Національній поліції України – це свідоме додержання встановлених правовими та іншими соціальними нормами правил поведінки працівниками Національної поліції у державному і суспільному житті.

Дисциплінарне провадження – це врегульована нормами адміністративного права діяльність уповноважених суб’єктів, спрямована на розгляд і вирішення індивідуально-конкретних справ, які виникають у зв’язку з наявністю підстав для застосування щодо певних осіб заходів дисциплінарного впливу.

Договір в адміністративній діяльності Національної поліції – це добровільна угода двох чи більше суб’єктів адміністративного права, один з яких наділений владними або делегованими повноваженнями у правоохоронній сфері.

Докази у справі про адміністративне правопорушення – це фактичні дані, що мають доказове значення, отримані у встановленому законом порядку, уповноваженим на те органом (посадовою особою) Національної поліції і мають належне процесуальне оформлення, на підставі яких орган (посадова особа), що здійснює провадження по справі, встановлює наявність

чи відсутність адміністративного правопорушення, винність особи в його вчиненні, інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Доказування – це заснований на адміністративно-процесуальних нормах процес збирання, закріплення, дослідження і оцінки уповноваженими на те органами і посадовими особами Національної поліції фактичних даних необхідних для встановлення істини у справі про адміністративне правопорушення і вирішення завдань адміністративно-деліктного провадження.

Доставлення – це примусове супроводження фізичної особи з метою складання протоколу про адміністративне правопорушення при неможливості його складання на місці виявлення адміністративного правопорушення, якщо складання протоколу є обов'язковим.

Е

Експерт у провадженнях у справах про адміністративні правопорушення – це особа, яка має необхідні знання, та якій в порядку встановленому законодавством доручається дати висновок з питань, що виникають під час провадження у справі про адміністративне правопорушення, і стосуються спеціальних знань цієї особи, шляхом дослідження матеріальних об'єктів, явищ і процесів, що містять інформацію про обставини у справі.

З

Законність – це комплексне політико-правове явище, яке характеризується неухильним дотриманням вимог чинного законодавства всіма суб'єктами права.

Законність у Національній поліції України – це суворе і неухильне дотримання, виконання і застосування працівниками Національної поліції вимог чинного законодавства при виконанні поставлених перед ними задач.

Заходи адміністративного припинення – передбачені законом засоби впливу, спрямовані на примусове переривання (припинення) діянь, які мають ознаки адміністративного правопорушення, а в окремих випадках – і кримінально-правовий характер, недопущення шкідливих наслідків протиправної поведінки, забезпечення провадження в справі про адміністративне правопорушення і притягнення винного до адміністративної, а у виняткових випадках – до кримінальної відповідальності.

Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення – це передбачені адміністративно-процесуальним законодавством процесуальні засоби державно-правового примусу, що застосовуються уповноваженими на те органами (посадовими особами), які здійснюють провадження у справах про адміністративні правопорушення, у чітко визначеному законом порядку, стосовно осіб, які залучаються до адміністративно-процесуальної діяльності для запобігання та припинення їх

неправомірних дій, забезпечення виявлення та закріплення доказів, створення інших умов для об'єктивного розгляду адміністративних справ з метою досягнення дієвості адміністративної відповідальності.

I

Інші юридично значущі дії – це дії, які створюють нові юридичні положення, змінюють існуючі правові відносини або є необхідною умовою для настання правових наслідків.

K

Контракт про проходження служби в поліції – це письмовий договір, що укладається між громадянином України та державою, від імені якої виступає поліція, для визначення правових відносин між сторонами.

Контроль в адміністративній діяльності Національної поліції – це спосіб забезпечення дисципліни і законності, який є системою спостереження, вивчення, перевірки і оцінки оперативно-службової діяльності Національної поліції.

M

Методи адміністративної діяльності Національної поліції – це сукупність способів, засобів адміністративно-правового впливу, що застосовуються органами Національної поліції з метою практичної реалізації покладених на них завдань і функцій.

N

Навчальна дисципліна «Адміністративна діяльність Національної поліції» – це система знань про врегульовану нормами адміністративного права, виконавчо-розпорядчу діяльність органів Національної поліції щодо забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку

Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

П

Перекладач - це особа, що вільно володіє мовою, якою здійснюється провадження у справі про адміністративне правопорушення, та іншою мовою, знання якої необхідне для усного або письмового перекладу з однієї мови на іншу, а також особа, яка володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухоніми.

Переконання – це метод адміністративної діяльності Національної поліції, що реалізується через вплив на свідомість і волю осіб, з метою формування у них позиції добровільного дотримання ними норма права.

Поверхнева перевірка – це здійснення візуального огляду особи, проведення по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальним оглядом речі або транспортного засобу.

Поліцейський – це громадянин України, який склав Присягу поліцейського, проходить службу на відповідних посадах у поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції.

Поліцейський захід – це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Принципи адміністративної діяльності Національної поліції – це ідеї, основні положення, якими вони керуються під час виконання службових обов'язків.

Провадження за зверненнями громадян в Національній поліції – це врегульована адміністративно-правовими нормами діяльність уповноважених на те органів Національної поліції, їх посадових осіб, у процесі якої здійснюється ряд послідовних дій, спрямованих на розгляд пропозицій, заяв та скарг громадян, у результаті чого реалізуються їх права, свободи та законні інтереси.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення (як правовий інститут) – це сукупність адміністративно-процесуальних норм, що визначають порядок вирішення конкретних справ про адміністративні правопорушення.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення (як вид процесуальної діяльності) – це врегульований адміністративно-процесуальними нормами порядок здійснення дій учасників адміністративно-юрисдикційних правовідносин у зв'язку, з реалізацією завдань щодо, своєчасного, всебічного, повного і об'єктивного з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності із законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, вихованням громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності.

Прокурорський нагляд – це специфічний вид діяльності органів прокуратури, який полягає в перевірці точного і неухильного виконання і застосування законів.

Пройходження служби в органах Національної поліції – це система елементів, що складається з юридичних фактів, які спричиняють виникнення, зміну і припинення відносин суб'єкта з органами Національної поліції.

С

Система навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції» – це внутрішньо узгоджений, логічно послідовний ряд основних питань (тем), що відповідають її змісту.

Скарга – звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб.

Служба в органах поліції – це державна служба особливого характеру, яка є професійною діяльністю поліцейських з виконання покладених на поліцію повноважень.

Спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу – це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин.

Суб'єкти провадження у справах про адміністративні правопорушення – це особи, що потенційно мають право (можуть) бути учасниками провадження за наявності відповідних юридичних фактів.

У

Учасники провадження у справах про адміністративні правопорушення – це особи, які реально беруть участь у провадженні по конкретній справі про адміністративне правопорушення.

Ф

Фізичний вплив – це застосування будь-якої фізичної сили, а також спеціальних прийомів боротьби з метою припинення протиправних дій правопорушників.

Форма адміністративної діяльності Національної поліції – це спосіб зовнішнього вираження її змісту, з метою реалізації поставлених завдань з охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЗЧИК

А

- Адміністративна діяльність НП
 - поняття 10
 - принципи 13-14
 - риси 10
- Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції
 - визначення 66
 - особливості 66-67
- Адміністративний примус Національної поліції
 - адміністративно-попереджувальні заходи 21
 - заходи адміністративного припинення 22
 - заходи адміністративної відповідальності 23

Д

- Дисципліна в Національній поліції 49
- Дисциплінарне провадження 106
- Докази у справі про адміністративне правопорушення
 - види 81
 - поняття 79

М

- Методи адміністративної діяльності Національної поліції 19

В

- Види адміністративної діяльності Національної поліції 11-12

З

- Законність в Національній поліції 49
 - контроль 50
 - нагляд 58
 - оскарження незаконних дій працівників поліції 61
- Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення 83

Н

- Навчальна дисципліна «Адміністративна діяльність Національної поліції»
 - джерела 8
 - завдання 7
 - мета вивчення 6
 - поняття 6
 - система 7

П

Переконання 19

Поліцейський захід

– види 21

– поняття 21

Провадження за зверненнями
громадян в Національній поліції

– поняття 102

– стадії 103

Ф

Форми адміністративної діяльності
Національної поліції 16

С

Службовці НП 32

Стадії провадження у справах
про адміністративні
правопорушення 92

ЛІТЕРАТУРА

Базові підручники

1. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : [навчальний посібник] / Авт. кол. – К. : Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. – 196 с.
2. Науково-практичний коментар розділу IV «Повноваження поліції» та розділу V «Поліцейські заходи» Закону України «Про Національну поліцію» / Т.П. Мінка, Р.В. Миронюк, В.А. Глуховеря та ін.; за заг. ред. Т.П. Мінки. – Х. : Право, 2016. – 178 с.
3. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ : [навчальний посібник] / [В.М. Бесчастний, А.О. Собакарь, О.М. Мердова та ін.]; за ред. В.М. Бесчастного. – Донецьк : ДЮІ МВС України, 2013. – 252 с.
4. Збірник задач з навчальної дисципліни «Адміністративна діяльність ОВС» / О.М. Мердова, В.С. Тулінов, Б.М. Сіренко та ін. – Донецьк : ДЮІ МВС України, 2012. – 159 с.
5. Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ, Загальна частина: [підручник] / за загальною редакцією В. В. Коваленка, Ю. І. Римаренка, В. І. Олефіра, С. Ф. Константинов, Г. Б. Кузьмініх та ін. – [вид. друге]. – К. : «Директ Лайн», 2012. – 816 с.
6. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: [навчальний посібник] / М. В. Ковалів, З. Р. Кісіль, Д. П. Каляянов та ін. – К. : Правова єдність, 2009. – 432 с.
7. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина: [підручник] / за заг. ред. О. П. Рябченко. – Х. : Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2009. – 256 с.
8. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ : [навчальний посібник] / [С. Г. Братель, С. Ф. Константинов, М. В. Лошицький та ін.]; за ред. В.В. Коваленка. – К. : КНТ, 2011. – 512 с.
9. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ : [навчальний посібник] / В. Д. Сущенко, В. І. Олефір, С. Ф. Константинов та ін.; за заг. ред. Моїсеєва Є. М. – К. : КНТ, 2008. – 264 с.
10. Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина : [підручник] / за ред. Ю. І. Римаренка, Є. М. Моїсеєва, В. І. Олефіра. – К.: КНТ, 2008. – 816 с.
11. Административная деятельность органов внутренних дел. Часть Общая : [учебник] / под ред. А.П. Коренева. – [издание третье]. – М. : Московская академия МВД России, Изд-во «Щит-М», 2000. – 304с.

Нормативно-правові акти

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – додаток до № 51. – Ст. 1122 (з

наступними змінами та доповненнями).

2. Конституція України. Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141(з наступними змінами та доповненнями).

3. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі : Закон України від 01 грудня 1994 року № 264-94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 52. – Ст. 455 (з наступними змінами та доповненнями).

4. Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року № 988 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 96. – Ст. 3281.

5. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави: Закон України від 19 червня 2003 року № 975-IV // Голос України. – 2003. – 29 липня – № 139 (з наступними змінами та доповненнями).

6. Про День Національної поліції України : Указ Президента України від 09 грудня 2015 року №693/2015 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 99. – Ст. 3390.

7. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23 грудня 1993 року № 3781-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 50 (з наступними змінами та доповненнями).

8. Про дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: Закон України від 22 лютого 2006 року № 3460-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 29 (з наступними змінами та доповненнями).

9. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06 вересня 2005 року № 2806-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 48. – Ст. 483 (з наступними змінами та доповненнями).

10. Про дорожній рух : Закон України від 30 червня 1993 року № 3353-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 31. – Ст. 338 (з наступними змінами та доповненнями).

11. Про забезпечення охорони судів, інших органів та установ судової системи, а також установ судових експертиз : Постанова Кабінету Міністрів України від 09 листопада 2015 року № 906 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 90. – Ст. 3042.

12. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 49. – Ст.2056 (з наступними змінами та доповненнями).

13. Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергових частин органів і підрозділів внутрішніх справ України, направленої на захист інтересів суспільства і держави від протиправних посягань : наказ МВС України від 28 квітня 2009 року № 181 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 66. – Ст. 2303.

14. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції : наказ МВС України від 06 листопада 2015 року № 1376 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 99. – Ст. 3405.

15. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі : наказ МВС України від 07 листопада 2015 року № 1395 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 88. – Ст. 2964.

16. Про затвердження інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю : Наказ МВС України від 23 грудня 2015 року №1614 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 19. – Ст. 775.

17. Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події : наказ МВС України від 06 листопада 2015 року № 1377 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 99. – Ст. 3406.

18. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів : наказ МВС України від 21 серпня 1998 року № 622 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 42. – С. 107.

19. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції : наказ МВС України та МОЗ України від 09 листопада 2015 року № 1452/735 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 88. – Ст. 2965

20. Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посиленій варіант службової діяльності : Наказ МВС України від 10 грудня 2015 року №1560 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 6. – Ст. 319.

21. Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських : наказ МВС України 17 листопада 2015 року № 1465 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 90. – Ст. 3073.

22. Про затвердження Положення про Національну поліцію : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 89. – Ст. 2971.

23. Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 11 листопада 2010 року № 550 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 95. – Ст. 3386.

24. Про затвердження Порядку психофізіологічного обстеження кандидатів на службу в поліції та Порядку обстеження на предмет виявлення алкогольної, наркотичної та токсичної залежності кандидатів на службу в поліції : Наказ МВС України від 17 грудня 2015 року №1583 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 9. – Ст. 425.

25. Про затвердження Порядку складання Присяги працівниками Національної поліції : Наказ МВС України від 09 листопада 2015 року №1453 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 99. – Ст. 3407.

26. Про затвердження Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або втрати працездатності поліцейського : Наказ МВС України від 11 січня 2016 року № 4 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 13. – Ст. 548.

27. Про звернення громадян. Закон України від 2 жовтня 1996 року № 396/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256 (з наступними змінами та доповненнями).

28. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 40-41. – Ст.379 (з наступними змінами та доповненнями)

29. Про однострій поліцейських : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2015 року №823 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 83. – Ст. 2750

30. Про організацію видачі спеціальних жетонів поліцейським : Наказ МВС України від 23 грудня 2015 року №1614 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 10. – Ст. 459.

31. Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських : Наказ МВС України від 25 грудня 2015 №1631 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 6. – Ст. 320.

32. Про попередження насильства в сім'ї : Закон України від 15 листопада 2001 року № 2789-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 10. – Ст. 70 (з наступними змінами та доповненнями).

33. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 2-3. – Ст.12 (з наступними змінами та доповненнями).

34. Про реалізацію повноважень Національної поліції України з видачі та анулювання дозволів : наказ МВС України від 29 грудня 2015 року № 1644 // Офіційний вісник України. – 2016 р. – № 1. – Ст. 34.

35. Про утворення Національної поліції України : Постанова Кабінету міністрів України від 02 вересня 2015 року №641 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 72. – Ст. 2363.

36. Про утворення територіальних органів Національної поліції та ліквідацію територіальних органів Міністерства внутрішніх справ : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 р. № 730 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 76. – Ст. 2526.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Бесчастний Віктор Миколайович,
Мердова Ольга Миколаївна,
Тулінов Валентин Сергійович,
Сахно Артем Петрович**

Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ

навчальний посібник